Antonie de Suroj

TAINA VINDECĂRII

Reîntregirea

Existența noastră umană poate fi comparată cu o carte. Cea mai mare parte dintre oameni consideră viața lor pământească fiind textul real, istoria principală a cărții. Ei văd viața viitoare, în care cred bineînțeles, ca un simplu apendice. Atitudinea creștină autentică este exact opusă acestei idei.
Viața noastră prezentă nu este în realitate decât o prefață, introducerea cărții.
Viața viitoare constituie istoria principală.
Momentul morții nu e concluzia cărții, ci începutul primului capitol.

Antonie de Suroj

DTP&Layout: Liviu Stanciu
Corectura: Valentin Vesa
Coperta: Gianina Sîntoma

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:
ANTONIE DE SUROJ, mitropolit
Taina vindecării / Antonie de Suroj. – Alba Iulia: Reîntregirea, 2009
Index.
ISBN 978-606-509-007-1

28:616

Editura Reîntregirea,
Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Alba Iuliei
Str. Mihai Viteazul, Nr. 16, Alba Iulia, România
Tel: 0258/811690 (secretariat)
0258/818188, int. 122 (editură)
www.reintregirea.ro
Comenzi carte: 0258/810373 sau pe www.reintregirea.ro

Antonie de Suroj

TAINA VINDECĂRII

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte Andrei,
Arhiepiscop al Alba Iuliei

Traducere din limba franceză
și studiu introductiv
de **Pr. Alexandru Teompa**

Reîntregirea

Alba Iulia, 2009

Existența noastră umană poate fi comparată cu o carte.
Cea mai mare parte dintre oameni consideră viața lor pământească
fiind textul real, istoria principală a cărții.
Ei văd viața viitoare, în care cred bineînțeles, ca un simplu apendice.
Atitudinea creștină autentică
este exact opusă acestei idei.
Viața noastră prezentă nu este în realitate
decât o prefață, introducerea cărții.
Viața viitoare constituie istoria principală.
Momentul morții nu e concluzia
cărții, ci începutul primului capitol.

Părintele Antonie de Suroj

PĂCATUL – CONŞTIENTIZAREA PROPRIEI NOASTRE NEPUTINŢE

Întâlnirea omului cu Dumnezeu pe drumul pocăinței

Diagnosticul duhovnicesc

În mod obişnuit, nimeni nu se ocupă de tratatele de medicină, în afara specialiştilor şi a celor care îşi caută sănătatea în secretele doctoriilor. Rar găseşti câte un om care, sănătos fiind, se preocupă de tainele medicinii, pentru a preveni apariţia îmbolnăvirii sale. Ştim că suntem sănătoşi sau că avem doar mici probleme care nu merită să fie luate în seamă. Însă medicii ne spun că cea mai bună doctorie a unei boli este prevenirea acesteia. Tot ei ne reamintesc că nici unul dintre noi nu suntem sănătoşi sută la sută, că nu există pe pământ o sănătate perfectă, deoarece toţi avem anumite dereglări ale bunei funcţionări ale organismului, unele mai mici care nu se văd sau sunt într-o stare latentă, dând sentimentul unei stări de bine, iar altele sunt mai serioase, dând naştere stării de boală.

La fel stau lucrurile şi cu sănătatea sufletului. Spuneam că doar bolnavii îi vizitează pe medici. Pe plan spiritual, se întâmplă adesea că nici bolnavii nu mai caută doctoriile sufleteşti. Avem în faţă un tratat de medicină duhovnicească. Am zice că şi el s-ar adresa doar specialiştilor şi bolnavilor. Dacă sunt sinceri, şi doctorii recunosc că sunt supuşi bolii aşa că, în realitate, rămân două categorii mari: cei sănătoşi care nu au trebuinţă de doctor şi cei bolnavi care mai speră încă în miracolul vindecării. Acestora din urmă se adresează aceste mi-

nunate secrete ale medicinii duhovniceşti, aparţinând unui om care în tinereţe a fost doctor pentru trup, ca mai apoi să devină un iscusit doctor sufletesc. Din curiozitate pot să citească aceste „reţete medicale" şi cei care se consideră sănătoşi din punct de vedere spiritual.

În tratarea unei boli, ne spun medicii, cel dintâi lucru şi cel mai important, de fapt, este constatarea bolii şi stabilirea corectă a diagnosticului. De obicei, aici pot surveni cele mai mari erori. Pe plan duhovnicesc această constatare şi recunoaştere a bolii are o importanţă capitală. Ea este de fapt totul, „totul omului", căci restul îl adaugă Dumnezeu. Creştinul atâta trebuie să facă, să recunoască: „Da, Doamne, sunt bolnav, sunt păcătos. Am nevoie de ajutorul Tău! Am nevoie de vindecarea Ta! Doar Tu eşti doctorul sufletelor şi al trupurilor noastre. Doar Tu mă poţi vindeca".

Dacă se pune diagnosticul corect şi recunoaşterea stării de boală este cât se poate de sinceră, de o sinceritate zdrobitoare mai bine spus, vindecarea va veni cu siguranţă. Bolnavul va avea acces la *Taina vindecării – pocăinţa*, iar *Doctorul doctorilor* îi va trimite miraculosul medicament care vindecă orice boală – harul Sfântului Duh şi totodată îi va trimite şi un ucenic de-al său, tot doctor iscusit şi el, – duhovnicul, care îi va arăta cum se administrează minunatele medicamente duhovniceşti. Dacă există o disponibilitate totală din partea bolnavului faţă de indicaţiile medicului curant, vindecarea este garantată. Sfântul Chiril al Ierusalimului ne spune: „Dumnezeu iubeşte pe oameni, şi-i iubeşte mult. Toate păcatele tale adunate la un loc nu biruiesc mulţimea milostivirii lui Dumnezeu. Rănile tale nu înving bogata experienţă a Doctorului. Numai încredinţează-te Lui"[1].

---

[1] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza a II-a – Despre pocăinţă, în Cateheze,* Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2003, p. 27

Ar putea apărea însă următorul reproş: aceste cuvinte nu sunt adevărate sau, în cel mai bun caz, sunt simpliste, căci dacă ar fi aşa de simplu, toţi ne-am vindeca cât ai bate din palme. E adevărat, viaţa duhovnicească e foarte dificilă şi în acelaşi timp, foarte... simplă. Nu îndrăznim să spunem noi aceasta, ci ne-o spun Părinţii cu experienţă, care au bătătorit drumul către Dumnezeu. Iată ce ne zice Părintele Antonie despre spovedanie: *„Mărturisirea este simplă, de o extraordinară simplitate. Dar noi nu o facem pentru că nu înţelegem această sinceritate directă şi fără milă cu Dumnezeu şi cu oamenii"*[2].

„Dumnezeu, atunci când iartă un păcat numai cu un cuvânt rostit de preotul Său asupra celui ce se pocăieşte, face un lucru atât de mare şi minunat, mai mare decât dacă ar face mii de lumi mai frumoase şi mai mari decât aceasta pe care a creat-o. Aceasta este pentru că, atunci când îndreaptă un păcătos, nu numai că El creează o nouă lume împodobită cu desăvârşirile harului Său, ci îl scoate dintr-un abis întunecos în care l-a aruncat puterea stricăcioasă a păcatului"[3].

Toată problema vindecării stă în stabilirea diagnosticului. Omului îi este greu să-şi recunoască boala şi neputinţa sa şi să se încredinţeze în mâna lui Dumnezeu. Mândria nu-l lasă. Dumnezeu l-a creat pe om cu o mare demnitate: aceea de a fi „după chipul şi asemănarea Sa". Dumnezeu l-a creat pe om cu demnitatea de a ţine totdeauna fruntea sus, căci l-a creat după modelul Său iar Părintele Antonie ne spune că *„este cu adevărat mare, foarte mare, omul*

---

[2] Antoine Bloom, *Le sacrament de la guerison*, traduit du russe par Michel Evdokimov, Les Editions du Cerf, Paris, 2002, p. 64

[3] Procopie de la Mănăstirea Marea Peşteră, *Fluierul păstoresc, Cuvânt la Duminica de dinainte de Botez*, Lipsia, 1780, p. 325, *apud* Arhim. Atanasie Anastasiu, *Povăţuire către pocăinţă*, trad. de ierom. Ştefan Nuţescu, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2004, p. 11

al cărui model este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat"[4]. Însă omul vrea să fie mare fără Dumnezeu, vrea să devină mare și puternic prin forțele sale. „Niciodată omul nu este atât de frumos, atât de iubit de Dumnezeu, ca atunci când își ucide mândria înaintea lui Dumnezeu și a duhovnicului său. De îndată ce este distrus dușmanul principal al mântuirii noastre, zidul care ne desparte de Dumnezeu, adică mândria, atunci sufletul celui ce se spovedește se deschide pentru a primi cele mai sfinte cugetări, dorințe, intenții și hotărâri"[5].

Este mare diferență între dorința nebunească a omului de a fi „mare" fără Dumnezeu și ceea ce ne spune Fericitul Augustin: „De este vreun lucru bun, fie el mic sau mare, darul Tău este, Doamne; iar a noastră este răutatea. Așadar întru ce să se laude tot trupul? Oare întru răutate? Aceasta nu e laudă ci nenorocire. Al Tău, Doamne, este binele, a Ta este slava. Căci cel ce caută slava pentru sine din cele ale Tale, acela este fur și tâlhar, asemenea diavolului, care a vrut să răpească slava Ta"[6]. „Doamne, mărturisesc precum m-ai învățat, că nu sunt altceva decât deșertăciunea deșertăciunilor, umbră a morții și străfund întunecat și pământ sterp, care fără binecuvântarea ta nu rodește nimic și nu dă altă roadă afară de rușine, păcat și moarte. Dacă am avut vreodată un lucru bun, de la Tine l-am primit. Dacă am stat vreodată (drept), prin Tine am stat; dacă am căzut, din slăbiciunea mea am căzut și aș

---

[4] Antonie de Suroj, *op. cit*, p. 28. (Autorul este mai puțin cunoscut în România cu numele său de familie Bloom)

[5] Sfântul Antonie al Kievului, apud Arhim. Ilie Mastroghianopulos, *Cum văd Sfinții Părinți Spovedania?*, Atena, 1994, p. 63 *apud* Arhim. Atanasie Anastasiu, *op. cit.* p. 10

[6] Fericitul Augustin, *Solilocvii*, 15 *apud* Sfântul Tihon de Zadonsk, *Despre adevăratul creștinism – Despre pocăință și roadele pocăinței*, trad. de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Editura Sofia, București, 2000, p. 77

fi zăcut pururea în noroi, dacă Tu nu m-ai fi ridicat; aş fi fost orb pentru totdeauna dacă Tu nu m-ai fi luminat"[7].

De multe ori omul spune că nu are păcate, că este sănătos duhovniceşte. Mântuitorul Iisus Hristos, în Predica de pe Munte ne spune că au sănătate spirituală „cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate" (Mt. 5, 6), adică cei care tânjesc după Dumnezeu. Sfântul Grigorie de Nyssa trage de aici concluzia că cei ce nu flămânzesc după Dumnezeu sunt grav bolnavi, asemenea celor care nu mai au poftă de mâncare şi nu-şi mai pot nutri această viaţă biologică[8]. „Iar a crede cineva că nu a căzut în păcate, însăşi acest lucru este o cădere şi cel mai mare dintre păcate. Aceasta au pătimit-o îngerii căzuţi din pricina răutăţii lor, precum şi cei de-a stânga Mântuitorului (din parabola Judecăţii, Mt. 25, 31-46) care spun: «Când Te-am văzut?» ca şi cum ar spune că nu au păcătuit. Dar că acesta este cel mai mare păcat o mărturiseşte şi Evanghelistul Ioan: «Dacă zicem că n-avem păcat, Îl facem mincinos pe Dumnezeu şi cuvântul Lui nu este în noi (I In. 1, 10)»[9].

Toţi Părinţii Bisericii ne încredinţează de acest lucru. Iată cât de frumos vorbesc despre marea milostivire a lui Dumnezeu doi sfinţi plini de harul şi de bunătatea Lui. Cuviosul Siluan Athonitul ne spune: „Slavă Domnului că ne-a dat pocăinţa, iar prin pocăinţă noi toţi ne mântuim, fără excepţie. Doar cei care nu se pocăiesc nu se vor mântui. Şi văzând deznădejdea lor, mi se face milă de ei şi plâng. Ei nu cunosc prin Duhul Sfânt cât de mare este milostivirea lui Dumnezeu. Dar dacă fiecare suflet ar cunoaşte pe Domnul

---

[7] *ibidem.*

[8] Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre Fericiri*, în *Scrieri, Partea I*, PSB 29, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982, p. 357

[9] Sf Simeon al Tesalonicului, *Despre pocăinţă şi mărturisire*, apud Arhim. Atanasie Anastasiu, *op. cit.*, p. 128

şi ar şti cât de mult ne iubeşte, atunci nimeni nu ar mai deznădăjdui de mântuirea sa, nici ar mai murmura. Sufletul care şi-a pierdut pacea, trebuie să se pocăiască şi Domnul îi va ierta păcatele, după care va dobândi din nou bucurie şi pace. Şi nu va mai fi nevoie de alte mărturii, pentru că Duhul Însuşi dă mărturie că păcatele au fost iertate. Iată un semn al iertării păcatelor: dacă urăşti păcatul înseamnă că Domnul ţi-a iertat păcatele tale”[10].

La fel ne zice şi Sfântul Tihon de Zadonsk: „Tatăl striga pe fiul risipitor: Fiule, unde pleci? Unde vei afla fericirea fără Mine şi în afară de Mine? Pretutindeni te aşteaptă necazuri”[11]. „Fiule, de ce m-ai părăsit? De ce te îndepărtezi de Cel ce te iubeşte? Adu-ţi aminte că de dragul tău m-am născut din Fecioară şi am luat chip de rob. De dragul tău am fost prunc, am sărăcit, M-am smerit, am trăit pe pământ, am plâns, am ostenit, am suferit prigoană, defăimare, ocară, necinste, batjocură, răni...în cele din urmă am murit cu moarte de ocară, şi încă moarte pe cruce (Fil. 2,8). M-am pogorât din ceruri ca să te înalţ pe tine la cer; M-am smerit ca să te ridic pe tine, cel stricat; am sărăcit, ca să te îmbogăţesc pe tine, cel sărăcit. Am fost rănit, ca să te vindec pe tine, cel rănit. Am murit ca să te înviez pe tine, cel omorât. Tu ai păcătuit dar Eu am luat păcatul tău asupra Mea. Tu eşti vinovatul dar Eu am suferit pedeapsa. Tu eşti datornic, dar Eu am plătit datoria ta. Şi nimic altceva nu M-a făcut să pătimesc pentru tine decât iubirea mea faţă de tine. Aşadar, de ce dispreţuieşti de bunăvoie dragostea Mea....?”[12]. „Cât de mare şi minunată este bunătatea lui Dumnezeu faţă de noi, bunătate care în felurite chipuri caută întoarcerea noastră şi nu ne alungă atunci când ne

---

[10] Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*, Editura Deisis, Sibiu, 2001, p. 129

[11] Sfântul Tihon de Zadonsk, *op. cit.*, p. 8

[12] *Ibidem*, p. 9

întoarcem, iar când nu ne întoarcem, nu încetează să ne cheme. Orice păcătos care nu se întoarce şi nu se pocăieşte, este el însuşi vinovat de pierderea sa, ca un nepăsător faţă de atâta bunătate a lui Dumnezeu, care îl îndeamnă la pocăinţă"[13].

Iertarea păcatelor – certitudinea personală a dragostei lui Dumnezeu faţă de noi

Şansa omenirii este pocăinţa sau, aşa cum zice Înalt Prea Sfinţitul Părinte Arhiepiscop Andrei: „Spovedania şi Liturghia salvează omenirea"[14]. Pocăinţa este marea şansă a omului de a-L întâlni pe Dumnezeu. „În epoca noastră, oamenii au devenit mândri. Ei nu mai pot fi salvaţi decât prin întristări şi pocăinţă, căci este foarte rar ca cineva să ajungă la iubire"[15].

Referindu-se la momentul biblic în care Domnul Hristos dăruieşte iertare femeii păcătoase în casa lui Simon fariseul, mitropolitul Ioan Ziziulas ne încredinţează: „Domnul Hristos a venit să aducă dragostea Tatălui în lume. Iar dragostea lui Dumnezeu se adresează în special celor păcătoşi. Dumnezeu ne iubeşte nu pentru că suntem demni de a fi iubiţi, ci pentru că suntem bolnavi de păcate. El îi iubeşte şi mai mult pe păcătoşii care se pocăiesc, căci pocăinţa cere eroism. Pocăinţa este chiar mai mare decât ascultarea. Aceasta se vede din parabola „fiului risipitor". Tatăl arată dragostea Sa cea mare faţă de fiul care s-a pocăit, deoarece ştie că pocăinţa este foarte grea, este eroică. Dumnezeu preţuieşte această lucrare a omului, iar pocăinţa atrage dragostea lui Dumnezeu, cu atât mai mult cu cât

---

[13] *Ibidem,* p. 30

[14] I.P.S. Andrei, *Spovedania şi Liturghia salvează omenirea,* Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2001

[15] Cuviosul Siluan Athonitul, *op. cit.* p. 154

pocăinţa este însoţită de lacrimi. Cel care crede că n-a păcătuit niciodată – în loc să-şi plângă păcatele – nu se emoţionează atunci când Dumnezeu iartă un păcătos (E cazul fariseului Simon). Dar lacrimile Îl emoţionează pe Domnul şi-L fac să zică: Da, a păcătuit mult, dar a iubit mult. Şi când dragostea luptă împotriva păcatelor, ea câştigă cu siguranţă"[16]. La fel ne spune şi părintele Antonie: „*În Taina pocăinţei este pusă în joc este dragostea*"[17]. Doar dragostea poate vindeca, doar ea poate îndrepta. „Noi sperăm şi aşteptăm ca oamenii să devină mai buni dacă sunt pedepsiţi. Este marea eroare a civilizaţiei noastre. Sfântul Ap. Pavel ne spune că răul se vindecă prin dragoste. „Dacă vrăjmaşul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea, căci făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc peste capul lui". Celălalt va vedea că dragostea înseamnă sfinţenie şi îşi va schimba viaţa"[18].

Sfântul Isaac Sirul arată şi el măreţia Tainei Pocăinţei: „Fericit este omul care îşi recunoaşte propria neputinţă"[19]. „Cel care îşi recunoaşte păcatele este mai mare decât cel ce înviază morţii prin rugăciune. Cel care suspină un ceas pentru păcatul său, este mai bun decât cel care este în serviciul întregii lumi. Cel care se vede aşa cum este, acela este mai mare decât cel ce a văzut îngeri"[20]. „Cel ce se căieşte cu adevărat, acela este mucenic viu. Prin lucrările lor, lacrimile întrec sângele, iar căinţa întrece mucenicia. Mu-

---

[16] Mitrop. Ioan Ziziulas, *Predică la Evanghelia după Luca, cap. 7, vers. 36-50,*(miercuri, 11 iulie 2001), în *Buisson Ardent – Cahiers Saint Silouane L' Athonite,* Le sel de la terre, nr. 9, anul 2003, p. 9

[17] Antonie de Suroj, *op. cit.* p. 44

[18] Mitrop. Ioannis Ziziulas, *Celui à qui on remet peu, montre peu d'amour* (Lc. 7, 36-50) (11 iulie 2004), *Buisson Ardent – Cahiers Saint Silouane L' Athonite,* Le sel de la terre, nr. 10, anul 2004, p. 4.

[19] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă,* Editura Bunavestire, Bacău, 1997, cap. XXI, p. 102

[20] *Ibidem,* cap. XXXIX, p. 176

cenicia lacrimilor va fi înaintea celei a sângelui atunci când vom primi cununa. Mucenicii sângelui vor primi cununa odată cu ceilalţi, mucenicii lacrimilor o vor primi înaintea celorlalţi. Cine se căieşte cu adevărat pare să primească o dublă cunună"[21].

Deşi pare paradoxal, omul îşi cunoaşte adevărata stare a sufletului său doar atunci când simte umilinţa căderii şi arsura păcatului. Până atunci ideile sale despre sine şi relaţia sa cu Dumnezeu pot fi deformate şi chiar false. Doar atunci când vede că nu se mai poate bizui pe forţele sale proprii, omul tânjeşte după ajutorul lui Dumnezeu. El înţelege foarte clar acum ceea ce zicea Mântuitorul Hristos: „căci fără Mine nu puteţi face nimic"(In. 15,5). Doar cel ce s-a luptat cu păcatul până la sânge (Evr. 12,4) ştie cât este de necesar ajutorul harului divin. Sfântul Teofan Zăvorâtul ne spune: „Păcatul este cel ce atrage Duhul Sfânt în om. Păcatul pe care omul îl vede în el, păcatul pe care îl cunoaşte şi îl regretă, acest fel de păcat atrage harul. Mai mult, unul care îşi vede păcatul şi plânge pentru el, este mai plăcut şi mai accesibil Duhului Sfânt căci, ca un Doctor, El vine numai la aceia care se recunosc bolnavi"[22].

Părintele André Louf are un interesant articol intitulat „Pocăinţa – cheia vieţii în Hristos", în care, bazându-se atât pe învăţătura Părinţilor răsăriteni cât şi pe aceea a Părinţilor apuseni, arată că pocăinţa este începutul vieţii duhovniceşti, căci, fără ea, relaţia omului cu Dumnezeu e doar o iluzie sau, în cel mai bun caz, o simplă speculaţie teoretică, idealistă.

„Pocăinţa este rodul cel mai sigur al Duhului Sfânt şi una dintre dovezile cel mai puţin contestate ale acţiunii Sale în

---

[21] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici, Partea a II-a,* Editura Deisis, Sibiu, 2003, cap. III, 1, 53, p. 125

[22] Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Pravila de rugăciune,* Editura Pelerinul, Iaşi, 2003, p. 25

sufletul omului. Pocăinţa este locul unde Dumnezeu se descoperă cel mai sigur omului. Căci nimeni nu ar şti niciodată să-şi recunoască păcatul, fără să fi cunoscut în acel moment pe Dumnezeu. Nu înainte sau după, ci chiar în acea clipă, în chiar acea unică intuiţie duhovnicească. Dacă acea revelaţie n-a avut loc, păcatul este încă pentru om o încălcare a unei legi sau a unei porunci, identificată prin raţiune. Poate să ne chinuiască conştiinţa şi să apese mai uşor sau mai greu asupra inimii noastre şi să ne producă o anumită durere cauzată de remuşcările păcatului. Dar n-a sosit încă momentul întâlnirii unice şi privilegiate. În sfârşit, păcatul, în momentul în care Dumnezeu îl iartă şi în care, să zicem aşa, El îl recuperează şi îl restituie omului ca har, devine, contrar oricărei aşteptări, locul în care Dumnezeu se face simţit inimii omului"[23].

De bunătatea şi prietenia unui om te convingi doar atunci când te ajută, total dezinteresat, să ieşi dintr-o grea încercare, căreia nu poţi să-i faci faţă de unul singur. Aşa ne convingem şi de infinita bunătate a lui Dumnezeu, atunci când ne iartă păcatele, de care singuri nu ne putem debarasa, şi ne dăruieşte vindecarea sufletului rănit. Dumnezeu nu-l părăseşte niciodată pe omul rănit. „Dacă omul Îl abandonează pe Dumnezeu, Hristos nu abandonează niciodată omul, căci totdeauna va fi posibil strigătul tâlharului, al păcătosului. Aceasta este marea dramă a lui Dumnezeu, marea dramă a Dragostei divine, totdeauna răstignite, aceea că omul poate zice „nu" lui Dumnezeu, însă Dumnezeu nu poate zice „nu" omului, căci, conform Sfântul Ap. Pavel, nu există decât „da" la Dumnezeu"[24].

Omul nu-şi poate răscumpăra singur păcatele, deoarece păcatele nu se pot răscumpăra, ci ele sunt iertate. Părintele

---

[23] Dom André Louf, *Le repentir, clé de la vie en Christ*, en Buisson Ardent, nr. 9, anul 2003, p. 48

[24] Olivier Clément, *Orient – Occident, deux penseurs: Vladimir Lossky, Paul Evdokimov*, Labor et Fides, Perspectives orthodoxes, Geneve, 1985, pp. 151-152

Michel Rondet spune: „A te simţi vinovat din cauza unei greşeli şi a te recunoaşte păcătos sunt două atitudini diferite. Greşeala poate fi scuzată, răscumpărată, compensată sau ispăşită. *Păcatul nu poate fi decât iertat*"[25]. Aşadar omul nu-şi poate niciodată „regla afacerile" cu Dumnezeu astfel încât Dumnezeu să-i rămână dator omului sau cel puţin să fie pe picior de egalitate în „afaceri". Omul nu merită niciodată iertarea primită gratis de la Dumnezeu. Părintele Antonie ne întreabă: „*Când venim la Dumnezeu şi-I zicem: «Doamne mântuieşte-ne! Doamne iartă-ne! Doamne, ai milă de noi!», putem într-adevăr să adăugăm: «Pentru că merit?» Niciodată*"[26]. „Ce purtare a oferit omul în schimbul faptului de a deveni Dumnezeu?"[27].

„Poate că nici nu există un alt drum pentru a-L întâlni cu adevărat pe Dumnezeu aici pe pământ decât prin cel al pocăinţei. Înainte de pocăinţă Dumnezeu nu e decât un cuvânt, un concept analogic, un presentiment, o dorinţă, un „Dumnezeu al poeţilor şi al filosofilor" dar nu încă un Dumnezeu care se descoperă printrun exces de dragoste, un Dumnezeu „zăbavnic la mânie şi plin de milostivire". Păcătosul este redus şi el, căci ori e încovoiat sub greutatea greşelii sale ori din contră, se revoltă încercând să se debaraseze de această greşeală printr-o „tresărire" disperată, o tresărire care îl aruncă pe om asupra lui însuşi şi riscă să blocheze pentru mult timp drumul la capătul căruia îl aşteaptă Dumnezeu. Este drumul pocăinţei, în care păcătosul, măsurând hăul slăbiciunii sale, va descoperi abisul milostivirii, chiar în momentul în care acesta din urmă îl copleşeşte pe celălalt şi-l înghite"[28].

---

[25] Père Michel Rondet, *Le peché*, p. 10, *apud* Archimandrite Placide, *Le repentir, clé de la vie en Christ*, en Buisson Ardent, nr. 9, anul 2003, p. 44
[26] Antonie de Suroj, *op. cit.* , p. 58
[27] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, partea a III-a, Editura Deisis, Sibiu, 2005, 5, 4, p. 64
[28] Dom André Louf, *op. cit.* p. 48

„Înainte de aceasta, cunoaşterea sa despre Dumnezeu este fragmentară, chiar dacă ar fi capabilă să vorbească pe larg de antinomiile unui Dumnezeu care se descoperă dintr-odată mânie şi dragoste, forţă şi gingăşie. Aceste opoziţii pur raţionale, atunci când sunt oferite de către Biblie cugetării noastre, nu de rezolvă decât în ziua în care, prin adevăraţii păcătoşi care şi-au recunoscut şi spovedit păcatul, noi ne găsim, datorită lui Iisus, în faţa adevăratului Dumnezeu, Cel care a venit nu pentru drepţi ci pentru păcătoşi, şi Care Se bucură să vadă pe aceştia din urmă intrând primii în Împărăţia Sa”[29].

„Aceasta este unica întâlnire ce realizează în om „metanoia”, acea schimbare a minţii, a „nous-ului”, un fel de „stânga-împrejur” a inimii, în care omul se dezice de orice pretenţie de dreptate, chiar şi de orice ambiţie de sfinţenie, cedează în faţa lui Dumnezeu şi se dăruieşte Lui, pentru a înţelege că scânteia de mânie, la un moment dat de temut, s-a transformat brusc într-o înflăcărare de gingăşie infinită, cea a unui Dumnezeu care este „foc distrugător”, care însă „distruge” prin dragoste”[30].

Copleşit de căldura dragostei lui Dumnezeu, omul realizează acum cât de mare este efectul distrugător al păcatului. „Păcatul nu este numai o slăbiciune, o deformare a imaginii desăvârşite pe care vrem s-o realizăm. În acest caz, pocăinţa n-ar fi decât un sentiment de vinovăţie distrugătoare. Păcatul este o infidelitate faţă de Dumnezeu care ne iubeşte şi Care este unica noastră sursă de viaţă. Păcatul se situează în centru relaţiei noastre cu Dumnezeu iar pocăinţa este întoarcerea fiului risipitor la Tatăl”[31].

---

[29] *Ibidem*

[30] *Ibidem*

[31] Archimandrite Placide, *op. cit.*, p. 44

Vindecare sufletească fără Taina Pocăinței și sfințenie morală fără ajutor divin?

Întâlnirea cu Dumnezeu pe drumul pocăinţei este capitală pentru viitorul nostru. „Atâta timp cât această întâlnire nu are loc, înaintarea duhovnicească şi eforturile pentru a realiza acest lucru devin ambigue. Omul poate cădea în aceste riscuri: entuziast, creştinul e ameninţat de scrupule; credincios, poate ajunge ipocrit; îndrăgostit de libertate, riscă să rătăcească în iluzia libertăţii, pururea contestatară, căci reperele sale se găsesc încă în exteriorul lui. El este incapabil de a trăi, pornind de la inima lui, „o inimă de piatră", care n-a fost încă rănită şi nici străpunsă. Perfecţiunea sa, dacă există, este aceea, foarte respectată de altfel, a omului cinstit, integru, a omului de principii, în cel mai rău caz „a sfântului laic". Dar, în acest caz, ce datorează el harului?[32]

O astfel de sfinţenie, bazată pe efortul susţinut, perseverent, nu angajează decât forţele proprii. De această „sfinţenie" chiar şi diavolul este capabil, aşa cum ne aminteşte o apoftegmă atribuită Sfântul Macarie cel Mare. „Într-o zi, acesta din urmă îl întâlneşte pe diavolul în persoană, care în apostrofează: Ce fel de putere iese din tine, Macarie, pentru că eu sunt neputincios faţă de tine? Căci tot ceea ce faci tu, fac şi eu: posteşti tu, postesc şi eu; priveghezi, nici eu nu dorm; nu există decât un singur lucru în care tu mă baţi: smerenia. Din cauza ei, eu nu pot să fac nimic împotriva ta"[33].

André Louf încearcă să explice cum se realizează această înşelare a omului care nu l-a cunoscut pe Dumnezeu şi care crede că poate ajunge la sfinţenie doar prin contribuţia sa proprie, prin acumularea unor virtuţi care îl fac vrednic de a fi primit şi iubit de Dumnezeu. Virtuţile pe care trebuie să

---

[32] Dom André Louf, *op. cit.* p. 49

[33] *Vita Patrum*, XV, 40, *apud* Dom André Louf, *op. cit.* p. 49

le dobândească omul pot fi ierarhizate asemenea treptelor unei scări pe care omul crede că trebuie să urce „în vrednicie”, când, de fapt, el trebuie să coboare. Aici se explică paradoxalul cuvânt al Mântuitorului Hristos: „Cel ce se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa” (Lc. 18, 14). Hristos S-a înălţat pentru că S-a coborât. „S-a smerit pe Sine, chip de rob luând, ascultător făcându-se până la moarte” (Fil. 2, 8). În reprezentarea drumului spre desăvârşire Părinţii Bisericii s-au folosit de imaginea unei scări. De exemplu, la Ignaţiu de Loyola întâlnim scara cu trei trepte, la Sfântul Benedict de Nursia scara cu douăsprezece trepte, iar cea a Sfântul Ioan Scărarul are treizeci de trepte. Aceste „scări” au o reală valoare didactică însă sunt imagini imperfecte ale ascensiunii interioare, fiind exact opusul drumului lui Hristos prin Întrupare.

Sfântul Benedict e conştient de acest lucru atunci când reprezintă treptele scării sale şi spune că a urca pe scară înseamnă de fapt să cobori. Pentru el, vârful scării este vârful de jos, iar chipul călugărului care a atins a douăsprezecea treaptă este a vameşului din Evanghelie, „care nu îndrăznea să-şi ridice ochii spre cer” (Lc. 18, 13) şi nu înceta a-şi mărturisi nevrednicia inimii sale, oferindu-ne una din cele mai vechi mărturii ale celei care va deveni mai târziu „Rugăciunea lui Iisus”[34].

Dragostea şi smerenia reprezintă criteriul şi valoarea faptelor bune. Dacă acestea două nu există, faptele noastre bune devin pricină de mândrie şi de îndepărtare de Dumnezeu. „Postul şi ostenelile noastre ar fi mai mult decât inutile dacă nu ne apropie de fraţii noştri. Un post fără dragoste este postul dracilor”.[35]

---

[34] *Regle de Saint Benoît*, I, Sources Chrétiennes, 181, traduction par Adalbert de Vogue, Les Editions du Cerf, Paris, 1972, 7, 62, p. 489 – 450

[35] Kallistos Ware, *Tout ce qui vit est saint*, Cerf, Le sel de la terre, Paris, 2003, p. 210

„Aceste practici şi aceste idealuri nu sunt decât „opere umane" care se pot transforma într-o întăritură semeață, ridicată contra aproapelui şi deseori contra lui Dumnezeu. Dacă pocăința găseşte un loc aici, ea va fi redusă la un simplu exercițiu, la fel ca celelalte, poate un pic mai „meritoriu", dar care nu va fi miracolul darului care transformă omul în profunzimile sale, care reprezintă pragul naşterii la o viață nouă, numită cerească, prin răspunsul liber dat „tentațiilor" Duhului Sfânt"[36].

În comentariul său la „Treptele smereniei şi ale mândriei", Sfântul Bernard de Clairevaux spune că e incapabil să descrie etapele ascensiunii spre treptele smereniei, deoarece e păcătos şi nu cunoaşte decât drumurile prin care omul alunecă în prăpastia mândriei. Doar aceasta poate mărturisi: „Eu sunt un călător leneş, care caută totdeauna scurtăturile. De ce am întârziat atâta?". Convins că nu poate urca niciodată cu eforturile sale, Bernard Îl roagă pe Dumnezeu ca să-i trimită un înger, pentru a-l răni la şold, aşa cum făcuse altădată cu Iacob (Fac. 32, 2). La fel s-a întâmplat şi cu Sfântul Ap. Pavel, care fusese lovit de „îngerul satanei" pentru ca să nu se trufească şi căruia Domnul i-a zis: „Harul meu îți este de ajuns" (II Cor. 12, 7-9). Iată cum descrie Sfântul Bernard urcarea păcătosului pe scara smereniei: „Sprijinindu-mă puternic pe „piciorul" harului şi trăgând încet, în urma mea, piciorul bolnav, eu urcam cu siguranță şi cu încredere pe scara smereniei,... până am ajuns la întinsul spațiu al dragostei. Căci numai aşa putem merge foarte sigur pe calea cea strâmtă"[37].

Iată aşadar că slăbiciunile şi căderile noastre nu trebuie să fie prilej de îndepărtare de Dumnezeu, ci din contră, ele arată adevărata noastră situație pe pământ. „Prin pocăința pentru căderile noastre, noi descoperim adevărata noastră

---

36 Dom André Louf, *op. cit.* p. 50

37 Sfântul Bernard de Clairvaux, *De grandibus humilitatis*, 24, *apud* Dom André Louf, *op. cit.* p. 51

condiţie umană şi recunoaştem că suntem dependenţi de dragostea lui Dumnezeu. Descoperim cu uimire şi, deseori, în lacrimi că suntem cu adevărat fiii şi fiicele lui Dumnezeu, chemaţi ca totdeauna să ne deschidem inimile Dragostei Sale pentru toată lumea. Tatăl cel Ceresc poate fi primit doar de o inimă înfrântă şi smerită, iar Duhul Sfânt ne va arăta pe tot parcursul vieţii noastre ceea ce trebuie să curăţim în noi, pentru ca Hristos să se sălăşluiască în noi şi să ia asupra Sa nedreptăţile noastre"[38].

Fără această nădejde neîncetată în forţa harului, creştinul, oricât de virtuos ar fi, poate cădea în falsa smerenie. Sfântul Ioan Casian e „specialistul" demascării acestei smerenii care nu e decât pretextul unei mândrii de temut, numită şi slava deşartă. „Mândria nu caută să rănească omul decât prin propriile sale virtuţi. Tot ceea ce pare a fi un progres devine o cursă pentru o cădere şi mai gravă. Aceasta este şiretenia acestui subtil duşman: pe ostaşul lui Hristos, care n-a putut fi învins de loviturile inamicilor, îl face să cadă sub propriile lovituri, străpuns de propria sabie "[39].

Este foarte greu de a descoperi un adversar necunoscut care alunecă în mijlocul virtuţilor şi aşteaptă fără încetare să ne surprindă. El răpune nu numai pe cei slabi şi mediocri, ci mai ales pe cei ce se află pe vârful scării, dar a căror inimă n-a fost străpunsă de harul pocăinţei. „Nu există păcat care să aducă atâta slăbire tuturor virtuţilor şi să-l jefuiască şi să-l golească pe om de toată dreptatea şi sfinţenia ca răul trufiei"[40].

---

[38] Soeur Minke, *Vivre en chretien est impossible, on ne peut que mourir en chretien, Buisson Ardent – Cahiers Saint Silouane L' Athonite*, Le sel de la terre, nr. 4, anul 1998, pp. 32-33

[39] Sfântul Ioan Casian, *Aşezămintele mănăstireşti, Cartea a XI –a: Duhul slavei deşarte*, trad. de V. Cojocaru şi D. Popescu, în P.S.B. 57, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2, 3, 7, pp. 241-243

[40] *Ibidem*, p. 249

Blaise Pascal ne spune că „există numai două feluri de oameni: unii drepți, care se socotesc pe sine păcătoși și alții, păcătoși, care se socotesc a fi drepți”[41]. Aceștia din urmă fac parte din categoria fariseului sau a ipocritului care „crede în Dumnezeu dar crede și că Dumnezeu este mulțumit de el”[42]. „Fariseul a fost educat să nu se apropie de păcătoși. În interiorul comunității în care trăia, fariseul era virtutea întruchipată, de aceea nu putea risca să-și strice reputația. Mai mult, el nu se simțea păcătos. Însă păcatele nu se măsoară în „cât”, ci în pocăință. Când fariseii se scandalizau de legăturile Mântuitorului cu păcătoșii, Domnul le-a răspuns ironic: „ceea ce fac e foarte natural, căci nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi”. Altfel zis, „Voi credeți că nu sunteți bolnavi și că nu aveți trebuință de Mine”[43]. „Fariseul nu-și poate mărturisi păcatul, căci aceasta ar însemna să recunoască și să accepte că nu este omul ideal. A-ți recunoaște păcatul înseamnă a vorbi la persoana întâi: eu sunt vinovat și nu alții”[44].

Sfântul Ioan Casian ne spune că cel mândru nu numai că nu are nevoie de Dumnezeu și de vindecarea ce ne-o aduce harul Său ci, mai mult, se ridică împotriva Acestuia. „Cât de rău este păcatul trufiei, dacă are drept adversar nu vreun înger, nici alte virtuți opuse, ci chiar pe Dumnezeu”[45]. „Cât de paradoxal! Urci pe calea mândriei, cobori mai prejos decât animalele! Cobori pe scara smereniei, te faci asemenea îngerilor și te înalți până la

---

[41] Arhim. Serafim Alexiev, *Despre mândrie și smerenie*, Editura Sofia, București, 2004, p. 103

[42] P. E. Charbonneau, *Lettre ouverte aux theologiens*, Les Editions ouvrierès, Paris, 1966, p. 22

[43] Ioan Ziziulas, *Predică...*, p. 3

[44] Paul Valadier, *Des répères pour agir*, Desclée de Brouwer, Paris, 1997, p. 86

[45] Sfântul Ioan Casian, *op. cit*, p. 251

cer!"[46]. De aceea, Părinţii Bisericii deseori vorbesc de o pedagogie a căderii sau chiar a păcatului, în sensul că Dumnezeu îl lasă pe om să cadă în păcat pentru a-l învăţa smerenia. „Prefer un păcătos care recunoaşte că a păcătuit şi se căieşte decât un om care n-a păcătuit şi se crede virtuos"[47], „Prefer o înfrângere însoţită de smerenie decât o victorie însoţită de mândrie"[48].

Există, conform Sfântului Bernard de Clairvaux, două moduri de a păcătui: unul care se cheamă rău şi altul, spre mirarea noastră, care ar fi bine. Există două moduri rele de a păcătui. Căzând în păcat, se poate cădea de asemenea şi în ruşine şi într-o vinovăţie ucigătoare sau, din contră, se poate cădea în neobrăzare şi neruşine. În primul caz, e vorba de scrupulosul care se acuză fără încetare dar în zadar. În al doilea caz, păcătosul public care arată şi chiar îşi apără păcatele. Cât priveşte „modalitatea bună de a păcătui", aceasta este menţionată de Cartea Psalmilor (Ps. 36, 24). „Dacă (dreptul) va cădea, nu se va zdruncina, că Domnul întăreşte braţul său" (Ps. 90, 12). „Pe mâini te vor înălţa ca nu cumva să împiedici de piatră piciorul tău". Dacă dreptul tremură, el nu va cădea pentru că Dumnezeu îşi întinde mâinile sub el.

Nu facem apologia păcatului, nici nu susţinem că trebuie neapărat să păcătuim pentru a ajunge la simţirea duhovnicească, însă este absolut necesar să ajungem la pocăinţă şi smerenie. Unii dintre oameni văd aceste lucruri doar din prăpastia păcatului sau, aşa cum spun unii, cerul se vede mai frumos şi mai clar şi mult mai necesar, doar de pe fundul unei gropi foarte adânci. „Hristos este spriji-

---

[46] Arhim. Serafim Alexiev, *op. cit*, p. 14

[47] *Everghetinos*, Editura Archimandrite Matthew Languer, Atena, Holy Monastery of the Transfiguration, 1997, vol. I, p. 644, *apud* Arhiepiscop Chrysostomos, *Smerenia în Tradiţia patristică ortodoxă*, Editura Vremea, Bucureşti, 2002, p. 75

[48] *Ibidem*

nitorul nostru deoarece chiar atunci când cădem, nu ne lasă să ne zdrobim, pentru că îşi întinde mâinile Sale sub noi şi ne sprijină. Să avem grijă căci mâna Domnului ne primeşte chiar atunci când cădem. Este bine pentru noi ca din când în când să mai şi cădem... Dar există unii care, căzând, se zdrobesc, dar alţii nu, pentru că Domnul Şi-a întins mâna Sa sub ei.. pentru aceasta ei se ridică mai puternici. Ei cad în mâinile lui Dumnezeu şi pentru ei, păcatul, el însuşi, contribuie la sfinţenia lor. Căci ştim că pentru cei care îl iubesc pe Dumnezeu, totul contribuie la binele lor. În ispită, în momentul în care fiecare îşi cunoaşte propria slăbiciune, atunci îl putem cunoaşte pe Dumnezeu. Iată păcatul ca ocazie a acţiunii harului şi pocăinţa ca o trecere spre adevăratul „Paşte". Luminoasa pocăinţă, ale cărei lacrimi nu sunt lacrimi de durere, de amărăciune, ci de bucurie, care se întâlnesc cu bucuria din noaptea Paştilor"[49].

„Pocăinţa atrage la timp harul. Cât timp omul nu se pocăieşte, ajutorul lui Dumnezeu nu vine la el. Harul lui Dumnezeu se ţine fără încetare la o anumită distanţă de el şi îl observă, în special în momentele de rugăciune. Dar când o mică sugestie de smerenie se pune în mişcare în el, fără a întârzia, harul se apropie aducându-i mii de ajutoare[50].

Roadele Pocăinţei sau efectele vizibile ale Tainei Vindecării

Pocăinţa, pentru mulţi dintre noi, este o stare de tristeţe şi de amărăciune, vecină cu deprimarea şi resemnarea. Însă aceasta nu e, nici de departe, *Taina vindecării*. „Adevă-

---

[49] Dom André Louf, *op. cit.* p. 58

[50] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici, Partea a II-a,* Editura Deisis, Sibiu, 2003, 3, 3, 18, p. 176

rata pocăinţă nu e cea care „roade conştiinţa", înjosind rolul Duhului Sfânt la cel al unui animal care muşcă, ci e o pocăinţă care străpunge inima, cu o blândeţe infinită, înduioşând-o şi înmuind-o, şi dându-i omului să verse lacrimi nu de necaz, ci de bucurie. Pocăinţa creştină este totdeauna luminoasă şi liniştită"[51].

La fel ne spune şi părintele Antonie: *„Dar aceste regrete ale conştiinţei nu sunt pocăinţă. Ne putem petrece toată viaţa reproşându-ne conduita greşită fără însă a ne îndrepta. Remuşcările pot să ne facă viaţa un infern, dar ele nu ne deschid Împărăţia Cerurilor. Trebuie să adăugăm aici un alt lucru, care se găseşte în inima pocăinţei: întoarcerea spre Dumnezeu cu speranţă, cu certitudinea că Dumnezeu are suficientă dragoste pentru a ne acorda iertarea şi suficientă forţă pentru a ne schimba*"[52].

„La începutul pocăinţei precumpăneşte amarul, dar curând începem a vedea că ne pătrundem de energia unei vieţi noi care lucrează o minunată primenire a minţii. Însăşi mişcarea pocăinţei se arată a fi aflarea Dumnezeului dragostei"[53].

Iată cum prezintă părintele Sofronie momentul vindecării sale duhovniceşti: „Îmi amintesc momentul când m-am spovedit prima dată, cu inima înfrântă din cauza păcatelor mele. Întreaga mea viaţă de până atunci mi s-a părut o minciună. Ajuns în faţa duhovnicului, din cauza lacrimilor şi a inimii străpunse de durere, eram incapabil să vorbesc şi nu făceam decât să plâng, şi, credeţi-mă, chiar înainte de a-mi mărturisi păcatele, Domnul în persoană a ieşit în întâmpinarea mea, s-a aruncat pe grumazul meu şi m-a îmbrăţişat. El mă iubea şi nu aştepta decât să-i zic „iartă-mă", la fel ca fiul risipitor (Lc. 15, 21). Eu mă acuzam pentru toate, însă din partea lui Dumnezeu, nici un

---

51 Dom André Louf, *op. cit.* p. 61

52 Antonie de Suroj, *op. cit*, p. 55

53 Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, trad. de ierom. Rafail Noica, Editura Sofia, Bucureşti, 2005, p. 60

cuvânt de reproş. El doar se bucura...O astfel de noapte e imposibil de descris. Cât de mult ne iubeşte Dumnezeu! Cu adevărat, unicul, singurul început al vieţii duhovniceşti este pocăinţa. În pocăinţă noi realizăm că suntem într-adevăr copiii lui Dumnezeu!"[54].

Pocăinţa înnoieşte întreaga noastră viaţă. Este ceea ce spune Sfântul Efrem Sirul despre Sfântul Ap. Pavel: „Lup era Pavel, gonind oile turmei lui Hristos şi oaie s-a făcut după ce s-a dezbrăcat de cruzimea lui. Fiară era, pe oi rupându-le, şi păstor s-a făcut, pe oi tămăduindu-le"[55]. La fel ne spune şi Sfântul Ioan Gură de Aur: „Însuşi Ap. Pavel, înfăţişând învierea ce va să vină, cere de la noi o altă înviere, adică o viaţă nouă, ceea ce se întâmplă în viaţa de acum, prin prefacerea obiceiurilor. Dacă desfrânatul devine înfrânat, lacomul milostiv şi mâniosul blând, şi aceasta e o înviere, care este începutul aceleia care va să vină. Şi cum este această înviere? Este înviere pentru că, murind păcatul, dreptatea a înviat şi, ştearsă fiind cu buretele vieţuirea cea veche, trăieşte o viaţă nouă şi îngerească"[56].

Baza pocăinţei este smerenia în faţa dragostei lui Dumnezeu. Noi am primit acest cuvânt pe filieră slavonă, însă din latină avem substantivul „umilinţă", care derivă din latinescul „humus" care înseamnă pământ roditor. „Smerenia înseamnă rodire, nu strivire. Smerenia este activă, ea ară pământul, îl pregăteşte să dea rod însutit, atunci când va trece semănătorul"[57].

---

[54] Archimandrite Sofronie, *Lettre à David Balfour, II*, *Buisson Ardent – Cahiers Saint Silouane L'Athonite*, Le sel de la terre, nr. 9, anul 2003, p. 18

[55] *Cuvintele şi învăţăturile preacuviosului părintelui nostru Efrem S*irul, Bucureşti, 1926, p. 54, apud Ilarion Felea, *Pocăinţa,* Editura Scara, Bucureşti, 2000, p. 88

[56] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a zecea la Romani*, apud Sfântul Tihon de Zadonsk, *op, cit.*, p. 36

[57] Olivier Clément, *Trei Rugăciuni*, traducere de Ileana Grigore, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, p. 70

Pocăința desăvârșită, spune părintele Rafail Noica, este „intrarea omului în căința lui Dumnezeu"[58]. Bazându-se pe textul de la *Ioil*, cap. 2, vers. 13, deși e paradoxal, părintele Rafail vorbește de „pocăința lui Dumnezeu" pentru păcatele noastre. „Pocăința este un act ființial, adică al firii, căci firea se preface din fire animalică în fire dumnezeiască. Pocăința este Dumnezeu care Se pocăiește în mine; Care, nepăcătos fiind și desăvârșit, com-pătimește pentru mine, pentru moartea mea, pentru pierzarea mea. Iar noi când ne pocăim, intrăm în pocăința lui Dumnezeu"[59]. Pocăința înseamnă a vedea păcatul prin „ochii lui Dumnezeu". „Astfel, pocăința nu mai este redusă la niște manierisme etico-morale sau, în cel mai bun caz, la o atitudine morală. Dacă ne reducem numai la moralitate, nici nu am început acea *călătorie către vecinicia lui Dumnezeu*, care în înțelesul adânc al cuvântului se numește pocăință"[60].

Părintele Sofronie ne vorbește și el de existența paradoxală a lui Dumnezeu, care se căiește pentru păcatele noastre. „Dumnezeu este smerenie. Măreția lui ne înfricoșează; smerenia Lui ne cutremură. Nimic necurat, adică mândru nu se atinge de El. Mândria este întunericul cel urâcios, antipodul Bunătății Dumnezeiești. Mândria este începătura răului, rădăcina a toată tragedia; în ea se află esența iadului. Mândria este „întunericul cel mai din afară" în care petrecând, omul se smulge de la Dumnezeul iubirii. Mântuirea din acest iad este cu putință nu altfel decât prin pocăință"[61]. „Harul pocăinței este o răpire a sufletului către Dumnezeu, atras de arătarea Luminii. La început ea nicidecum nu se vede, dar de căldura ei ni se înmoaie inima"[62].

---

[58] Ierom. Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, p. 65
[59] *Ibidem*, p. 62
[60] *Ibidem*, p. 64
[61] Arhim. Sofronie, *Vom vedea...*, p. 36
[62] *Ibidem*, p. 34

Iată care este pocăinţa adevărată, pocăinţa sfinţilor: „Împlinirea poruncilor pe care o făceau, o numeau şi o recunoşteau drept o spurcare a poruncilor (Sfântul Petru Damaschin). Ei îşi spălau faptele bune ca pe nişte păcate, cu râuri de lacrimi. Niciodată un păcătos orbit nu-şi plânge păcatele sale cele mai grozave, aşa cum îşi plâng robii lui Hristos faptele lor cele bune”[63]. „Pocăinţa este un dar nepreţuit al omenirii. Pocăinţa este minunea lui Dumnezeu, care ne rezideşte după cădere. Pocăinţa este revărsarea insuflării dumnezeieşti peste noi, prin puterea căreia ne înălţăm către Dumnezeu Tatăl nostru. Prin pocăinţă se săvârşeşte îndumnezeirea noastră”[64].

„Reţetele duhovniceşti” ale părintelui Antonie de Suroj

Predicile părintelui Antonie, prezentate în lucrarea de faţă, sunt un adevărat manual de „medicină duhovnicească”. Ele ne arată mijloacele prin care putem să ne vindecăm rănile sufletului şi să ne întâlnim cu Dumnezeu pe drumul pocăinţei. Sunt cuvinte simple, însă de o uimitoare profunzime spirituală, prin care părintele îşi învăţă credincioşii şi ne învaţă şi pe noi cum să ne pregătim sufletul pentru întâlnirea cu Dumnezeu, pentru a avea acces la „Taina vindecării” dăruită nouă de Hristos.

Rămân magistrale acele examene de conştiinţă la care ne îndeamnă părintele, pentru a nu scăpa niciodată din vedere starea în care ne aflăm. „Mă numesc creştin, dar oare sunt creştin cu adevărat? Prin ce se cunoaşte acest lucru?”. „Este groaznic de a ne gândi că nimeni n-ar putea şti că suntem creştini dacă nu trâmbiţăm acest lucru, iar când facem aceas-

[63] Sfântul Sfântul Teofan Zăvorâtul, *op. cit.*, p. 48

[64] Arhim. Sofronie, *op. cit.*, p. 36

ta, trezim o adevărată uimire: *Creștin? Este cu adevărat... creștin? La ce ne folosește să fim creștini, dacă nu ne deosebim prin nimic față de alții?*"[65]. El ne arată și cum ar trebui să fie un adevărat purtător al numelui lui Hristos. „*Fiecare dintre noi trebuie să se supună în mod constant întrebării: „Sunt eu creștin? Poate oare cineva prin mine să recunoască chipul lui Hristos, să simtă dragostea lui Hristos în bătăile inimii mele, să cunoască înțelepciunea și dreptatea lui Dumnezeu în faptele mele, în modul meu de comportament față de viață, față de fiecare om, față de Dumnezeu?*"[66]. „*Care este partea mea de autenticitate și care e partea mea de impostor? Până în ce punct eu mă străduiesc să par în loc de a fi*"[67].

Una dintre temele preferate ale părintelui Antonie este educația inimii. El arată că un centru al vieții noastre spirituale este inima, nu intelectul. Acesta din urmă poate fi educat ușor, însă inima este un organ complex, care necesită o artă a educației, asemănată de Sfântul Teofan Zăvorâtul cu arta muzicianului care își acordează instrumentul. Inima este locul în care Mântuitorul Hristos își caută lăcaș în ființa noastră. Acesta este locul pe care Dumnezeu îl cere de la noi. „Dă-mi, fiule, inima ta" (Pilde 23,26). Noi însă ne împrăștiem inima printre lucrurile pe care le avem și de care ne legăm mult, iar pentru Hristos nu mai rămâne loc.[68].

Inima este aceea care dă calitatea relației noastre cu Dumnezeu și cu semenii. Doar inima curată îl poate vedea pe Dumnezeu (Mt. 5, 8). Părintele Matta El-Maskîne ne arată că „Evanghelia ne vorbește de posibilitatea de a coexista în om două inimi, una care exprimă exact starea sa și alta, contrafăcută, de unde ies gândurile, cuvintele și acțiunile simulate, care nu exprimă starea reală a omului. Diavolul nu se mulțumește de a murdări inima cu rele și cu patimi, transfor-

---

[65] Antonie de Suroj, *op. cit*, p. 37

[66] *Ibidem, 338*

[67] *Ibidem*, p. 15

[68] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cu durere și dragoste pentru omul contemporan*, Chilia „Buneivestiri", Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2000, p. 60

mând comoara inimii în vizuina răului, ci el „adaugă" o a doua inimă, care simulează virtutea pentru a masca răul. Biblia ne vorbeşte de crearea unei „inimi noi"(Iez. 36, 26), lucrare ce se săvârşeşte în trei etape esenţiale: inima păcătosului e nimicită, omul este spălat şi purificat în interior şi apoi urmează primirea Duhului Sfânt. Aceste etape sunt prezentate în Psalmul 50"[69].

Părintele Antonie ne vorbeşte şi el de o altă inimă, „inima de piatră", care caracterizează de multe ori relaţia noastră cu semenii. „*Aceasta este unica întrebare care ne va fi adresată la Judecata finală: ai avut inimă de om sau în locul inimii ai avut o piatră? Dacă ai fi avut în tine o dragoste omenească, aceasta ar fi putut înflori pe măsura dragostei divine*"[70].

Vorbindu-le tinerilor francezi, papa Ioan Paul al II-lea spunea: „Voi valoraţi atâta cât valorează inima voastră. Toată istoria umanităţii este istoria nevoii de a iubi şi de a fi iubit. Pentru a putea iubi cu adevărat, trebuie să te detaşezi de lucruri şi, mai ales, de tine însuţi, de a te dărui total, dezinteresat, până la capăt. Această deposedare de sine – lucrare de mari proporţii – este sursa de echilibru şi secretul fericirii. Tineri din Franţa, ridicaţi-vă ochii spre Iisus Hristos. El este Omul care a iubit cel mai mult, cel mai conştient, cel mai voluntar şi cel mai dezinteresat; contemplaţi pe Omul – Dumnezeu, Omul cu inima străpunsă. Iisus n-a venit să condamne dragostea ci s-o elibereze de confuziile şi contrafacerile sale"[71].

Dostoievski spune în „Fraţii Karamazov": „unicul lucru necesar, unicul lucru *pentru care şi prin care* viaţa merită trăită" este dragostea. „Nu ţin eu dragostea ci dragostea mă ţine pe mine. Nici chiar eu nu sunt cel care veghez asupra ei, căci

---

69 Père Matta El-Maskîne, *L'experience de Dieu dans la vie de prière, Spiritualité Orientale*, nr. 71, Abbaye de Bellefontaine, 1997, p. 165

70 Antonie de Suroj, *op. cit*, p. 39

71 Jacques Lacourt, *Au risque d'aimer*, Droguet et Ardent, Limoges, 1982, p. 89

ea aparține lucrurilor divine care nu se tem de învolburările existenței. Asupra mea trebuie să veghez, pentru ca să mă umplu cât mai mult posibil de acest mister care mă învăluie. Dragostea nu poate să-mi lipsească, dar eu mă pot lipsi de dragoste. Inima mea este pentru dragoste ceea ce sunt plămânii pentru aer: aerul este inepuizabil și nu refuză pe nimeni; singuri plămânii se pot lipsi de el și încetează de a mai respira"[72].

Părintele Antonie ne explică și de ce refuză omul să iubească. A iubi înseamnă a te implica, a te atașa de cei din jur, a suferi alături de cei pe care îi iubești. Omul se teme de suferință și de aceea refuză să iubească. Poemul lui Merejkovski intitulat „Coralii" surprinde foarte bine ceea ce se întâmplă cu cel care refuză iubirea: intră într-o moarte interioară, cauzată de protecția pe care singur și-a construit-o, la fel cum se întâmplă și cu coralii care mor în propria carapace.

Refuzul dragostei înseamnă refuzul pocăinței. Dragostea lui Hristos care ne-a iubit fără să merităm este rațiunea cea mai puternică pentru noi de a ne schimba viața. De aceea, pocăința nu este un simplu sentiment ci o atitudine fermă, decisivă de a pune început bun vieții noastre. Este ceea ce ne îndeamnă frère Roger Schutz: „Vivre l'auhourd'hui de Dieu"[73] (Să trăim acel *„astăzi"* – al lui Dumnezeu). „Căci atunci când ni se dă ocazia de a ne conforma viața cu rugăciunea noastră, noi urmăm predispozițiile rele ale inimii, căci ne lipsesc curajul și spiritul de decizie pentru a pune în lucrare cererile adresate lui Dumnezeu în rugăciune. În asemenea caz pocăința și elanul sufletului nostru rămân sterpe. Pocăința trebuie să fie declanșată de speranța în dragostea lui Dum-

---

[72] Gustave Thibon, *L'ignorance etoillée*, apud Jacques Lacourt, *Au risque...*, p. 43

[73] Frère Roger Schutz, *Vivre l'aujourd'hui de Dieu*, Ateliers Mellottée, Limoges, 1967

nezeu şi printr-un efort bărbătesc de a ne constrânge să ducem o viaţă dreaptă şi să abandonăm vechile greşeli. Fără aceasta Dumnezeu Însuşi nu ne va putea salva"[74].

Efortul nostru duhovnicesc va fi susţinut cu siguranţă de harul Sfântului Duh. Acesta suplineşte slăbiciunea noastră şi ne face capabili să iubim, ca inima lui Dumnezeu"[75]. „Lasă suflarea de viaţă a Duhului Sfânt să intre în tine, să te umfle ca pe o pânză de corabie, şi această suflare de viaţă să te împingă foarte departe, spre limanul final, Împărăţia lui Dumnezeu"[76]. Trebuie, însă, să ştii clar unde mergi şi care este ţelul tău, căci ne spune Seneca: „Nu există nici un vânt prielnic pentru cel care nu ştie unde merge"[77].

Xavier Thévenot ne arată care este raportul dintre libertatea umană şi harul divin în efortul omului de a-şi schimba viaţa. Persoana umană este comparată cu o pasăre ce are aripi foarte mari şi picioare foarte mici, de exemplu albatrosul. Când o astfel de pasăre simte mişcările ascendente ale aerului şi se lasă purtat de ele, ea zboară cu o asemenea uşurinţă şi măreţie încât i se pare că aceasta nu necesită nici un efort. Când însă se aşează pe sol, ea devine foarte grea, lipsită de graţie şi incapabilă de a zbura fără ajutorul vântului. În zadar îşi agită aripile, căci nu face decât nişte salturi ridicole în faţă; nu face decât eforturi frenetice, disperate, pentru a se ridica, însă îşi vede propria neputinţă.

La fel suntem şi noi oamenii. Atunci când ne ţinem în mediul nostru, suntem ca păsările în vânt: ageri şi fericiţi, sprijinindu-ne pe curenţii harului pentru a ne dezvolta capacităţile înscrise în noi. Iar mediul nostru, ecosistemul nostru, este dragostea, căci Dumnezeu, Care ne-a creat după chipul Său, este Dragoste (I In 4, 8). Din contră, atunci când pără-

---

[74] Antonie de Suroj, *op. cit*, p. 56

[75] Xavier Lacroix, *La traversée de l'impossible*, Vie Chrétienne, Paris, 2002, p. 25

[76] Antonie de Suroj, *op. cit*, p. 28

[77] Xavier Lacroix, *op cit*, p. 12

sim mediul nostru, când refuzăm de a ne întinde aripile în vântul dragostei de Dumnezeu şi de aproapele, când ne desfăşurăm viaţa în complicitate cu puterile păcatului, atunci ne împotmolim, la fel ca păsările în nisipul mişcător[78].

O altă temă preferată a Părintelui este pregătirea pentru moarte. El ne îndeamnă: *„Mărturiseşte-te ca şi cum ai fi pe pragul morţii. Spovedeşte-te ca şi cum ar fi ultima dată când ţi-ar fi dat pe pământ să faci această lucrare pentru întreaga ta viaţă trecută, înainte de a intra în eternitate şi de a te găsi în faţa Judecăţii lui Dumnezeu. Spovedeşte-te ca şi cum ar fi ultima clipă în care tu mai ai posibilitatea să descarci de pe umerii tăi sarcina grea a vieţii tale de minciună şi păcat, pentru a putea intra liber în Împărăţia lui Dumnezeu"*[79].

Moartea nu trebuie să ne sperie. *„Doar moartea ne poate da măsura a ceea ce trebuie să fie viaţa"*[80] sau „A vorbi despre moarte sau a vorbi despre viaţă e acelaşi lucru"[81]. La fel spunea şi episcopul rus Nicolae Velimirovici: „Voi binecuvânta ceasul când mă voi despărţi de trup. Moartea este înfricoşătoare pentru cei care vor fi departe de obiectul dragostei lor, însă nu şi pentru cei care sunt invitaţi să treacă prin moarte de Însuşi Cel pe care îl iubesc. Moartea este groaznică pentru cei ce au ales împărăţia pământului, însă e bucurie pentru cei ce au ales Împărăţia Cerurilor"[82].

Sfântul Ioan Gură de Aur le spunea credincioşilor săi să nu amâne pocăinţa până în ceasul morţii, ci să-şi deşerteze sarcina păcatelor la picioarele duhovnicului. „Cineva, amăgindu-se, grăieşte: «Astăzi să-mi fac plăcerea mea, iar mâine mă voi pocăi». Dar cine ştie dacă va ajunge ziua de

---

[78] Xavier Thévenot, *Les ailes et le souffle éthique et la vie spirituelle*, Desclée de Brouwer, Cerf, Paris, 2000, pp. 13-14
[79] Antonie de Suroj, *op. cit.* , p. 63
[80] *Ibidem*, p. 34
[81] *Ibidem*, p. 35
[82] Soeur Pelagie, *Chrysostome serbe – Nicolas Velimirovici, philosophe du Saint- Esprit, Buisson Ardent, Cahiers Saint Silouane L' Athonite*, Le sel de la terre, nr. 4, anul 1998, p. 74

mâine? Căci fără de veste vine moartea şi-l pierde pe el. Iar dacă cineva este cărturar, diavolul îi bagă în cap un gând, zicându-i: «Tu îţi ştii singur gândurile tale şi ceea ce zice Scriptura ştii, precum şi ceea ce Sfinţii Părinţi au poruncit; deci tămăduieşte-te singur, fără de duhovnic». Nu asculta gândurile acelea şi nu zăbovi a-ţi tămădui şi mărturisi păcatele, ca să fii iertat şi în veacul de acum şi în cel viitor"[83].

Chemarea la pocăinţă, făcută de Domnul Hristos prin gura părintelui Antonie de Suroj, trebuie să fie în permanenţă în urechile noastre. Parcă Îl auzim pe Domnul care ne zice: *„Spune-Mi: dacă te iert, dacă Eu îţi zic astăzi că te iubesc cu toată viaţa şi moartea Mea, prin Crucea Mea, prin Răstignirea şi Învierea Mea, ai putea să-Mi răspunzi cu bucurie şi recunoştinţă?* Bucurie, pentru că eu nu mă pot nici ierta şi nici vindeca pe mine însumi, ci pot fi iertat şi vindecat doar prin puterea lui Dumnezeu. Recunoştinţă, pentru aceea că întreaga noastră viaţă de creştin se rezumă la un singur lucru: fiecare gând, fiecare mişcare a inimii, a voinţei mele şi a tuturor dispoziţiilor mele naturale, a tuturor acţiunilor mele, poartă recunoştinţa faţă de Dumnezeu care ne-a salvat pentru că ne iubeşte atât de mult... Şi dacă suntem atât de iubiţi de Dumnezeu, atunci întreaga noastră viaţă devine vie, fiind semnul permanent al acţiunii harului lui Dumnezeu pentru că El există, pentru că El este capabil să ne iubească atât de mult[84].

---

[83] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Patericul sinaitic*, Editura Deisis, Sibiu, 1995, p. 125 apud *Din învăţătura Sfinţilor Părinţi – antologie de teme de dogmatică şi spiritualitate creştină*, alcătuită de C. Coman şi I. Vlăducă, Editura Bizantină, Bucureşti, 2004, p. 288

[84] Antonie de Suroj, *op. cit*, p. 52

TAINA VINDECĂRII

EDUCAȚIA INIMII [85]

Omul iertat – omul nou

Pe măsură ce trec anii, anumite lucruri devin dificil de realizat, ținând seama nu atât de vârstă, ci mai ales de oboseală, de uzura trupului și a sufletului. Unul dintre aceste lucruri dificil de realizat este acela de a te afla față în față cu trecutul tău, cu ochii larg deschiși și de a nu fi cuprins de spaimă. Căci pe măsură ce acumulăm experiență și privim înapoi, suntem de cele mai multe ori stupefiați să constatăm că într-o anumită problemă am făcut dovada unei orbiri, a unei surdități, îngustimi, și rămânem uimiți socotind binele pe care l-am fi putut face și răul pe care l-am fi putut evita.

Îmi amintesc de o credincioasă foarte în vârstă din parohia mea, care a adormit cu mult timp în urmă, și când zic „a adormit" îmi exprim exact sentimentul pe care l-am avut atunci: după mulți ani trupul ei a adormit și ea a intrat în veșnicie. A venit într-o zi să mă vadă, agitată de o neliniște care n-o părăsea nicicum. Mi-a zis că odată cu venirea bătrâneții nu-și mai putea stăpâni gândurile ca altădată. Nopțile îi păreau din ce în ce mai lungi căci nu avea somn iar imaginile din trecut reveneau în memoria ei. Uneori îi apăreau și imagini frumoase, luminoase, însă ea și le amintea doar la lumina zilei; cât despre celelalte, ele erau sinistre, pline de tristețe, morbiditate și rușine. Ele o înconjurau ca un nor, fără să-i lase vreun răgaz. Apăreau noaptea

[85] Conferință susținută la Londra în timpul Postului Mare din anul 1987.

şi o acopereau ziua întreagă ca un văl întunecos, de ruşine şi remuşcare.

Nu vedea nici o posibilitate de eliberare din aceste ganduri. Cum să iasă din aceasta? I s-au prescris somnifere, însă efectul a fost că aceste imagini din trecut, aceste gânduri s-au învolburat şi mai tare şi o cuprindea groaza. Ele nu conteneau şi în loc să-i lase o amintire clară asupra a ceea ce s-a întâmplat, chiar dureroasă, ele deveneau coşmaruri.

I-am zis atunci ceea ce vreau să vă spun şi ceea ce repet fără încetare: să ne întoarcem la acele momente din trecut care ţâşnesc în memoria noastră şi, plecând de la toată experienţa acumulată, să ne modificăm comportamentul de atunci este inevitabil mai presus de puterea noastră. Trecutul se prezintă sub diferite aspecte. Există evenimente care, survenite în trecut, au murit cu acest trecut şi sunt îndepărtate asemenea frunzelor căzute toamna. Aceste evenimente din trecut şi-au avut timpul lor şi şi-au pierdut orice consistenţă în prezent. Aşa se întâmplă şi cu păcatul pentru care ne-am pocăit: omul s-a purtat urât în cuvânt, gând, dorinţă şi deodată capătă repulsie faţă de acestea şi se întoarce spre Dumnezeu, îşi plânge durerea şi ruşinea, se pocăieşte şi renunţă la predispoziţia sufletului care l-a putut împinge spre o astfel de purtare urâtă şi care a trezit asemenea sentimente şi cuvinte. Se întâmplă ca un păcat grav, precum şi teama pentru o faptă rea săvârşită să se şteargă, pentru a nu lăsa decât o cicatrice ca semn de avertisment, pentru a ne aminti de fragilitatea noastră şi de necesitatea de a trăi cu prudenţă pentru a nu cădea din nou în aceleaşi obiceiuri.

Faptele pot fi oribile, însă există posibilitatea de a fi şterse definitiv printr-o pocăinţă sinceră. Sfântul Nichita Stithatul, ucenicul Sfântului Simeon Noul Teolog, zice că lacrimile unei pocăinţe sincere pot să ne redea chiar fecioria pierdută. Iar Sfântul Varsanufie cel Mare zice că dacă

ne pocăim cu adevărat în fața lui Dumnezeu și dacă știm că orice întoarcere la acțiunile anterioare ne este de acum imposibilă, pentru că datorită pocăinței, ceva în noi a fost distrus prin foc și de nu vom mai putea da prilej acelei acțiuni rele de care suntem responsabili, atunci vom putea zice că am fost iertați și că ceea ce s-a întâmplat a fost șters din cartea vieții. Trecutul a dispărut. Cum zice un proverb rusesc: „Trecutul? – Să nu mai vorbim de el".

Dar există în trecutul nostru fapte care, o dată săvârșite, au supraviețuit în timp și n-au fost eliminate din comportamentul nostru. La un moment dat, s-a instalat în noi dispoziția rea care s-a transformat în ură. Desigur, nimic grav nu s-a întâmplat, însă această ură s-a depozitat într-o anumită parte din sufletul nostru, într-un anumit punct. Și chiar dacă am fi pierdut amintirea persoanei sau a împrejurărilor în care s-au născut aceste sentimente, aceste mișcări ale dispoziției, ele au rămas acolo. Și oricare ar fi fost modul nostru de a trăi, oricare ar fi persoana care am devenit, ele otrăvesc viața noastră la rădăcina ei, în profunzimile sale, astfel încât acest „trecut" nu mai este de domeniul trecutului, ci este ancorat în prezent. O anumită etapă a vieții n-a fost depășită, rămânând la punctul ei de plecare. Ceva trebuie să intervină pentru a aduce vindecarea completă a acestui trecut.

Pentru a ilustra cuvântul meu de început, iată exemplul unui bărbat, a cărui imagine mi-a rămas clară în memorie. El a fost primul care s-a apropiat de mine pentru a se spovedi. Cu mult timp înainte de întâlnirea noastră el comisese o crimă și timp de mai mulți ani trăise cu un sentiment de spaimă față de această faptă. Se căise și nu numai că regretase fapta sa dar fusese măcinat și de groaza în care căzuse. El a sfârșit prin a-L găsi pe Dumnezeu datorită pocăinței care se maturizase în el până la starea de a-I putea zice lui Dumnezeu: „Eu nu mai sunt bărbatul care a

comis această crimă; iartă-mă, lasă-mă să trăiesc ca un om liber!"

Prin aceste cuvinte: „Eu nu mai sunt bărbatul care a comis păcatul", se măsoară păcatul nostru şi se verifică dacă crima a fost ştearsă, dacă am fost sau nu iertaţi. În măsura în care suntem capabili să zicem: „Eu nu mai sunt acel om" atunci nu ne îndoim că acest păcat se aplică celui care am fost. Dar acest om este mort, el nu mai este; nu mai rămâne decât omul nou, născut din pocăinţă, un om nou care a trecut printr-o încercare grea şi căruia Sfântul Varsanufie cel Mare îi zice: „În asemenea caz se poate chiar scuti de a merge la spovedanie, căci se poate zice cu toată certitudinea: Dumnezeu m-a iertat, pentru că El a făcut din mine un om nou"[86].

Însă adeseori se întâmplă altfel. Cum zicea femeia aceea în vârstă din parohia noastră: imaginile din trecutul său, unele după altele stăpâneau memoria ei, evenimentele mai mici aveau aceeaşi importanţă ca şi cele mari. Acestea nu erau păcate de mărimea unei crime, ci erau păcate mici care otăveau inima şi viaţa sa. Atunci, să le uităm? Eu insist asupra faptului că nu trebuie să le uităm, că uitarea nu e o şansă. Putem primi iertarea, dar nu ne putem ierta pe noi înşine. Uitarea nu e şansă, pentru că nu rezolvă nici o problemă, nu vindecă sufletul şi nu schimbă viaţa.

Atunci ce să facem? Eu am sfătuit-o ca de fiecare dată când o imagine din trecut îi revine în memorie, să-şi pună o întrebare: dacă m-aş afla din nou în condiţiile în care am păcătuit, cum m-aş comporta acum cu noua experienţă de viaţă acumulată de-a lungul anilor? Aveam 20, 30 sau 40 de ani, astăzi am 80 şi de atunci multe lucruri mi-au fost date pentru a le îndura şi pentru a le înţelege. Dacă vă

---

[86] Nu e vorba de a nega importanţa Tainei Sfintei Spovedanii, ci arată cât de puternică este pocăinţa sinceră care îl poate înnoi total pe om (n. trad.)

puteţi întoarce la acest eveniment, dacă aruncaţi o privire pătrunzătoare, sfâşietoare privire fără gând ascuns şi fără compătimire asupra voastră înşivă şi vă întrebaţi: „Dacă aceleaşi condiţii s-ar repeta astăzi, cum m-aş comporta? Ce aş face?" şi dacă sunteţi în măsură să afirmaţi: „Eu n-aş mai putea face acel lucru niciodată; nu l-aş mai putea zice, gândi sau trăi", să ştiţi atunci că aţi trecut printr-o renaştere spirituală şi-I puteţi zice lui Dumnezeu: „cel care a comis această faptă rea, actorii acelei împrejurări, acum sunt morţi; eu nu mă mai pot pocăi pentru acest păcat pentru că acest personaj care era în mine este mort acum..."

Îmi vine în minte o spovedanie similară în care persoana în cauză îmi zicea: „Iată păcatele pe care le-am comis în trecut, le cunosc, le reneg, le urăsc; dar eu nu pot să mă mai pocăiesc cu lacrimi pentru acestea pentru că eu nu mai sunt omul care le-a comis; acela este mort şi n-a mai rămas nimic din el în mine, datorită cutremurării fiinţei mele pe care mi-a adus-o pocăinţa şi penitenţa".

Să parcurgem din nou firul vieţii noastre

Femeia pe care am pomenit-o mai sus găsea în ea curajul de a privi în faţă fiecare eveniment înfricoşător al vieţii sale. Ea cerceta tot răul, toată minciuna, toată frica pe care o trăise şi ştia să pună aceste probleme în faţa lui Dumnezeu într-o manieră decisivă. Apoi, dezlegând unul după altul toate „nodurile" vieţii sale, ea s-a simţit eliberată puţin câte puţin de trecutul său.

Întâlnirea noastră a avut loc atunci când ea avea o vârstă înaintată, cu doi sau trei ani înainte de moartea sa. Cu aceeaşi problemă ne întâlnim şi noi de fiecare dată când ne pregătim pentru spovedanie. Suntem, în cea mai mare parte, în deplinătatea forţelor noastre. Viaţa ne împinge asemenea curentului unui fluviu şi desfăşurăm mari şi importante activităţi, dar ne lipseşte acea seninătate care

ne permite să contemplăm trecutul aşa cum un om contemplă natura din vârful unui munte şi mătură tot ceea ce se descoperă în faţa lui cu o privire dreaptă, detaşată, pătrunzătoare şi plină de o emoţie profundă.

Trebuie să învăţăm din fragedă copilărie să ne pregătim pentru mărturisirile care se desfăşoară nu neapărat în faţa unui preot, pentru spovedaniile care iau în calcul viaţa noastră de zi cu zi în faţa lui Dumnezeu. Ah!, dacă am putea vedea în fiecare zi tot ceea ce se petrece şi tot ceea ce urcă din trecut în memoria noastră şi de am fi în măsură să recunoaştem că acest trecut ne va acuza, va pune sub semnul întrebării dreptul nostru de a ne numi creştini, dacă nu chiar oameni...! Dacă am fi pregătiţi să cercetăm amănunţit trecutul nostru, am putea să-l eliminăm an de an şi ne-am prezenta la spovedanie pătrunşi de o emoţie profundă şi adevărată, departe de orice emotivitate şi cu conştiinţa exigentă şi clară a stării noastre de păcătoşi. Această luare la cunoştinţă a păcatului nostru semnifică, în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, că ne considerăm nedemni de a fi stimaţi, de a fi iubiţi. Atunci ne întrebăm: „Dacă toată lumea ar şti despre mine ceea ce ştiu eu, cum aş mai sta în faţa lor...?" A aţâţa teama că într-o zi, la Judecata din urmă, vor fi descoperite public toate secretele vieţii noastre nu este suficient, deoarece amânăm prea mult, cu prea multă uşurinţă, ceea ce avem de făcut la timpul potrivit. Da, Judecata din urmă va veni şi vom vedea atunci ce se va întâmpla! De acum până atunci vom avea destul timp pentru pocăinţă! Va fi mult timp pentru schimbare! Dar acest „mult timp" nu vine niciodată, pentru că moartea ne atinge prea curând pentru ca noi să reuşim să trăim aici ca şi cum am trăi deja în eternitate. În timpul pregătirii unei mărturisiri regulate, fie individuală sau colectivă[87],

[87] Părintele Antonie îşi pregătea credincioşii pentru taina Sfintei Spovedanii prin anumite rugăciuni colective, aşa cum avem una la sfârşitul acestei opere, prin care se conştientiza starea de păcătoşenie şi se am-

trebuie să ne străduim să parcurgem din nou firul vieții noastre; nu e suficient a arunca o privire rapidă asupra listei acțiunilor noastre nedemne și rele, ci trebuie să examinăm foarte în profunzime cum au putut fi posibile toate acele lucruri.

Mă voi îndepărta puțin de linia pe care am urmat-o până acum. Nu este suficient să ne pocăim de păcatele noastre de zi cu zi. Nu e suficient a ne pune o simplă întrebare de ordin moral: mă comport bine sau mă comport rău? Trebuie să știu ce fel de om sunt. Eu mă numesc ființă umană; sunt atât de fericit că sunt rus, creștin ortodox; că sunt fiu sau fiică, soț sau soție, logodnic sau logodnică, tată sau mamă, că sunt prieten, camarad sau coleg de muncă; dar, la urma urmei, ce sunt eu? Care este partea mea de autenticitate și care e cea de impostor? *Până în ce punct mă străduiesc eu să* par, *în loc* să fiu?

Lupta contra gândurilor

Atunci când, mai devreme sau mai târziu, forțele care ne permit să punem stavilă contra gândurilor pentru a ne proteja ne abandonează, avem de înfruntat trecutul nostru, mai îndepărtat sau mai recent, însă ne va fi greu să fim de acord cu faptele ce le-am făcut. Înarmându-ne cu spirit de decizie și curaj, îi vom putea veni de hac, astfel încât nu numai eul nostru superficial ci și cel profund să fie transformate.

Vom vorbi despre această stare de oboseală atât exterioară cât și interioară, a trupului ca și a sufletului, care se instalează odată cu trecerea anilor și evoluția vieții, indiferent la ce vârstă ar fi.

Deseori forțele de concentrare ale duhului nostru la rugăciune ne lipsesc. Vrem să ne rugăm, dar ne simțim

---

plifica pocăința sinceră și curată. În același timp, acestea erau și rugăciuni de pregătire pentru Sfânta Împărtășanie.

prea slabi; inima noastră e sfâşiată, dar sufletul nostru ezită. Imaginaţi-vă un loc liniştit peste care bate o briză uşoară. Toată suprafaţa freamătă şi nu reflectă nici cerul nici pământul; cât despre profunzimi, ele rămân calme, neatinse de acest vânt. Noi suntem deseori ca acest lac, profunzimile noastre rămân limpezi şi liniştite, dar la suprafaţă se dezlănţuie un asemenea val, încât nu mai există nici un mijloc de a ne aduna gândurile şi sentimentele. Ce vom face atunci?

Iată acest sfat primit de la părintele meu spiritual, pentru care îi sunt profund recunoscător. El m-a sfătuit ca, înainte de a merge la culcare, să fac cinci închinăciuni – nu se pune problema să le facem în camera unde ne vom ruga sau într-una specială, ci de a ne aşeza în faţa lui Dumnezeu şi „de a ne închina Lui în duh şi în adevăr" (In. 4, 24), din toată fiinţa noastră şi a zice „Doamne! pentru rugăciunile celor ce mă iubesc, mântuieşte-mă şi mă ocroteşte." Apoi, îmi zicea părintele Atanasie, aşează-te pe pat, nu te împotrivi duhului tău ci aminteşte-ţi de toate persoanele ale căror chipuri apar în memoria ta, a tuturor celor care te iubesc. Noi avem, fiecare dintre noi, persoane care ne iubesc, care, aici pe pământ, cu adevărat, cu toată sinceritatea, ne vreau binele, care visează să ne vadă împliniţi, să creştem la vocaţia desăvârşită de om şi de creştin. Şi de fiecare dată când memoria noastră evocă numele şi imaginea uneia dintre aceste persoane, dăm slavă lui Dumnezeu pentru că efectiv există pe pământ sau în cer (dacă acea persoană a „adormit") o persoană ca aceasta şi îi cerem lui Dumnezeu să o binecuvinteze pentru dragostea sa. Antrenând astfel amintirile, fără a scormoni în memorie, lăsăm imaginile să apară liber.

Ne vor apărea atunci apropiaţii noştri, părinţii, cei pe care i-am întâlnit de curând şi care ne-au iubit cu o iubire sinceră. Apoi vor apărea, poate, sfinţii apropiaţi inimii noastre, pe care îi cinstim în mod special. Ei vor apărea

într-o lumină nouă, lipsită de orice „obiectivitate", căci ei au o relaţie personală cu noi. Nu vor face aceasta doar pentru că îi iubim, ci pentru că ne-ar fi imposibil de a face ceva dacă ei nu şi-ar întoarce faţa spre noi, dacă dragostea lor, grija lor faţă de noi nu ne-ar mişca inima... Fiecare dintre noi poate evoca pe Sfântul Ierarh Nicolae Făcătorul de minuni, Serafim de Sarov sau alţi sfinţi. Fiecare dintre noi poartă numele unui sfânt şi se găseşte legat de acest sfânt sau de această sfântă pentru totdeauna. Din momentul Botezului nostru, acest sfânt sau această sfântă se roagă pentru noi, se gândeşte la noi, ne înconjoară cu dragostea sa, cu o dragoste pe care noi rareori o întâlnim pe pământ. În sfârşit vor apărea încă, poate, alţi sfinţi, a căror viaţă am citit-o sau am auzit vorbindu-se despre ei, a căror icoană ne-a emoţionat, care vor fi intrat în viaţa noastră şi ar fi transformat-o oarecum...

După aceasta, să adormim. Intrăm astfel în somn însoţiţi de sfinţi. Iar deasupra acestei adunări a sfinţilor este Dumnezeu cel Viu şi Maica lui Dumnezeu. Atunci se va realiza în noi cuvântul din Vechiului Testament „Eu dorm, dar inima mea veghează" (Cânt. Cânt. 5, 2), această inimă este vie. Doar conştiinţa mea se stinge, dar inima bate, în comuniunea dragostei cu lumea celor vii şi cu lumea celor morţi, pentru care nimic nu se trăieşte în afara dragostei şi în care toţi ne iubesc cu o dragoste inepuizabilă.

Aceasta este la îndemâna întregii lumi. Rostiţi: „Doamne, pentru rugăciunile celor care mă iubesc, mântuieşte-mă şi mă ocroteşte". A ne aminti de dragostea care a făcut posibilă viaţa noastră, o putem face fără prea mari eforturi. Oricare ar fi greutăţile care apasă pe umerii noştri, oricare ar fi epuizarea noastră datorată oboselii sau bolii, oricât ar fi de împrăştiat duhul şi starea noastră nervoasă, această modalitate de a adormi e întotdeauna posibilă.

Să ne educăm inima

Ştim cu toţii din experienţă că odată cu trecerea anilor spiritul nostru îşi pierde vivacitatea sa, iar trupul slăbeşte. Două lucruri rămân în noi neclintite: voinţa şi inima. „Omul ascuns al inimii" (I Petr. 3, 4) de care vorbeşte Apostolul rămâne viu până la sfârşit.

Să vorbim puţin mai mult despre voinţă. În cea mai mare parte a timpului, atunci când o evocăm, ne gândim la o forţă capabilă să ne constrângă să mergem într-o anumită direcţie. Ea e cea care ne împinge să acţionăm în viaţă. În realitate, voinţa este un lucru mult mai complex, mai bogat şi mai frumos.

Voinţa începe atunci când dorinţa noastră e orientată spre un scop precis. Oricare ar fi scopul spre care ne antrenează nevoia noastră de a ne potoli foamea sau dorinţa de a iubi sau manifestările inimii, el nu va înceta de a ne atrage atâta timp cât nu l-am atins încă. Dacă tânjim după el cu suficientă ardoare, voinţa noastră se va întări puţin câte puţin, se va face mai sigură pe ea şi va şti să învingă toate obstacolele care se ridică în drumul ei.

Istoria ne prezintă exemple printre cei mari, printre cei foarte mari; viaţa ne arată exemple printre oamenii de condiţie modestă, a căror dragoste pentru o fiinţă umană sau pentru familie sau pentru un anumit grup de oameni este aşa de puternică încât ei ajung să-şi stăpânească neliniştea, frica de moarte, forţa inerţiei, având grijă doar de a sluji persoanelor dragi, de a-şi împlini datoriile faţă de aceştia.

Pentru a ne întări voinţa, nu e suficient a ne constrânge, cu ajutorul antrenamentului, să împlinim obligaţiile vieţii cu spirit hotărât şi disciplinat. Trebuie ca şi inima noastră să fie străpunsă de o dorinţă atât de puternică, atât de hotărâtă de a-şi atinge scopul propus, încât nimeni să

nu o poată opri. Sfântul Serafim de Sarov zice că, spre deosebire de păcătosul care piere, omul poate ajunge la sfințenie cu ajutorul spiritului său de decizie. Dar spiritul de decizie nu se bazează doar pe o voință teoretică, pe cunoașterea intelectuală a ceea ce este drept. Spiritul de decizie este provocat de un elan arzător, pasional al inimii. În consecință, primul lucru pe care se cade să-l educăm este inima, cu capacitatea sa de a se dărui în întregime, de a se deschide temeinic, de a lăsa lumina divină să pătrundă până în cele mai mici unghere pentru a vâna nu numai tenebrele cele mai întunecoase, ci și umbrele cele mai fine: „Inimă curată zidește întru mine, duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele" (Ps. 50, 12). Curat înseamnă transparent. Credinciosul trebuie să se dedice cu toate forțele sale educației inimii pentru a o face „dreaptă, bine aranjată, pregătită sufletește".

Sfântul Teofan Zăvorâtul compară această muncă cu aceea a muzicianului care își acordează instrumentul, atent la fiecare dintre corzile sale, trecând de la una la alta pentru a ajunge la un acord perfect. Numai atunci instrumentul mânuit de o mână înzestrată va emite o muzică armonioasă.

A ne educa inima este departe de a fi un simplu fapt. În schimb, educarea spiritului este relativ ușoară. Fiecare poate să-și dezvolte calitățile sale intelectuale potrivit capacităților sale. Spiritul primește și reține tot ceea ce își lasă în el o amprentă. În această privință inima este un organ spiritual mult mai complex. Complexitatea sa provine din faptul că ea activează și se schimbă în permanență, nu în sensul că ar fi infidelă dragostei dintâi, ci în sensul că e alta de fiecare dată când trece printr-o nouă experiență. În acest sens, singura forță stabilă capabilă de a menține în inimă o armonie, o ordine perfectă, este rugăciunea care ne leagă de Dumnezeu, care este imuabil, „închizând" totul în bogății nemăsurate și nelimitate. Cum zicea Sfântul

Ioan Gură de Aur: „Dumnezeu este Ființa cea mai simplă care există", în sensul că este integrat într-o perfectă transparență și limpezime. În El nu există acest caracter complicat, care este caracteristic omului, ci doar o bogăție inepuizabilă. El este *Cel bogat*.

Principalul obstacol în calea educării inimii este frica în fața suferinței, a durerii și a nenorocirii sufletului. Ne temem de suferință și pentru aceasta ne îngustăm inima și o învârtoșăm. Ne temem să privim și să vedem; ne temem să auzim și să înțelegem; ne temem să vedem suferința cuiva și să înțelegem strigătul sufletului său. De asemenea, ne închidem în noi înșine. Din această cauză devenim din ce în ce mai înguști și prizonieri ai acestei închideri.

Există un magnific poem al lui Merejkovski, intitulat „Coralii". El ne spune despre corali că sunt creaturile cele mai fragile ale mării. Ei au nevoie de protecție pentru a trăi, de aceea se înconjoară cu această materie dură numită coral. Însă ceea ce îi protejează, în cele din urmă îi și omoară. Același lucru se întâmplă și cu omul care se apără de durere, de suferință, de groază, de frica de ceea ce i-ar putea lui cauza necazul celuilalt, boala aproapelui, moartea aproapelui, pe scurt orice groază a vieții pământești. Un astfel de om este protejat cu totul, dar, în același timp, se și află într-o moarte interioară.

Pentru a ne educa inima noastră de ființă umană ne punem cu cea mai mare acuitate următoarea întrebare: Suntem noi pregătiți să lăsăm să intre în inima noastră orice suferință? Suntem pregătiți să compătimim orice om care este în suferință, frică, frig sau foame, căruia viața i-a aplicat o grămadă de lovituri? Suntem pregătiți să-l înțelegem, fără să încercăm să aflăm dacă e vinovat sau nevinovat, întrebându-ne doar: „Acest om suferă sau nu? Suntem pregătiți să răspundem acestei suferințe cu toată compasiunea de care suntem capabili?" Chiar dacă-i dăm doar puțină libertate, această compasiune va crește, se va

lărgi şi va cuprinde o cantitate tot mai mare de nenorocire a vieţii pământeşti.

Însă aceasta ne înspăimântă şi ne face să acţionăm în două moduri diferite. Ori ne baricadăm în noi înşine, închidem ochii, ne astupăm urechile şi nu voim să vedem ori începem să iscodim: „Acesta suferă cu siguranţă! Dar cine e vinovat pentru aceasta? Suferă, fără îndoială, dar de ce trebuie să răspund eu? Nu există altă persoană care să facă aceasta? Este el omul cel mai apropiat de mine sau sunt eu omul cel mai apropiat de el? Nu există cineva care să-i fie mai apropiat decât îi sunt eu?"

Un alt procedeu ce se pune în lucrare pentru a ne proteja de violenţa durerii, de sfâşierea sufletului, este starea de mânie. Este mult mai uşor să ne înfuriem contra minciunii ce domneşte pe pământ, contra responsabilităţilor suferinţei care ne cer compasiunea pe care refuzăm să o dăm. A suferi este o stare pasivă; a suferi semnifică a se dărui şi, cum se zice în Evanghelie, a permite altora să facă din noi ceea ce vor. A te mânia este uşor; în mânie există o activitate, există o forţă trecătoare. În cea mai mare parte a timpului trăim mânia ca o reacţie virilă la răul din lume. Prin aceasta ne privăm de orice participare la această stare a sufletului, la această atitudine faţă de lume şi inevitabilele sale dureri, pe care le găsim în Hristos şi în Dumnezeu.

Toată această suferinţă pe care o întâlnim aici pe pământ, Hristos a asumat-o cu o dragoste curată şi desăvârşită, cu o iubire sfâşietoare. Şi când această suferinţă s-a manifestat în ură, într-o ură nemăsurată, El s-a împovărat cu această suferinţă aşa cum Îl vedem în zilele Patimilor, în Răstignirea pe Golgota, în moartea şi coborârea Lui la Iad.

Să purtăm suferința celuilalt până la casa Tatălui

Dacă vrem să devenim ucenicii lui Hristos, trebuie să-L imităm pe Hristos în maniera Lui de a aborda suferința oricărui om, a întregii creaturi şi, asemenea Lui, să privim această suferință cu o conştiință trează şi s-o lăsăm să pătrundă profund în inima noastră. Vorbind, e adevărat de rugăciune şi nu de suferință, Sfântul Teofan Zăvorâtul spune că trebuie să lăsăm ca aceasta să ne străpungă inima, ca un pumnal... Da, să lăsăm ca suferința aproapelui nostru să ne străpungă inima ca un pumnal, ca sângele să ne curgă, ca durerea să ne sfredelească şi mai ales ca durerea să nu fie protejată! Numai atunci compasiunea noastră va putea fi creatoare şi va deveni o participare la durerea celuilalt, ajutându-l să-şi poarte crucea. Hristos a luat asupra Sa oroarea lumii care l-a renegat pe Dumnezeu, S-a încărcat cu aceasta şi a purtat-o pe umerii Săi. Umerii Săi nu au cedat şi-a ajuns pe Cruce.

Noi suntem chemați a fi ai lui Hristos. Fiecare dintre noi trebuie să înfrunte frica în fața suferinței, suferința noastră, nu numai cea a celuilalt. Este frica de a ne zice că durerea ne va străpunge sufletul dacă ne dăruim ei, dacă ne deschidem ochii şi urechile, dacă facem apel la conştiința noastră. Participarea noastră la viața lumii, la viața omului şi la viața lui Hristos, începe din momentul în care zicem: „Da! Aşa să fie". Căci atunci când e vorba de lume, de un om izolat sau un grup de oameni greu încercați, a-l asuma pe celălalt înseamnă a-i purta suferința pe umeri după modelul lui Hristos şi a purta pe acest om până la casa Tatălui.

Aceasta înseamnă, de asemenea, că omul pe care îl purtăm pe umeri va fi în realitate o Cruce şi că această Cruce va trebui s-o ducem până pe Golgota. Aceasta se realizează doar dacă ne lăsăm răstigniți pe ea, răstigniți fără

mânie, fără a ne închide în noi înşine, ci dăruindu-ne pe noi înşine până la capăt, încât să putem zice: „Iartă-l Părinte, că nu ştie ce face".

Aceasta este sarcina care se cere a fi împlinită de fiecare dintre noi. Ea începe prin lucruri mici: a învăţa să vedem şi să auzim durerile reale din jurul nostru, care rănesc inima aproapelui. Se zice că sarcina suferinţei purtată în doi devine de două ori mai uşoară. Căci, în fond, numai suferinţa aproapelui nu există, pentru că noi nu putem fi străini unii faţă de alţii. Îmi amintesc de faptul că odată îmi căutam locul la masă la mănăstirea Sfânta Treime şi un călugăr mi-a zis: „Aşezaţi-vă unde doriţi". I-am răspuns: „Nu vreau să iau locul vreunui frate". El m-a privit uluit, fără a înţelege cum ar fi posibil acest lucru şi mi-a zis: „Dar aici nu există alţii, aici toţi suntem noi!"

Se spune că un călugăr tânăr se ruga lui Dumnezeu să-i deschidă ochii pentru a vedea suferinţa oricărui om pe care îl va întâlni, pentru a fi capabil să-i vină în ajutor. Când Domnul i-a împlinit rugăciunea, el a rămas dezamăgit, pentru că vedea doar răul din lume, iar din cauza imaturităţii sale duhovniceşti, acest rău îl umplea de groază şi simţea dezgust faţă de oameni, ocolindu-i. Într-o zi a sosit la mănăstire un om care a cerut să vorbească cu părintele stareţ. Tânărul călugăr văzând starea de decădere a celuilalt, i-a zis: „Cum îndrăzneşti, aşa cum eşti, să te prezinţi în faţa părintelui stareţ? Căci tu îl înjoseşti cu prezenţa ta!" Bărbatul a plecat. Stareţul şi-a chemat ucenicul şi l-a întrebat dacă nu a venit la el un anumit om. „– Ba da, a zis călugărul. – Şi de ce nu este aici? – Eu l-am izgonit..." Stareţul l-a privit şi i-a zis: „Nu te gândeşti că aceasta a fost poate ultima şansă pentru tine?" Tânărul călugăr, cuprins de frică, i-a cerut stareţului să se roage lui Dumnezeu să-şi primească înapoi acest dar al „vederii cu duhul" pe care i-l dăruise. Dar stareţul i-a zis: „Nu, căci Dumnezeu nu-şi ia darul înapoi. Dar eu Îl voi ruga ca atunci când tu vei vedea

răul din om, tu să-l trăieşti ca şi cum ar fi al tău, pentru ca tu şi el să fiţi membrele unicului trup care este umanitatea..." Mai departe se povesteşte cum acest tânăr călugăr, în cursul călătoriilor sale pe care le făcea pentru a ajuta lumea, a ajuns la o casă unde a cerut adăpost sau, mai precis, a cerut să-l lase să intre şi să-i dea un colţişor unde să se poată ruga. Nu cerea loc de dormit, ci numai un locuşor pentru a-şi face rugăciunile. Stăpânul casei a rămas foarte surprins şi în timp ce oaspetele său retras într-un colţ a început să se roage, a început să tragă cu urechea. Era un om rău, încărcat de multe păcate. Deodată auzi pe călugăr rugându-se cu lacrimi şi mărturisind în faţa lui Dumnezeu toate păcatele comise de stăpânul casei, ca şi cum le-ar fi comis el. Simţirea lui se umplu de groază şi începu a se căi şi a plânge. Când tânărul călugăr a terminat mărturisirea, omul era deja vindecat.

Rugăciunea în dragostea răstignită

Trebuie să ştim cum să ajungem în starea în care inima noastră şi cea a lui Dumnezeu să bată la unison, într-un acord armonios între noi şi Dumnezeul căruia ne mărturisim. La fiecare Liturghie spunem: „*Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gând să mărturisim pe Tatăl pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită*", apoi rostim „Crezul". Nu arată aceasta oare că a mărturisi pe acest Dumnezeu al dragostei, rămânând departe însă de dragostea răstignită, descoperită prin Hristos, este o minciună? Şi dacă nu putem să ne comportăm unii faţă de alţii – nu numai în această biserică în care stăm alături – aşa cum Domnul se comportă faţă de noi, în mărturisirea noastră de credinţă într-un Dumnezeu care este dragoste, nu suntem noi mincinoşi? Iată un lucru foarte, foarte înfricoşător.

Angajându-ne pe această cale, trebuie să învăţăm să ne rugăm fără ajutorul unei cărţi de rugăciuni. Nu vorbim de citirea rugăciunilor sau de cântarea lor, ci de a trăi în ele şi prin ele, de a avea experienţa rugăciunii. Principalul lucru este să învăţăm, cu ajutorul lor, cum să stăm în faţa lui Dumnezeu, cum să-L rugăm pe Dumnezeu. Teofan Zăvorâtul ne spune că, în fiecare rugăciune, e cuprinsă experienţa sfântului care a compus-o. Această rugăciune n-a fost nicidecum redactată la o masă de lucru; ea a fost smulsă din suflet ca un strigăt. După ani mulţi de lupte şi creştere duhovnicească lentă, această rugăciune s-a scurs din inimă asemenea sângelui. În ea se găseşte viaţa acestui părinte, experienţa întâlnirii şi trăirii sale cu Dumnezeu, experienţa lui de rugăciune, de viaţă, pocăinţa şi bucuria sa. Desigur, este imposibil a ne împărtăşi deplin de fiecare din rugăciunile tipărite în carte. Însă putem întotdeauna să găsim, în fiecare rugăciune, câteva cuvinte cu care să ne simţim într-o legătură, într-o apropiere profundă. Prin fiecare rugăciune, noi putem învăţa ceea ce sfântul respectiv ştia despre Dumnezeu şi despre om, despre pocăinţă şi bucuria mântuirii.

Oricare ar fi dispoziţia noastră, este esenţial a citi aceste rugăciuni nu „din datorie”, căci ele nu sunt necesare lui Dumnezeu, mai ales dacă sunt pronunţate doar de pe „vârful buzelor”. E important a face o lectură atentă, a le citi aşa cum se ascultă muzica, din toată fiinţa, pătrunzând nu numai sunetul, ci şi sufletul autorului. Iar din sufletul său e posibil să descoperim un lucru mare şi profund pe care el l-a ştiut înţelege şi exprima în frumuseţe. Citind aceste rugăciuni în faţa lui Dumnezeu, intercalând între ele anumite momente de meditaţie, unindu-ne cu duhul care le-a inspirat, putem să ne punem sufletul în acord cu ele (amintiţi-vă de imaginea pe care v-a dat-o Sfântul Teofan Zăvorâtul). După ce ne-am pus sufletul în armonie cu învăţăturile, exemplul şi inspiraţia pe care ni le transmite ru-

găciunea unui anumit sfânt, noi trebuie să-i vorbim lui Dumnezeu cu propriile noastre cuvinte. Şi, mai ales, să nu sperăm că ele ne vor aduce la nivelul de perfecţiune a rugăciunii sfinţilor. Totuşi, putem strânge câteva firimituri care ne vor permite să vorbim noi înşine cu Dumnezeu sub inspiraţia a ceea ce, la un moment dat, am putut înţelege sau am citit.

O rugăciune scurtă ne poate aduce un ajutor foarte preţios: „Dumnezeul meu, miluieşte-mă pe mine păcătosul", zice vameşul (Lc. 18, 13). O astfel de rugăciune este eficientă, ea spune totul. Expresia „miluieşte-mă" nu se reduce la expresia unei simple amabilităţi sau a unei afecţiuni înduioşătoare. Ea desemnează în egală măsură şi dragostea. Când îi zicem unui om: „Mi-e milă de tine", gândim: „îmi eşti drag!" Cuvintele „Dumnezeu", „Domn" Îl mărturisesc pe Acela care este Dumnezeu pentru noi. El este Stăpânul vieţii noastre. El nu este stăpân pentru că deţine toată puterea asupra noastră, ci pentru că noi L-am ales Domnul nostru, Stăpânul vieţii noastre şi toate gândurile Sale, tot ceea ce cuprinde inima Sa şi voinţa Sa trebuie să se scurgă în gândirea noastră, în inima şi voinţa noastră. Dacă ne adresăm lui Dumnezeu zicând: *„Dumnezeul meu, miluieşte-mă pe mine păcătosul!"*, este ca şi cum I-am zice: „Doamne eu nu am nici un merit; eu nu te pot „mitui" cu nimic, nu mă pot mândri cu nici un merit, dar pentru dragostea Ta, iartă-mă. Dă-mi timp pentru pocăinţă! Dă-mi putere pentru a mă pocăi! Dă-mi condiţii favorabile pentru a putea creşte la măsura desăvârşită a stării lui Hristos" (Ef. 4, 13), cum zice Sfântul Apostol Pavel. Dă-mi putere pentru a împlini toate poruncile Tale, dă-mi delicateţea necesară cunoaşterii voii Tale! Vindecă-mă, fă din mine un om integru, pentru dragostea Ta. Luminează-mă pentru ca să fiu demn a mă numi membru al Trupului lui Hristos, parte din Trupul Său, prezenţă a Persoanei Sale pe pământ..."

Totdeauna există o posibilitate de a găsi alte rugăciuni, dar una mai scurtă ca aceasta nu vom găsi. Totul e simplu! Simplu şi, în acelaşi timp, dificil. Dificil să ne deschidem inima şi să acceptăm să fim fără apărare, să devenim vulnerabili. Dificil a ne dărui lui Dumnezeu şi oamenilor, a ne dărui deseori cu frică şi cutremur, dar cu curajul că ştim că totul este posibil prin Cel care ne întăreşte, Domnul Iisus Hristos (Fil. 4, 13), fără a uita un cuvânt al Sfântului Apostol Pavel: „Puterea lui Dumnezeu se desăvârşeşte în slăbiciune" (2 Cor. 12, 3). Oricare ar fi slăbiciunea ta, deschide-te numai, lasă suflarea de viaţă să intre în tine, să te umfle ca pe o pânză de corabie, şi această suflare de viaţă să te împingă foarte departe, spre limanul final, Împărăţia lui Dumnezeu.

Dar există o singură cale: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa" (In. 14, 6), zice Domnul. Contemplându-L, unindu-ne desăvârşit cu El, noi putem deveni om. Acest lucru e admirabil, căci *omul este foarte mare dacă modelul său este Fiul lui Dumnezeu Întrupat.*

BUCURIA POCĂINȚEI

Să nu ne lăsăm surprinși de moarte[88]

Postul este perioada în care trebuie încă o dată, cu o privire clară și cu puteri înnoite, să medităm asupra vieții și asupra noastră. Asupra vieții, așa cum a conceput-o Dumnezeu pentru noi și asupra noastră, cei care suntem artizanii acestei vieți. Pocăința constă în a măsura distanța dintre ceea ce Dumnezeu a conceput și ceea ce noi am realizat; între ceea ce ne-a fost dat și ceea ce am folosit sau nu, de care ne-am achitat sau nu. O asemenea meditație nu trebuie făcută doar o singură dată în viață. Deseori noi o amânăm până în ceasul morții sau până când ne îmbolnăvim și descoperim brusc că suntem incurabili sau ne găsim în pericol de moarte. Atunci, confruntați cu frica, cu moartea, cu pericolul, luăm deodată în serios și viața, și pe noi înșine, și anturajul nostru, și pe Dumnezeu.

Viața încetează a mai fi un joc pentru noi. Încetăm a trăi ca și cum am scrie o ciornă care foarte târziu – o, foarte, foarte târziu! căci ni se pare că avem un astfel de timp în fața noastră – va fi transcrisă ca un text definitiv. Ori acest plan nu se va realiza niciodată, pentru că bătrânețea, ramolirea trupului, moleșirea sufletului, moartea subită și împrejurările vieții apasă asupra noastră fără a striga „Păzește-te!" sau „Ai grijă!" și nu ne mai lasă nici o posibilitate de a acționa.

---

88 Predică din timpul Postului Nașterii Domnului, din 31 decembrie 1983 (rușii sărbătoresc Crăciunul pe stil vechi).

Este foarte înspăimântător să ne gândim că ceasul ne poate suna şi va fi prea târziu. În „Fraţii Karamazov", Dostoievski a consacrat un mic capitol infernului: pentru el, iadul este momentul în care omul zice: *Prea târziu!* Eu am trecut pe lângă toate...; unicul lucru necesar, unicul lucru *pentru care* viaţa merita trăită, *prin care* ea merita a fi trăită, nu-mi mai este acum la îndemână. Nimeni de acum înainte nu mai are nevoie de mine. A existat un timp când puteam iubi cu o dragoste chibzuită, creatoare, cu toată inima mea; în acest moment, aceasta îmi este interzisă. Am intrat în veşnicie unde toată dragostea vine de la Dumnezeu. Dragostea mea de mine însumi nu mai este acum utilă nimănui. Când eram pe pământ, mulţi erau cei care aveau nevoie de această dragoste, care aveau nevoie să le acord puţină atenţie, să ştiu să-i apreciez, să îndrept spre ei o privire atentă, capabilă să pătrundă fiinţa lor profundă; să-i pot asculta, să-mi aplec urechea nu la cuvintele sau la sunetele goale, ci la ceea ce se ascunde în spatele cuvintelor: un strigăt, lacrimi, bucuria sau teama unui suflet viu în faţa propriei sale vieţi...

Tabloul lui Dostoievski, zugrăvit aici, este real: ceasul va suna şi nu va mai fi timp; *ceasul va suna şi va fi prea târziu pentru a compătimi, pentru a iubi* cu o iubire creatoare, activă... Dragostea noastră, dorinţa de a crea, gândurile şi cuvintele noastre, nu vor mai fi utile nimănui, căci vom sta cu toţii în faţa dragostei lui Dumnezeu, a înţelepciunii Sale, în faţa adevărului lui Dumnezeu şi a Judecăţii Sale.

Iată de ce, an de an, ne adunăm aici pentru o scurtă ajunare de o zi[89], pentru o scurtă perioadă în care toate ne

---

89 Aceste predici erau rostite în anumite zile dedicate pregătirii pentru Sfintele Taine ale Spovedaniei şi Împărtăşirii. Erau rânduite zile speciale de ajunare în care credincioşii mergeau la biserică zi de zi timp de o săptămână (sau cel puţin două-trei zile pe săptămână), participând la Sfintele Slujbe. În practica parohiei părintelui Antonie, o zi de ajunare

spun: „Revino-ți! Trezește-te înainte de a fi prea târziu; trăiește atâta timp cât e posibil, cât timpul nu se oprește încă și îți este dat pentru lucra cu folos!" Mântuitorul ne zice: „Mergeți cât mai este zi; dacă va veni întunericul, va fi prea târziu pentru a înainta, nu va mai fi unde să mergem, nu va mai fi nici drum, nici căi de acces...".

Noi avem încă timp în fața noastră. Cât? Nu știm. În acest moment suntem aici, plini de viață, fie chiar spre sfârșitul vieții noastre, dar încă în viață. Totuși, la un moment dat unul dintre noi poate fi surprins de moarte și va apărea în fața lui Dumnezeu. În acest sens, moartea ne amintește că trebuie să ne grăbim să trăim cu toată profunzimea de care suntem capabili. Trebuie să adoptăm un mod de viață care să țină cont de numărul anilor noștri, de starea noastră de maturitate, de condițiile noastre de viață.

Un poet francez a zis și parafrazez: „Într-un tânăr arde un foc, într-un bătrân strălucește o lumină".[90] Atâta timp cât flacăra arde, trebuie să știm să ardem, dar când timpul pentru ardere trece, trebuie să știm să fim lumină. Există un timp al vieții în care trebuie să fim energie și există un timp al vieții în care trebuie să fim tăcere. Fiecare dintre noi trebuie să se întrebe asupra stadiului vieții în care se găsește și asupra capacității sale de a trece de la forța creatoare la lumina contemplativă. Această lumină este deseori mult mai necesară oamenilor decât activitatea noastră; lumina este necesară ca și tăcerea și seninătatea. La fel este și această înțelegere dincolo de cuvinte de care nu putem face dovadă decât dacă noi înșine nu suntem liniștiți interior, nicidecum înțepeniți în inerție, ci purtători ai unei profunde seninătăți interioare.

---

era dedicată discuțiilor duhovnicești, însoțite de meditații și de rugăciuni. Ziua se termina cu așa-numita „spovedanie colectivă".

[90] „Se vede flacăra din ochii tinerilor. Dar în ochiul bătrânului se vede o lumină" (Victor Hugo, *„Booz adormit"*)

Părinţii Bisericii ne sfătuiesc să păstrăm cu rigoare amintirea morţii, cu condiţia de a nu face din aceasta o „sperietoare", ci de a vedea în ea o chemare, o avertizare că trebuie să trăim în toată profunzimea vieţii, atâta vreme cât ea există aici; de a trăi, de fapt, nu la suprafaţă, ci în profunzime. *Doar moartea ne poate da măsura a ceea ce trebuie să fie viaţa.* Doar cel care este pregătit să-şi dăruiască viaţa lui Dumnezeu, adevărului interior, aproapelui său, va putea trăi cu toată puterea sufletului său. Cel care nu este pregătit să plătească pentru a fi în adevăr, în statornicie, cu întreaga lui viaţă, nu va trăi niciodată în deplinătatea forţei sale. El va fi reţinut totdeauna de frica de a muri, de a suferi, de a se aventura dincolo de ceea ce este pregătit el să dea...

Iată de ce este important să nu ne resemnăm în faţa morţii, ci să legăm cu ea o relaţie nouă. Sfântul Apostol Pavel zicea că pentru el „viaţa este Hristos şi moartea un câştig" (Filip. 1, 21). El adaugă că nu cunoaşte doar pe Hristos cel Înviat, învingător al morţii, ci şi pe Hristos cel răstignit. La rândul nostru, trebuie să gustăm aici pe pământ atât biruinţa vieţii pe care ne-o dă Hristos cel Înviat şi biruitor al morţii, cât şi drumul Crucii lui Hristos. Iar acest drum al Crucii înseamnă a fi pregătit să-ţi dai viaţa, să primeşti moartea în numele a ceea ce este sfânt, a tot ceea ce este îmbrăcat de importanţă şi măreţie.

Noi reflectăm rar la aceste lucruri. Anii trec: în tinereţe moartea ne apare foarte, foarte îndepărtată, ireală; alţii mor, cei bătrâni, nu noi! În timp de război şi tinerii mor, dar procesul morţii lor nu e gradual; moartea nu progresează în ei, nici nu îi subjugă zi de zi; ea survine ca un hoţ, atât de repede şi atât de tragic. Ea este încărcată de atâtea suferinţe, de atâtea nenorociri, de atâta teroare, pentru cei peste care se lasă...

Noi însă continuăm să avansăm cu paşi repezi spre această moarte; mai devreme sau mai târziu, ea ne va sece-

ra. Trebuie să ne ridicăm duhul spre înălţime, astfel încât moartea să înceteze a mai fi pentru noi cauza fricii, ci să se transforme într-o poartă deschisă spre viaţa veşnică şi biruitoare a lui Dumnezeu.

Cel care l-a văzut pe fratele său, acela L-a văzut pe Dumnezeu

Iată de ce a vorbi despre moarte sau a vorbi despre viaţă este acelaşi lucru. A vorbi de moarte este a zice că viaţa trebuie să aibă maximul său de intensitate în toate aspectele pe care le oferă: în activitatea creatoare sau în tăcere, în aprofundarea de sine sau în deschiderea spre exterior. Fiecăruia îi este adresată întrebarea: în cursul vieţii pe care am trăit-o, fie ea scurtă sau lungă, am arătat că sunt om, pur şi simplu om? Am arătat că sunt creştin? Eu mi-am zis om, eu mi-am zis creştin, dar e adevărat?... Unul dintre primii Părinţi ai Bisericii, Sfântul Irineu de Lyon, zice că omul e chemat să fie strălucirea slavei lui Dumnezeu.[91] Un om adevărat trebuie să aibă o astfel de înfăţişare, încât cei care îl privesc să vadă în el strălucirea vieţii creştine veşnice; el ar trebui să fie o revelaţie a lui Dumnezeu. Unul dintre Părinţii pustiei zicea: *„Cel care l-a văzut pe fratele său, acela l-a văzut pe Dumnezeu!"* Este adevărat? Putem spune că oricare dintre noi văzând primul trecător, ne-am opri privirea asupra lui şi ne-am întreba: Cine poate fi? Ce există în acest om ce n-am văzut niciodată? În el arde o lumină pe care nicicând n-am întâlnit-o pe pământ; în el simt o bunătate şi o smerenie infinită, un devotament deosebit... Suntem chemaţi să ne descoperim astfel pentru ca, întâlnindu-se, oamenii să poată face experienţa strălucirii slavei divine, pentru ca ei să poată percepe chipul divin, nu făcut de mâna omului, nu în trăsăturile fizice, ci ceea ce se transmi-

91 „Omul este slava lui Dumnezeu", *Adversus Haeresis.*

te de la suflet la suflet, deşi o imagine imperfectă, totuşi radiind încă de acum de frumuseţea nestricăcioasă a lumii veşnice şi chiar a lui Dumnezeu Însuşi.

Numai aşa va fi posibil să ne numim oameni; nicidecum o simplă fiinţă creată, dependentă de zoologie, ci un om aşa cum l-a voit Dumnezeu când l-a creat după chipul Său, un chip plin de viaţă şi de dinamism, pe care observându-l, îl putem înţelege ca pe o reflecţie divină, prin care omul se simte mutat de pe pământ la cer şi din timp în eternitate, o imagine a omului care l-a întâlnit pe acest Dumnezeu, pe care sufletul său L-a căutat, un Dumnezeu spre care sufletul său a aspirat.

Ne zicem creştini: „Sunt creştin". Aşa se numeau martirii primilor secole ale Creştinismului. Aceste cuvinte le pronunţau mărturisind că Dumnezeu şi Hristos le era mai drag decât viaţa şi prin aceste cuvinte ei se dădeau insultelor, torturii şi morţii. Aceste cuvinte hotărau destinul lor. La Antiohia, ucenicii Mântuitorului au primit pentru prima dată numele de creştini (Fapte 11, 26), nu numai din cauza apartenenţei lor la noua „sectă" abia cunoscută şi dornică de a atrage atenţia asupra ei, ci mai ales pentru că oamenii recunoşteau în ei pe ucenicii lui Hristos. În cursul primelor două secole, numeroşi scriitori creştini se adresau păgânilor pentru a încerca să-i facă să înţeleagă ce era un creştin. Tertulian scria că cei ce trăiau în vecinătatea unei familii creştine sau a unei comunităţi creştine ale cărei proporţii erau reduse în acea epocă, îşi ziceau: *„Iată cum se iubesc creştinii!"* O dragoste emoţionantă, plină de gingăşie şi seninătate, animată de un spirit creator, astfel era dragostea din interiorul unei familii, dintre două familii sau dintre două comunităţi. Această dragoste era semnul caracteristic al creştinilor din acele timpuri.

În zilele noastre nu mai este posibil nici măcar a zice aceasta. Dragostea nu se mai vede în sânul unei familii; nici chiar într-o comunitate cât se poate de mică nu se mai

poate vedea un asemenea ataşament. Există şi o dragoste ce rezistă, în ciuda tuturor piedicilor, acesta fiind acel sentiment comun, obişnuit, răspândit chiar şi la necredincioşi şi la păgâni, o dragoste care merge de la sine, vitală, dependentă de natură. Însă noi suntem foarte departe de acea dragoste care se naşte din miracolul regenerării noastre de către Duhul Sfânt sălăşluit în noi.

Iată încă un subiect de meditaţie. E o grozăvie dacă ne gândim că nimeni n-ar putea şti că suntem creştini dacă nu trâmbiţăm acest lucru, iar când facem aceasta, trezim o adevărată uimire: *Creştin? Este cu adevărat... creştin?* La ce ne foloseşte să fim creştini, dacă nu ne deosebim prin nimic faţă de alţii? Nici absenţa fricii în faţa suferinţei, bolii, pericolului sau morţii; nici lipsa lăcomiei faţă de ceea ce putem primi sau smulge de la viaţă – astfel zis, de la aproapele nostru – punându-i în joc sufletul, trupul sau bunurile materiale; nici dragostea, cu alte cuvinte refuzul răcelii, al indiferenţei, al uitării sau al unei relaţii de-a dreptul ostilă sau chiar otrăvită de o ură îndărătnică şi dureroasă...

Aceasta este problema pe care nici unul dintre noi nu o poate evita. Eu nu pot să mă numesc om în sensul deplin al acestui termen: aparţin ţărânii, pământului, dar nu aparţin lumii divine. Scântei din această lume pot să ţâşnească în mine; ele mă pătrund ca o stea căzătoare pe bolta cerească – un moment întunericul meu se luminează, dintr-un moment într-altul se va putea sesiza poate un pic de lumină şi în întuneric va ţâşni o sclipire de care nu se va mai îndoi existenţa... Eu nu mă pot numi creştin pentru că dragostea care este în mine nu este pe măsura dragostei divine, a acelui fel de dragoste pe care ne-a recomandat-o Domnul: „Cel care iubeşte păzeşte poruncile mele" (In. 14, 21). Dar noi trecem pe lângă porunci. Nu există dragoste mai mare decât aceea de a-şi da viaţa pentru prietenii săi (Ioan 15, 13). Vorbind despre Hristos, Apostolul Pavel scrie că abia s-ar găsi un

om pregătit să moară pentru un prieten, în timp ce Hristos a murit pentru noi în timpul când noi Îi eram duşmani sau străini... (Rom. 5, 7-8). El n-a murit numai pentru cei ce L-au cunoscut, care au fost ucenicii Săi, demni sau nedemni, ci a murit şi pentru cei ce L-au condamnat pe nedrept şi pentru cei ce L-au răstignit fizic, pironindu-L pe Cruce: „Iartă-i, Părinte, căci nu ştiu ce fac"... (Lc. 23, 34)

Fiecare dintre noi trebuie să-şi pună în mod constant întrebarea: *„Sunt eu creştin? Poate oare cineva prin mine să recunoască chipul lui Hristos, să simtă dragostea lui Hristos în bătăile inimii mele, să cunoască înţelepciunea şi dreptatea lui Dumnezeu în faptele mele, în modul meu de mă comporta în viaţă faţă de fiecare om, faţă de Dumnezeu?"*

Apostolul Pavel spune că prima dată va veni moartea şi după ea judecata (II Cor. 5, 10). Da! Moartea va veni şi fiecare dintre noi curând sau mai târziu – nimeni nu poate şti când – va apărea în faţa Judecăţii lui Dumnezeu. Hristos va adresa şi cuvinte aspre: judecata va fi nemiloasă faţă de cei ce n-au avut milă, faţă de cei ce n-au iertat, care n-au fost generoşi şi faţă de cei ce au avut o inimă de piatră. Nu zicem prin asta că Dumnezeu se va arăta mai nemilos şi lipsit de inimă decât noi, căci mântuirea înseamnă a ne scufunda în curentul dragostei divine, a uni prin dragoste cu Dragostea. Ori dacă această dragoste nu ne apără, dacă suntem privaţi de capacitatea de a iubi, de a ne deschide, dacă inima noastră nu doreşte nici chiar să iubească, atunci singuri ieşim în afara Dragostei.

Ne vom trezi şi, după cuvântul lui Dostoievski, vom descoperi că *unicul sens al vieţii era dragostea* şi că întreaga noastră viaţă ne-am privat-o de sens, am jefuit-o noi înşine şi astfel ne găsim complet dezbrăcaţi, fără a avea capacitatea de a umple această lipsă pe care numai Domnul o poate realiza.

Judecata lui Dumnezeu nu se reduce la măsurarea virtuţilor noastre sau la aprecierea abaterilor noastre în ceea ce nu descoperă credinţa. Gândiţi-vă la textul Evangheliei pe care îl citim la intrarea în Postul Mare: parabola cu oile şi caprele (Mt. 25, 31-46). Toate întrebările care ne vor fi adresate se reduc la o unică întrebare: *Cât timp ai trăit pe pământ, inima ta a fost de piatră sau de carne vie?* Ai hrănit pe cel înfometat, ai încălzit pe cel căruia îi era frig, ai îmbrăcat pe cel gol, ai vizitat pe condamnatul renegat de către toţi, ai dovedit compasiune sau, din contră, ai rămas închis în indiferenţă, în aroganţă, în autosuficienţă, ca şi bogatul care trăia în petreceri, în timp ce, în faţa porţii sale Lazăr murea de foame şi de frig? (Lc. 16, 19-31). Aceasta este unica întrebare care ne va fi adresată: *ai avut inimă de om sau în locul inimii ai avut o piatră?* Dacă ai fi avut în tine o dragoste omenească, aceasta ar fi putut înflori pe măsura dragostei divine. Dar în lipsa dragostei umane, cu ce s-ar putea uni dragostea divină?

Nu ajută cu nimic să ne sustragem acestei judecăţi pronunţate asupra noastră şi să zicem: „Vedeţi... eu iubesc oamenii!" Pe toţi oamenii, atunci când sunt departe, îi iubim. Un scriitor zugrăveşte caracterul unuia dintre eroii săi astfel[92]: „El iubea umanitatea în aşa măsură încât mergea până la a urî pe fiecare persoană în parte, pentru că ea desfigura în ochii săi imaginea perfectă dată de această umanitate. El iubea o umanitate abstractă, ireală. Cât priveşte omul concret sau mulţimea concretă, el nu o putea suporta. La oamenii reali el vedea urâţenia, visând la o frumuseţe perfectă care nu există, care n-a existat şi nu va exista niciodată înainte de a doua Venire".

Dragostea noastră faţă de oameni nu este oare de acelaşi soi? Oamenii pe care îi iubim sunt foarte puţini şi nu putem să-i iubim fără să cugetăm mult înainte, fără să

---

[92] E vorba de Dostoievski şi de eroul său Ivan Karamazov.

le punem condiţii. Nu încetăm a ne disputa sentimentele, care sfârşesc prin a se răci, iar noi ne întoarcem atenţia spre alţii. Apostolul Pavel ne zice: „Purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos..." (Gal. 6, 2) Aceste sarcini nu sunt numai nefericirile vieţii personale, ci şi grija unei alte persoane. Putem să purtăm greutatea ostenelii aproapelui, a unei boli de scurtă durată, a unei dispute fără sfârşit. Dar este de temut să vezi că suferinţa se prelungeşte, că boala este fără de sfârşit, că nevoile sunt nelimitate. Şi, iată că, după un scurt răstimp în care ne-a plăcut această persoană şi am înconjurat-o cu atenţie şi ne-am dat silinţa pentru ea, sentimentele noastre faţă de ea se răcesc. Nu vom vedea niciodată oare sfârşitul bolii sale, a nevoilor sale, a durerii sale? Este timpul să se vindece! Este timpul să se pună în mişcare, să-şi reia activitatea! Trebuie oare să mă ocup eu toată viaţa de această persoană? Dar şi Dumnezeu se ocupă de noi toată viaţa noastră, fie ea de câteva decenii. Atâta timp cât durează viaţa noastră, El are răbdare, El aşteaptă, El speră. Şi în tot acest timp, da, în tot acest timp, El se străduieşte să ne ajute...

Nefericirea nu este aceea de-a iubi puţin, de a nu fi capabili să iubim un număr mare de oameni, de a avea o inimă strâmtă. Apostolul Pavel zice: „Inima voastră s-a îngustat" (1, 2 Cor. 6, 12). Nefericirea este a vedea cum dragostea noastră pentru cei pe care noi îi numim dragi, este jalnică, clătinată de nerăbdare, dezbrăcată de tandreţe, nesăbuită...

Trebuie să reflectăm la relaţia noastră cu membri anturajului nostru şi să ne întrebăm: Ce fel de dragoste am faţă de ei? O dragoste de bucurie sau o dragoste din interes? Se poate întâmpla ca dragostea noastră să înăbuşe o persoană şi să fie resimţită de aceasta nu ca libertate, ci ca o stare de sclavie. Persoana poate să geamă sub greutatea a ceea ce noi numim „dragoste", în timp ce noi „ştim" mai bine decât ea de unde vine fericirea

sa, care sunt nevoile sale sau care este bucuria sa, în timp ce noi îi luăm cea mai mică urmă de libertate, de creativitate, pentru că noi înşine vrem să-i conducem viaţa, pentru a-i „îmbunătăţi" starea de spirit.

Să conştientizăm groaza păcatului

Când ne gândim la pocăinţă, în faţa noastră se prezintă, în mod constant, un tablou sumbru evocând durerea profundă, strângerea de inimă, lacrimile, sentimentul de mâhnire în faţa trecutului nostru atât de întunecat şi nedemn – nedemn faţă de Dumnezeu, faţă de noi înşine, faţă de această lume care ne este propusă. Ori, aceasta nu constituie decât un aspect al pocăinţei sau, mai precis, nu constituie decât un scurt moment al pocăinţei. Pocăinţa trebuie să se împlinească în bucurie şi în fapte vitejeşti, optimiste. Dacă nu, ea va fi fără efect şi ceea ce ar fi putut fi raţiunea sa de a exista se transformă într-o remuşcare sterilă care, de cele mai multe ori, omoară forţa vitală a omului în loc s-o trezească şi să o reînnoiască.

După ce ne-am făcut un examen de conştiinţă aprofundat şi am meditat mult timp la Evanghelie şi la căile lui Dumnezeu, ne găsim în faţa păcatului nostru, a infidelităţii noastre faţă de cea mai înaltă vocaţie, cu o durere acută şi un sentiment de ruşine care vin inevitabil să ne sfâşie inima. Avem ruşinea profundă de a ne simţi atât de îndepărtaţi de ceea ce am fi putut fi şi atât de diferiţi de planul pe care Dumnezeu l-a avut cu noi atunci când ne-a creat. Acest sentiment nu trebuie să fie decât un impuls pentru a ne schimba viaţa. Nu trebuie să ne oprim la trecut, să exploatăm nemilos părţile întunecoase ale vieţii noastre, gândurile şi mişcările inimii noastre, la fel şi dorinţele, comportamentul şi relaţiile noastre cu aproapele.

Privirea pe care noi o purtăm asupra noastră înşine trebuie să fie lucidă şi severă, la fel ca şi cea a medicului

care examinează un bolnav sau ca şi privirea noastră în timp ce mergem noaptea pe un drum, fiind atenţi să nu ne rătăcim sau să cădem. Trebuie să fie descoperit şi trebuie să fie spus cu toată sinceritatea tot ceea ce este accesibil privirii noastre. Trebuie să bem ruşinea până la fund, să primim durerea până în punctul cel mai intens şi să nu căutăm să ne scuzăm pentru a face durerea mai puţin aspră şi de a nu fi măcinaţi de ruşine. Ne vom putea smulge din ceea ce trezeşte în noi ruşinea numai prin experierea josniciei noastre, cu toată forţa de care suntem capabili.

Dacă încercăm să diminuăm, oricât de puţin, imaginea stării noastre de păcătoşenie şi să facem ticăloşia noastră mai plăcută – este ceea ce repetăm despre noi înşine „Sunt păcătos ca toată lumea" sau „Cum aş putea eu face altceva? "- şi dacă încercăm să înăbuşim această durere din interiorul nostru, atunci nu ne vom putea pocăi. Căci numai conştientizând groaza şi forţa distrugătoare a păcatului şi ruşinea de a nu fi vrednici de noi înşine, ca să nu mai vorbim de alţii sau de Dumnezeu, numai aşa vom putea găsi puterea de a ne smulge din această sclavie. Fără aceasta suportăm bine starea noastră şi nu există nimic de făcut pentru a ne elibera din legăturile noastre.

Iată ceea ce ne face să fim diferiţi de sfinţi, de la Sfinţii Apostoli până la eroii credinţei noastre. Ştim cum ei au trăit. Ei şi-au impus să bea până la fund paharul ruşinii de sine şi şi-au lăsat inima, conştiinţa şi persoana lor să fie în întregime străpunse de durerea pe care o provoacă în ei imaginea pe care şi-o făceau despre ei. Atunci când se realizează o astfel de conştientizare, există două piedici de evitat: căderea în disperare sau din contră acomodarea cu această stare.

Amintiţi-vă momentul din Evanghelie, în care Apostolul Petru se lăuda că-L va urma pe Mântuitorul până la moarte şi că nimeni nu-l va despărţi de Hristos (Mt. 26, 35). De îndată ce Domnul este prins şi este

adus în fața unui tribunal nedrept, amintiți-vă cum s-a apropiat de Petru o servitoare tânără, care nu putea cu nimic să-l înșele decât în cuvântul său, și aceasta l-a întrebat dacă nu cumva fusese și el ucenicul lui Iisus din Nazaret. Iar el a negat de trei ori! Apoi s-a îndepărtat, a ieșit în curte, dar întorcându-se, prin fereastra deschisă, privirea lui s-a încrucișat cu cea a Mântuitorului și atunci a început să plângă cu amar (Mt. 26, 75).

Dintr-odată, Petru este doborât de rușinea renegării și trădării sale, a lașității și infidelității sale, a lăudăroșeniei sale; inima sa este cuprinsă de grozăvia păcatului și el se îndepărtează plin de amărăciune. Dar atunci când s-a întâlnit din nou cu Domnul, Acesta nu l-a întrebat: „Nu ți-e rușine? Cum îndrăznești să te prezinți în fața Mea după ce te-ai lepădat de trei ori de Mine?...". Nu, Hristos îi adresează o altă întrebare: *„Petre! Mă iubești mai mult decât aceștia?"* (In. 21, 15) (adică mai mult decât ucenicii care erau de față). Problema dacă Petru îl iubește pe Hristos, plecând de la momentul în care totul arată că acesta nu-L iubește, pentru că L-a renegat, se mai poate pune în discuție? Putem chiar să zicem că Petru ar fi capabil să-L iubească mai mult decât ceilalți ucenici? Totuși aceștia nu s-au lepădat de El, au fugit e adevărat, dar n-au mers până la renegare...

Petru își amintise de cuvintele Domnului, rostite cu altă ocazie: „Cel căruia i se iartă mult, iubește mult iar cel căruia i se iartă puțin, iubește puțin" (Lc. 7, 47). În cel căruia i se iartă mult se naște o dragoste mult mai mare decât în cel căruia i se iartă puțin... Problema se pune astfel: Tu ai păcătuit mai mult decât alții și Acesta poate te-a iertat. Dragostea ta este pe măsura acestei iertări? Ca urmare, iubești tu mai mult decât cei ce ar fi păcătuit mai puțin decât tine? *Ceea ce este în joc aici este dragostea*, căci Domnul cercetează profunzimile omului și

nu se opreşte la aparenţele exterioare, aşa cum facem noi.

Atunci când un om săvârşeşte o anumită faptă, când pronunţă un anumit cuvânt, înţelegem această faptă sau acest cuvânt într-o manieră proprie. Hristos vede profunzimile fiinţei umane şi ştie ce om se ascunde în spatele acestor fapte sau cuvinte. El nu se lasă înşelat de ceea ce este superficial sau chiar de ceea ce apare evident. Iată de ce, El se întoarce spre fiinţa profundă a lui Petru, care se închisese un timp, dar s-a deschis din nou sub arsura ruşinii atunci când Petru s-a aflat brusc în faţa conştiinţei sale şi a privirii Mântuitorului. În acest moment, cuprins de bucuria de a se găsi din nou în faţa lui Hristos, de a vedea că împăcarea este posibilă, că totul este posibil, chiar şi învierea, ridicarea din abisurile morţii, Petru i-a zis lui Hristos: „Da, Doamne, te iubesc!" Şi de trei ori Hristos l-a întrebat despre această dragoste, la fel cum de trei ori Petru se lepădase de El. În sfârşit, a treia oară lui Petru i s-a arătat o altă realitate, conştiinţa că dragostea sa este ascunsă şi renegarea sa dovedită. El se întoarce spre Hristos şi îi zice: „*Doamne , Tu ştii totul! Tu ştii că eu m-am lepădat de Tine, dar din momentul când mi-ai pus problema dragostei, eu aceasta vreau să-Ţi zic, ca Tu să ştii că, în ciuda tuturor, eu Te iubesc... Da, eu Te iubesc!*"

În acest moment se desăvârşeşte lucrarea pocăinţei. Păcatul a fost comis, căderea a avut loc şi omul a sfârşit prin a se acoperi de ruşine. Conştiinţa sa şi privirea Domnului îndreptată asupra sa l-au făcut să cunoască aceasta. Iar el a răspuns acestei priviri şi judecăţii conştiinţei prin groaza dezgustului faţă de persoana sa şi prin vărsarea lacrimilor. Acum dragostea lui Dumnezeu a putut să i se descopere.

A se ierta cineva pe sine însuşi este imposibil. Nimeni nu are dreptul să zică: Eu am săvârşit un păcat, purtarea mea faţă de o persoană a fost nedemnă şi m-am dezonorat, dar aceasta a fost în trecut şi pot acum să nu mă mai gândesc la ceea ce a fost. Aceasta ar legitima starea sa de păcătoşenie şi ar afirma dreptul său de a fi nedemn faţă de sine însuşi, faţă de Dumnezeu, faţă de aproapele şi faţă de viaţă. Din această cauză omul nu se poate ierta pe sine însuşi şi nici nu posedă dreptul de a se ierta. Pe de altă parte – şi aceasta este la fel de importantă – omul trebuie să fie în stare să primească iertarea care i se oferă. Nu avem dreptul să refuzăm, să respingem sau să tăgăduim iertarea pe care Dumnezeu sau o persoană ne-o oferă, şi ne-o oferă cu un anumit preţ.

Persoana pe care noi am ofensat-o, după ce şi-a depăşit tulburările suferinţei sale, ne zice: „De acum înainte să fie pace între noi, căci rana pe care mi-ai provocat-o s-a vindecat şi durerea a trecut. Tu ai fi putut să mă omori, dar prin harul lui Dumnezeu am rămas viu. *Te iubesc suficient pentru a-ţi acorda această pace pe care Dumnezeu a sădit-o în sufletul meu!*" În această situaţie, trebuie să fim capabili să ne împăcăm şi să primim iertarea.

Deseori mândria ne împiedică să acceptăm iertarea. „Cum să primesc iertarea şi în acelaşi timp să mă recunosc într-adevăr vinovat? Eu am conştiinţa că nu pot face nimic pentru mine şi doar cel pe care l-am înjosit, l-am ofensat şi l-am jefuit poate să mă restabilească în demnitatea de om. Cum pot să depind până în acest punct de aproapele meu?" Poate fi foarte dificil să acceptăm iertarea tocmai din cauza acestui orgoliu, pentru că nu vrem să fim restabiliţi în demnitatea noastră prin favoarea altuia. Vrem să posedăm în noi înşine această demnitate, sau, când este cazul, să câştigăm acest drept prin efortul pro-

priu. Dar dreptul iertării, nimeni nu l-a câştigat prin efortul propriu, la fel cum nimeni n-a primit niciodată dreptul de a fi iubit.

A primi iertarea înseamnă că cineva te iubeşte suficient de mult pentru a lua asupra sa păcatul tău şi a-l elimina el însuşi. Iată de ce trebuie să fim pregătiţi să ne supunem şi să primim această umilinţă salvatoare. Ne vom simţi pe calea vindecării doar în măsura în care vom putea primi din toată inima şi cu toată conştiinţa iertarea dăruită de aproapele nostru.

Astfel l-a vindecat Hristos pe Ap. Petru, adică i-a restabilit integritatea ruptă în bucăţi prin lepădarea sa. El a adunat într-un anumit fel toate aceste părticele şi a făcut din el un om unitar. Aceasta explică de ce Petru a putut apoi să-I vorbească lui Hristos cu o atât de mare încredere, ca de la egal la egal. Când Domnul i-a zis: „Vino după Mine!” (In. 21, 15-23), Petru L-a urmat. Dar, întorcându-se, l-a văzut pe Ioan la o anumită distanţă şi l-a întrebat: Dar cu acesta ce se va întâmpla? Tu mi-ai redat viaţa. Nu are şi el nevoie să-I redai viaţa? Acum Domnul i-a răspuns cu severitate: „Ceea ce voi face cu el, nu te priveşte; tu urmează-Mă...”. Aceste cuvinte El le adresează fiecăruia dintre noi, cu condiţia ca şi noi să fi trecut prin această probă de foc, să fi fost măcinaţi de ruşine şi să fi acceptat să primim această durere acută şi inexprimabilă, care poate să ne atingă atunci când conştientizăm starea noastră de păcătoşenie.

Atunci începe bucuria, bucuria pocăinţei. În cartea Părintelui Sofronie despre Stareţul Siluan, autorul povesteşte cum un om din satul Părintelui Siluan a săvârşit în tinereţea sa o crimă şi a fost închis în temniţă unde şi-a ispăşit vina. După un timp viitorul Stareţ Siluan l-a văzut pe acest om cântând la acordeon şi dansând într-o zi de sărbătoare. Viitorul călugăr a fost îngrozit, s-a apropiat de el şi l-a întrebat: „Cum poţi să dansezi şi să

te bucuri, căci tu ai omorât un om! Dar fostul criminal i-a răspuns: „Este adevărat, dar în timpul şederii mele în închisoare m-am pocăit total şi am simţit deodată că Hristos m-a iertat. Acum eu sunt un nou om".

Iată ce poate face pocăinţa: o viaţă nouă, restaurată, o naştere de sus. Aceasta poate să nu fie decât parţială sau să nu fie decât un preludiu al vieţii veşnice, însă a vieţii veşnice venite cu putere, cucerind omul în întregime.

Dezrădăcinarea păcatelor

Se întâmplă frecvent ca cineva să se apropie de mine pentru a se mărturisi, zicând: „Nu ştiu de ce mă spovedesc. Este întotdeauna acelaşi lucru...". Aceste cuvinte arată o lipsă ucigătoare a atenţiei faţă de viaţă. În seara unei singure zile poate zice cineva dintre noi că a făcut tot ceea ce era posibil, că a pus în lucrare toate capacităţile sale, că gândurile şi sentimentele sale sunt de o puritate ireproşabilă, că n-a neglijat nici una din activităţile pe care putea şi trebuia să le facă şi că nici una din activităţile sale nu e pătată de imperfecţiune? Cine poate zice că gândurile sale n-au fost confuze, că inima sa n-a fost posomorâtă, că voinţa nu s-a clătinat şi comportamentul şi dorinţele sale n-au fost atinse de laşitate?

Dacă cineva vine să se spovedească zicând: „Eu nu ştiu ce să spun" înseamnă că el n-a cugetat niciodată la ceea ce ar fi putut – şi în consecinţă trebuia – să fie şi se mulţumeşte să se compare cu alţii la fel de răi ca şi el. Când zicem că venim an de an pentru a repeta totdeauna aceleaşi lucruri, dovedim că n-am simţit niciodată nici ruşinea şi nici durerea, şi acceptăm starea noastră de păcătoşenie cu o indiferenţă desăvârşită.

Într-adevăr, eu mint, dar toată lumea minte! Eu sunt pricină de scandal, dar toată lumea este pricină de

scandal. Am uitat de Dumnezeu, dar cum să-mi aduc aminte de El? În fața celor ce au nevoie de mine, eu trec mai departe. Vedeți, nu te poți opri în fața fiecăruia! Și, prin urmare...Dacă am putea vedea cum un cuvânt rostit sau nerostit, împlinirea sau neîmplinirea unei fapte pot naște consecințe în viața aproapelui! Dacă am vedea în ce măsură un cuvânt poate fi decisiv în destinul unui om sau un serviciu făcut la timp în destinul altuia...

Dar dacă dovedim o astfel de indiferență față de noi înșine, este de înțeles că dovedim o indiferență și mai mare față de aproapele. Ceea ce i se întâmplă ne lasă cu totul indiferenți. Iată de ce venim să mărturisim aceleași lucruri, din moment ce n-am remarcat nici măcar o dată că ele fac din noi monștri și că încetăm de a mai fi chipul lui Dumnezeu, acest chip imprimat în profunzimile ființei noastre. Acest chip ne-a fost încredințat într-un anumit fel și dintr-un moment într-altul noi l-am distrus, l-am înnegrit, l-am profanat, fie prin neglijență, fie prin răutate, nu atât printr-o răutate pătimașă, ci printr-o răutate aparent nesemnificativă.

Auzim deseori zicându-se: „Eu nu reușesc să-mi dezrădăcinez păcatele! Dacă aș fi comis un păcat mare, poate aș fi fost zguduit, dar toate păcatele mele nu apasă asupra mea decât ca un strat subțire de praf. Te obișnuiești cu ele așa cum te obișnuiești să trăiești în dezordinea casei tale..." Nu ținem cont că deseori e mai dificil de a ne scăpa de păcate mărunte decât de un păcat mare. Acest păcat poate să ne salveze într-o oarecare măsură, căci în ciuda incapacității noastre de a rămâne treji, el ne trezește.

Cât despre păcatele vieții de zi cu zi... În viața unui nebun rus pentru Hristos, Alexie, din regiunea Voronej, se povestește cum a primit vizita a două femei. Prima avea conștiința zdruncinată de un mare păcat pe care îl comisese. A doua se văicărea: „sunt o păcătoasă ca toată lumea, știți, părinte, e imposibil de a trăi fără a păcătui". Acest

părinte le-a arătat concret ce semnifică afirmaţiile lor, trimiţându-le la câmp. Aceleia care comisese un singur păcat, care o copleşea, i-a poruncit să caute o piatră pe care o putea ridica şi să i-o aducă. Celei de-a doua i-a poruncit să strângă în şorţul ei câte pietricele va fi posibil. Când femeile s-au întors, el le-a cerut să ducă pietrele înapoi şi să le aşeze exact în locul din care le luaseră. Prima a mers de-a dreptul la locul de unde luase piatra, a cărei urmă era vizibilă pe sol, a pus piatra la locul ei şi s-a întors. Cealaltă, rătăcea fără a-şi putea aminti locul de unde luase pietricelele. Acest nebun pentru Hristos arată că nu trebuie să tratăm cu dispreţ ceea ce pare nesemnificativ, dar de care nici o putere din lume nu ştie să se elibereze.

Trebuie să medităm la toate acestea. Pe de-o parte, pentru că dacă nu dăm atenţie păcatelor mici, este imposibil de a ne descotorosi de ele. Pe de altă parte, pentru că obiceiul de a neglija micile greşeli, odată înrădăcinat, devine o a doua natură şi noi adăugăm tot mai multe păcate, care ne desfigurează treptat şi ne distrug, ne ruinează şi ponegresc chipul lui Dumnezeu din noi.

Am pornit această discuţie cu gândul la moarte. De fiecare dată când ne prezentăm la spovedanie, trebuie să o facem ca şi cum am fi pe punctul de a muri. Moarte ne pândeşte pe fiecare dintre noi. Nimeni dintre noi nu ştie dacă ne va fi dat sau nu timp de pocăinţă. Nu atât că trebuie să moară mâine, ci pentru că în zece ani el poate să-şi piardă amintirile sale şi să nu se mai poată reîntoarce asupra sa însuşi, pentru a-şi face examenul de conştiinţă... Dacă înainte de fiecare spovedanie ne-ar veni acest gând: acum este momentul decisiv al vieţii noastre, ori că acum intrăm într-o clipită, încă de aici de jos, în viaţa veşnică sau rămânem în afara ei, atunci am vedea în mod diferit micile şi marile probleme ale vieţii noastre. De altfel, care sunt mari şi care sunt mici? Se întâmplă ca un lucru important să nu ne marcheze ca un altul aparent nesemnificativ.

Apostolul Iacob zice că o zăbală de dimensiune mică este suficientă pentru a conduce un cal năvalnic (Iac. 3, 3). Este acelaşi lucru şi pentru noi: putem renunţa cu totul la păcatul din noi, dar păstrăm totuşi un lucru mic la care nu ştim renunţa. Acesta este frâul mic prin care diavolul ne ţine legaţi. Ni se pare că suntem liberi în trupul şi în sufletul nostru, în afara unui mic detaliu şi acest mic detaliu ne ţine prizonieri. Din momentul în care acest detaliu ne ţine prizonieri, întreaga noastră fiinţă devine dominată.

Depinde de noi dacă facem un examen profund şi serios al vieţii noastre. Dacă am examina condiţia noastră de păcătoşi, îndepărtarea de Dumnezeu, diferenţa dintre ceea ce am fi putut fi şi ceea ce suntem, indiferenţa noastră rece faţă de aproapele, dacă am putea conştientiza totul la lumina unei zile noi, am fi uluiţi şi cuprinşi de groază. Atunci am putea auzi chemarea Domnului: *„Spune-Mi: dacă te iert, dacă Eu îţi zic astăzi că te iubesc cu toată viaţa şi moartea Mea, prin Crucea Mea, prin Răstignirea şi Învierea Mea, ai putea să-Mi răspunzi cu bucurie şi recunoştinţă?”*. Bucurie pentru că eu nu mă pot nici ierta şi nici vindeca pe mine însumi, ci eu pot fi iertat şi vindecat doar prin puterea lui Dumnezeu. Recunoştinţă pentru aceea că, dacă astfel se prezintă realitatea, întreaga noastră viaţă de creştin se rezumă la un singur lucru: fiecare gând, fiecare mişcare a inimii, a voinţei mele şi a tuturor dispoziţiilor mele naturale, a tuturor acţiunilor mele, poartă recunoştinţa faţă de Dumnezeu care ne-a salvat pentru că ne iubeşte atât de mult... Şi dacă suntem atât de iubiţi, atunci întreaga noastră viaţă devine vie, fiind semnul permanent al acţiunii harului lui Dumnezeu pentru că El există, pentru că El este capabil să ne iubească atât de mult.

DESPRE POCĂINȚĂ

Să ne întoarcem spre Dumnezeu cu nădejde[93]

Când facem răul sau zicem ceea ce nu trebuie, când gânduri întunecate ne corup mintea sau un văl negru ni se pune pe inimă, dacă ajungem să facem puțină lumină în noi, atunci simțim primele remușcări ale conștiinței. Dar aceste regrete ale conștiinței nu înseamnă pocăință. Ne putem petrece toată viața reproșându-ne conduita greșită în fapte sau în cuvinte, gânduri și sentimente întunecoase, fără însă a ne îndrepta. Remușcările pot să ne facă viața un infern, dar ele nu ne deschid Împărăția Cerurilor. Trebuie să adăugăm aici un alt lucru, care se găsește în inima pocăinței: întoarcerea spre Dumnezeu cu speranță, cu certitudinea că Dumnezeu are suficientă dragoste pentru a ne acorda iertarea și suficientă forță pentru a ne schimba. Pocăința aceasta este îndreptarea vieții și a gândurilor, această transformare a inimii, care ne pune față în față cu Dumnezeu, plini de o nădejde tremurândă și veselă în același timp, cu certitudinea că nu merităm bunătatea divină, dar că Domnul a venit pe pământ nu pentru a ne judeca, ci pentru a ne salva, că El a venit pe pământ nu pentru cei drepți, ci pentru cei păcătoși.

A ne întoarce spre Dumnezeu cu speranță și a-L chema în ajutor nu este suficient căci multe lucruri din viața noastră depind de noi înșine. Pentru că repetăm de multe ori: „Doamne, ajută-mă! Doamne, dă-mi răbdare, dă-mi curăție, dă-mi puritatea inimii, dă-mi cuvânt bun!"

---

[93] Cuvântare rostită în dioceza de Tula, în septembrie 1972

Dar atunci când ni se dă ocazia de a ne conforma viaţa cu rugăciunea noastră, noi urmăm predispoziţiile rele ale inimii, căci ne lipsesc curajul şi spiritul de decizie pentru a pune în lucrare cererile adresate lui Dumnezeu în rugăciune. În asemenea caz, pocăinţa şi elanul sufletului nostru rămân sterpe. Pocăinţa trebuie să fie declanşată de speranţa în dragostea lui Dumnezeu şi printr-un efort bărbătesc de a ne constrânge să ducem o viaţă dreaptă şi să abandonăm vechile greşeli. Fără aceasta Dumnezeu Însuşi nu ne va putea salva, căci ne spune Hristos că „ nu cei ce zic „Doamne, Doamne! vor intra în împărăţia cerurilor" (Mt. 7, 21), ci cei care aduc rod". Iar aceste roade noi le cunoaştem: pacea, bucuria, dragostea, răbdarea, bunătatea (Gal. 5, 22-23). Aceste fructe admirabile ar putea face din pământul nostru un paradis, însă numai dacă, asemeni pomilor roditori, am putea să aducem aceste fructe la maturitate...

Pocăinţa este pusă în mişcare când sufletul nostru primeşte un şoc, când conştiinţa ne vorbeşte şi Dumnezeu ne cheamă cu aceste cuvinte: „Unde mergi? Spre moarte? Oare aceasta vrei tu?" Şi atunci noi răspundem: „nu, Doamne, iartă-ne, ai milă de noi, mântuieşte-ne!" Când ne întoarcem spre El, Hristos ne zice: „Eu te iert, dar tu, ca recunoştinţă pentru această dragoste şi pentru că, răspunzând dragostei Mele, tu ai capacitatea de a iubi, *începe să-ţi schimbi viaţa...*".

Ce voi mai zice? Primul lucru de învăţat este să acceptăm întreaga noastră viaţa, toate evenimentele şi persoanele care intră aici, tot ceea ce ar putea fi deseori sursă de suferinţă. A accepta şi a nu refuza. Dacă nu acceptăm întregul conţinut al vieţii noastre fără a lăsa ceva deoparte, ca şi cum l-am primi din mâna lui Dumnezeu, nu suntem în măsură să ne eliberăm de neliniştea interioară, de robia lăuntrică şi de protestul fiinţei noastre profunde.

Am afirmat în fața Domnului: „Doamne, eu vreau să fac voia Ta". Din adâncul ființei noastre se ridică un strigăt: „Sigur, eu sunt pregătit să-l accept pe aproapele meu, dar nu pe aproapele acesta! Eu sunt pregătit să accept tot ceea ce Tu îmi vei trimite, dar nu ceea ce îmi trimiți în realitate...!" De câte ori în momentele de luciditate noi zicem: „Doamne, acum eu înțeleg totul! Mântuiește-mă, mântuiește-mă cu orice preț...!" Dacă în asemenea momente Domnul ne-ar apărea deodată sau dacă ne-ar trimite un înger sau un sfânt care ne-ar chema cu o voce aspră și ne-ar cere să ne pocăim și să ne schimbăm viața, este posibil ca noi să-l acceptăm. Dar dacă în locul îngerului, în locul unui sfânt sau în loc de a se prezenta El însuși, Hristos ne trimite pe aproapele nostru, chiar pe cel pe care nu îl iubim, care să ne pună pe jar și să ne adreseze această întrebare vitală: „Pocăința ta e în cuvinte sau în fapte?", atunci noi vom uita cuvintele noastre, ne vom înăbuși sentimentele, vom arunca pocăința noastră la gunoi și vom exclama: „Du-te de aici! Nu este treaba ta că eu voi primi pedeapsa lui Dumnezeu, nu e treaba ta să-mi faci mie morală, să-mi descoperi o viață nouă..." Lăsăm să treacă și ocazia și persoana trimisă de Dumnezeu pentru a ne vindeca, pentru a ne ajuta să intrăm cu smerenie în Împărăția lui Dumnezeu, pentru a ne asuma cu răbdare urmările păcatelor noastre și a primi cu încredere totul, ca din mâna lui Dumnezeu.

Dacă nu primim viața noastră din mâinile lui Dumnezeu și dacă nu primim tot ceea ce conține ea ca venind de la Dumnezeu Însuși, atunci viața nu ne va arăta calea veșniciei. Noi vom căuta fără încetare un alt drum al eternității; vom căuta fără încetare un alt drum, cu toate că singurul și unicul drum este Domnul nostru Iisus Hristos.

Să ne purtăm sarcinile unii altora[94]

Trebuie să mergem mai departe. Noi suntem înconjurați de oameni cu care întreținem deseori relații penibile. De câte ori așteptăm ca altul să se pocăiască, să-și ceară iertare și să se plece în fața noastră. Poate îl vom ierta dacă am simți că el s-a coborât atât de mult în fața noastră încât iertarea ar fi un joc de copil. Dar nu trebuie să ne iertăm aproapele pentru că merită iertarea – putem aștepta de la Dumnezeu o iertare meritată! Când venim la Dumnezeu și-I zicem: „Doamne mântuiește-ne! Doamne iartă-ne! Doamne, ai milă de noi!", putem într-adevăr să adăugăm: „pentru că merit?" Niciodată.

Credem că vom fi iertați de Dumnezeu prin dragostea Sa curată, prin dragostea lui Iisus Hristos jertfit pe Cruce. O astfel de dragoste așteaptă Dumnezeu de la noi în relațiile cu semenii. Să nu iertăm pe cineva pentru că el merită ci pentru că suntem ai lui Hristos, pentru că în numele lui Dumnezeu, Cel viu și al lui Hristos cel Răstignit ni se cere să iertăm.

Ni se pare că dacă am putea să uităm ofensa, atunci am putea ierta, dar a uita este mai presus de puterea noastră. „Doamne, dăruiește-ne să putem uita!" Dar aceasta nu este iertare; a uita nu înseamnă a ierta. Pentru că a ierta înseamnă să privești pe un om așa cum este el, cu păcatul și partea sa insuportabilă, cu toată dificultatea sa și a zice: „*Te voi purta, ca pe o Cruce, te voi purta până în Împărăția lui Dumnezeu, fie că tu vrei sau nu vrei, fie că ești bun sau rău, eu te voi purta pe umerii mei, te voi duce la Domnul și voi zice: «Doamne, am purtat acest om în timpul vieții mele, pentru că mi-a fost frică să nu piară. Acum iartă-l, Doamne, în numele iertării mele!»*" Aceasta s-ar întâmpla dacă am putea să ne purtăm reciproc durerile și să ne susținem unii pe alții, fără însă a uita,

---

[94] Gal. 6, 2

ci, din contră, păstrând amintirea! Să ne amintim punctele slabe ale unuia, păcatul altuia, să ne amintim de persoana la care lucrurile merg prost, dar aceasta nu pentru a-l ispiti, ci pentru a-l proteja şi pentru a-l împiedica să cadă. Ah, dacă am putea să ne comportăm astfel unii faţă de alţii! Dacă am înconjura pe cel slab cu o dragoste trează şi delicată, câţi oameni nu s-ar trezi, câţi nu ar deveni demni de iertarea care le va fi dăruită gratuit...

Iată calea pocăinţei: venirea în sine şi aşezarea în faţa lui Dumnezeu, a se vedea pe sine condamnat fără a merita nici iertare, nici milă, după exemplul lui Cain, care fugea de la faţa lui Dumnezeu, şi totuşi de a se întoarce spre Dumnezeu şi a zice: „Cred, Doamne, în dragostea Ta, cred în Crucea Fiului tău, cred, Doamne, vino în ajutorul necredinţei mele!" (Mc. 9, 24)

Să urmăm apoi drumul lui Hristos: să acceptăm totul ca din mâinile lui Dumnezeu. În toate lucrurile să producem roadele pocăinţei şi roadele dragostei şi, înainte de toate, să iertăm pe fratele nostru fără a aştepta să se îndrepteze, a-l purta ca pe o Cruce, a ne răstigni pentru el dacă este nevoie şi a zice ca şi Hristos: „Părinte, iartă-l că nu ştie ce face!..." Atunci Domnul ne va zice: „Cu măsura cu care măsuraţi, vi se va măsura... (Mt. 7, 2). „Iertaţi după cum şi Tatăl vostru cel Ceresc iartă" (Mt. 6, 14-15). El nu rămâne dator, El ne va ierta, ne va ridica, ne va mântui şi încă de aici de pe pământ, asemeni sfinţilor, ne va dărui bucuria cerească".

Să dea Dumnezeu să fie aşa. Poate fiecare dintre noi să facă astăzi acest lucru, fără a pierde vreo clipă. Aceştia sunt primii paşi pe calea pocăinţei, care este preludiul Împărăţiei lui Dumnezeu. Amin.

DESPRE SPOVEDANIE [95]

Spovedania în fața lui Hristos cel Răstignit

Adesea sunt întrebat: „Cum trebuie făcută o mărturisire?" Răspunsul cel mai direct și mai decisiv care se poate da este următorul: mărturisește-te ca și cum ai fi pe pragul morții. Spovedește-te ca și cum ar fi ultima dată când ți-ar fi dat pe pământ să faci această lucrare pentru întreaga ta viață trecută, înainte de a intra în eternitate și de a te găsi în fața Judecății lui Dumnezeu. Spovedește-te ca și cum ar fi ultima clipă în care tu mai ai posibilitatea să descarci de pe umerii tăi sarcina grea a vieții tale de minciună și păcat, pentru a putea intra liber în Împărăția lui Dumnezeu.

Dacă am vedea spovedania sub acest aspect și dacă ne-am prezenta la ea știind, nu numai imaginându-ne, ci știind sigur că putem muri în orice clipă, în orice moment, nu ne-am face atâtea probleme inutile. Spovedania noastră ar fi atunci cât se poate de sinceră și demnă de credință. Ea ar ajunge direct la scopul ei. Atunci nu ne-am mai strădui să mergem pe ocolite, în loc de a rosti cuvinte penibile, jignitoare sau umilitoare pentru noi, ci le vom rosti ferm, spunând adevărul pe față. Nu am mai „rumega" în mintea nostru ceea ce trebuie să zicem și ceea ce trebuie să lăsăm sub tăcere, ci vom prezenta tot ce există în conștiința noastră ca minciună și păcat, tot ceea ce ne face nedemni de vocația noastră de oameni și de numele de creștin. Ini-

[95] Publicată în cartea „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh", Kiev, 1997, pp. 107-114

ma nu ne va putea împiedeca să rostim cuvinte dure sau nemiloase şi nu ne vom mai pune problema de a şti dacă ne convine să zicem un anumit lucru, pentru că noi cunoaştem ceea ce deschide calea eternităţii şi ceea ce interzice accesul către ea...

Iată modul cum trebuie să ne spovedim. Mărturisirea este foarte simplă, de o extraordinară simplitate. Dar noi nu facem aceasta pentru că nu înţelegem această sinceritate directă şi nemiloasă cu Dumnezeu şi cu oamenii.

Mergem în aceste zile pentru a ne pregăti pentru Naşterea Domnului. În curând va începe postul Crăciunului. Această perioadă ne aminteşte simbolic un lucru foarte important: că Hristos vine şi într-un timp foarte scurt El va fi printre noi. Există aproximativ două mii de ani de când El a apărut pe pământ, a trăit în mijlocul nostru şi a fost ca unul dintre noi. Ca Mântuitor, El a venit să ne facă din nou ai Lui, să ne dăruiască speranţa şi să ne convingă de dragostea lui Dumnezeu. A venit să ne convingă că totul este posibil dacă noi credem în El şi în noi înşine...

Acum timpul se apropie şi El va sta înaintea noastră, aşa cum va fi în ceasul morţii noastre sau în cel al Judecăţii din urmă. El va apărea în faţa noastră ca Cel răstignit, cu mâinile şi picioarele străpunse de cuie, cu fruntea rănită de spini, iar noi Îl vom contempla şi vom înţelege că a fost răstignit pentru păcatele noastre. El a murit, deşi noi am meritat condamnarea la moarte, deşi noi eram expuşi condamnării veşnice a lui Dumnezeu. El a venit la noi şi a devenit Unul dintre noi, a trăit printre noi şi a murit pentru noi.

Ce vom putea zice? Judecata nu constă în faptul că vom fi judecaţi de El, ci în faptul că vom vedea pe Acela pe care L-am fi ucis cu păcatul nostru, Care stă înaintea noastră cu toată dragostea Sa... Pentru a scăpa de această frică, trebuie să tratăm fiecare spovedanie ca şi cum am fi

pe punctul de a muri, ca și cum am trăi ultimul moment de nădejde înainte de a intra în această realitate.

Pregătirea pentru spovedanie

Am spus că fiecare spovedanie trebuie să se deruleze ca și cum ar fi ultima din viața noastră și că trebuie să ne facem aici ultimul nostru bilanț, pentru că fiecare întâlnire cu Domnul, cu Dumnezeul cel viu, este o anticipare a Judecății din urmă unde se va stabili destinul nostru. Nu este posibil să stăm în fața lui Dumnezeu apoi să ne retragem fără a fi îndreptați sau condamnați. Se pune atunci întrebarea: „Cum se pregătește o spovedanie? Care păcate trebuie să le recunoaștem în fața lui Dumnezeu?"

În primul rând spovedania particulară, și nu cea colectivă trebuie să se limiteze la o persoană, la propria mea persoană, pentru că propriul meu destin este pus în joc. Oricât de imperfectă este judecata pe care eu o fac asupra mea, cu aceasta trebuie să încep. Trebuie să o fac întrebându-mă: „De ce mi-e rușine în viața mea? Oare vreau să mă ascund față de Dumnezeu, oare vreau să mă ascund față de judecata propriei mele conștiințe care îmi produce teamă?"

Nu este totdeauna ușor să fixăm o asemenea întrebare pentru că suntem atât de obișnuiți să ne sustragem propriei noastre judecăți încât, atunci când ne facem un examen de conștiință cu hotărârea fermă de a descoperi adevărul despre noi, se pare că ne lovim de dificultăți foarte mari. Totuși este bine să începem prin aceasta. Și chiar dacă nu avem nimic altceva de zis la spovedanie, totuși aceasta ar fi o mărturisire adevărată, propria mea mărturisire.

Dar există și alte subiecte de discutat. Este suficient de să privim în jurul nostru pentru a ne aminti ceea ce gândesc oamenii despre noi, care sunt reacțiile lor cu privi-

re la noi, ceea ce se petrece atunci când ne aflăm în mijlocul lor, pentru a descoperi argumente noi pentru a rosti o sentință aspră asupra noastră. Știm că nu suntem întotdeauna purtători de bucurie și pace, de adevăr și frumusețe în relațiile cu alții. Este suficient să parcurgem cu privirea lista prietenilor noștri cei mai apropiați, a acelora pe care îi întâlnim mai rar sau mai des și atitudinea noastră va apărea foarte clar: pe câți dintre aceștia i-am rănit, i-am înșelat, i-am jignit sau i-am dus în ispită într-o formă sau alta?

Iată o altă judecată pe care trebuie s-o înfruntăm: „ceea ce ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut, zice Domnul" (Mt. 25, 45).

Să ne amintim cum ne judecă oamenii: judecata lor este în mod obișnuit pătrunzătoare și dreaptă. Dar nu vrem să știm ce gândesc oamenii despre noi, în măsura în care ei zic adevărul și ne acuză. Se întâmplă totuși, din contră, că oamenii ne urăsc și noi îi iubim în acest timp, fără un argument valabil. Ei ne urăsc fără motiv, doar pentru că trăim după Adevărul divin, iar ei nu se conformează acestui adevăr. Ei ne iubesc în egală măsură, fără o rațiune valabilă, în măsura în care acceptăm cu prea multă ușurință falsitatea vieții și, în acest caz, ne iubesc nu pentru virtuțile noastre ci pentru trădarea noastră față de Adevărul divin.

Trebuie încă o dată să pronunțăm o sentință asupra noastră și să știm că trebuie să ne pocăim și pentru ceea ce oamenii simpatizează la noi și ne poartă în slăvi. Încă o dată Hristos ne atenționează: „Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine" (Lc. 6, 26).

Putem în sfârșit să facem apel la judecata Evangheliei cu această întrebare: „Cum ne va judeca Mântuitorul dacă va analiza viața noastră?"

Puneți-vă aceste întrebări și veți vedea că spovedania voastră va deveni mai serioasă și mai profundă și că, spovedindu-vă, nu veți mai arăta această zădărnicie și

această gângureală copilărească, nedemnă de vârsta voastră, ce îmi este dat atât de des s-o aud la spovedanie. Nu puneți pe alții în cauză. Voi ați venit să vă spovediți păcatele voastre, nu păcatele celorlalți. Împrejurările în care s-a săvârșit păcatul au o importanță doar în cazul în care nuanțează păcatul și responsabilitatea voastră. Povestirea faptului în sine, de ce și cum s-a întâmplat nu are nimic de-a face cu spovedania și poate doar să slăbească în voi conștiința greșelii și spiritul de pocăință.

Vin zilele în care, probabil, toți veți posti. Pregătiți-vă de acum înainte pentru o spovedanie matură, profundă, responsabilă și curățiți-vă!

Să dobândim același duh cu Hristos

Am evocat deja modalitatea de a ne pune conștiința la încercare, începând prin ceea ce ea ne reproșează, apoi examinând maniera în care alții se comportă față noi. Să facem încă un pas, ultimul, în acest examen de conștiință.

Ultima judecată a conștiinței noastre nu ne aparține nici nouă, nici celor care ne cunosc, ci lui Dumnezeu. Evanghelia ne lămurește asupra cuvântului Său și asupra dreptății Sale. Totuși noi știm rareori să ne raportăm la aceasta într-o manieră profundă, bine gândită și plină de sinceritate.

Dacă citim cu atenție și în simplitatea inimii paginile Sfintei Scripturi, fără a încerca să reținem mai mult decât suntem capabili să primim – și cu atât mai mult decât putem pune în practică în viața noastră – și dacă le primim pe acestea cu sinceritate și fără ocolișuri, vom vedea că se pot împărți în trei categorii. Există pasaje din Sfânta Evanghelie a căror evidență și legitimitate țâșnesc în ochii noștri, care însă nu mișcă sufletul, dar pe care le primim cu ușurință. Le asimilăm în mod rațional, intelectual și inima noastră nu li se împotrivește, însă nu ne simțim

interesaţi de ele în viaţă. Acest pasaje din Evanghelie ne arată că inteligenţa şi capacitatea noastră de înţelegere a lucrurilor se situează la frontiera unui anumit lucru pe care nici voinţa, nici inima nu sunt în stare să-l atingă. Ele ne fac să simţim toată greutatea pasivităţii şi a neimplicării noastre şi ne pretind ca fără să aşteptăm reîncălzirea inimii noastre învârtoşate, să punem în aplicare voinţa lui Dumnezeu, pentru simplul motiv că suntem supuşii Domnului.

Dacă luăm în considerare alte pasaje cu toată buna credinţă şi dacă privim cu sinceritate în sufletul nostru, ne dăm seama că ne-am abătut de la acestea şi că suntem în dezacord cu judecata şi voinţa lui Dumnezeu. Şi dacă am avea curajul şi forţa de a ne răzvrăti, ne vom răzvrăti aşa cum au făcut în timpul lor şi cum fac secole de-a rândul toţi cei pentru care, dintr-odată, devine clar că porunca dragostei dată nouă de Domnul ne înspăimântă, că ne pretinde să ne sacrificăm, să renunţăm total la orice egocentrism, la orice egoism şi că deseori ne-ar plăcea să nu existe deloc această poruncă.

Un număr mare de persoane din anturajul lui Hristos dorea o minune din partea Sa, pentru a se asigura că porunca Sa este adevărată şi pentru a ne asigura şi pe noi, pentru ca noi să-L putem urma fără a ne pune în pericol propria noastră persoană, propria noastră viaţă. Cu siguranţă unii s-au întors de la groaznica răstignire lui Hristos cu gândul că dacă El n-a coborât de pe cruce şi minunea nu s-a produs, înseamnă că El nu era Adevărul, că nu era Omul lui Dumnezeu şi că putem uita cuvântul Său conform căruia trebuie să murim faţă de noi înşine şi să nu trăim decât pentru Dumnezeu şi pentru ceilalţi, adică putem uita porunca dragostei. Mergând la biserică, deseori şi noi înconjurăm Masa Domnului cu un fel de precauţie, de reţinere, ca nu cumva Judecata Domnului să ne lovească

de moarte şi să ne pretindă chiar şi ultimul lucru care ne-a rămas, renunţarea la noi înşine, la egoismul nostru.

Porunca dragostei sau o altă poruncă, prin care Dumnezeu ne luminează asupra varietăţii infinite de forme pe care o ia dragostea profundă şi creatoare, ne inspiră să verificăm dacă există în noi înşine acest sentiment, şi, prin aceasta, putem măsura îndepărtarea noastră faţă de Duhul lui Dumnezeu şi de voinţa Lui şi putem să rostim asupra noastră o sentinţă care nu ne avantajează deloc.

În sfârşit, există în Evanghelie pasaje care fac să se nască în noi cuvintele călătorilor din Emaus (Luca şi Cleopa) după ce Domnul vorbise cu ei pe drum: „Oare nu ardeau în noi inimile noastre, când ne vorbea pe cale?" (Lc. 24, 32)

Aceste pasaje, oricât de puţine ar fi, au o mare valoare pentru noi, deoarece ne fac să înţelegem că există în noi capacitatea de a forma un singur duh cu Hristos, o singură inimă, o singură voinţă şi un singur gând cu El. Ne fac să înţelegem că am devenit apropiaţii, prietenii lui Hristos şi că facem parte deja din cei ce sunt ai lui Hristos. Trebuie să păstrăm cu grijă aceste cuvinte în memoria noastră, căci putem trăi conform acestora, dar nu fără a avea totdeauna de luptat cu răul din noi, ci străduindu-ne să ne eliberăm şi să lăsăm să biruie ceea ce deja presimţim din divin, din Cel viu, din ceea ce este pregătit a fi transfigurat şi de a gusta din viaţa divină sau de a fi părtaş la viaţa veşnică.

Dacă dăm atenţie sporită acestor evenimente, porunci şi cuvinte ale lui Hristos, ne vom cunoaşte adevărata noastră faţă şi vom vedea cu claritate ce fel de oameni suntem. Iar atunci când vom veni să ne spovedim, vom discerne nu numai judecata conştiinţei noastre sau a altora, ci în egală măsură şi cea a lui Dumnezeu.

Vom vedea atunci Judecata lui Dumnezeu nu numai cu spaimă, nu numai ca o condamnare, ci ca o descoperire a întregului drum şi a tuturor posibilităţilor care există în

noi: posibilitatea de a deveni în fiecare moment şi de a rămâne fiinţe pline de lumină, cu sufletul vesel şi posibilitatea de a învinge în noi, pentru Hristos, pentru Dumnezeu, pentru oameni şi pentru propria noastră mântuire tot ceea ce este străin de Dumnezeu, ceea ce este mort şi ceea ce ne închide drumul către Împărăţia Cerurilor. Amin.

Despre Împărtăşire [96]

Să intrăm în viaţa nouă, oricât ne-ar costa aceasta

În cursul săptămânilor Postului Mare, vor fi mulţi cei care se vor împărtăşi cu Sfintele Taine. Această împărtăşire trebuie făcută într-o manieră profundă, cunoscând ceea ce facem, ceea ce cerem şi la ce ne angajăm.

A ne împărtăşi cu Sfintele Taine înseamnă a cere lui Dumnezeu a Se uni cu noi nu numai în suflet ci chiar şi în trupul nostru, viaţa Sa devenind viaţa noastră, iar viaţa noastră devenind viaţa Lui. Iată de ce, atunci când, dacă după ce ne-am împărtăşit, facem lucrurile întunericului, Îl atragem cu forţa într-un anumit fel pe Domnul pe acelaşi drum pe care, în zilele Patimilor a fost dus la răstignire, suferinţă şi insulte. Trebuie să ne amintim acest lucru.

În acelaşi timp, dorim să primim de la Domnul o viaţă nouă, o viaţă din belşug. Ea ne este dăruită definitiv atunci când Domnul vine spre noi pentru a ne uni cu El, căci viaţa veşnică ne copleşeşte şi ne penetrează. Dar noi primim rău acest dar al vieţii. Vrem să ducem o viaţă fără întristări, fără a ne asuma inconvenientele acestei vieţi. Dar viaţa veşnică are şi un aspect, să-i zicem, negativ, ea poate fi greu de purtat şi nu este exclusiv sursa unei mari bucurii.

Pe de o parte ne angajăm în viaţa veacului ce va să vină numai dacă această viaţă este consolidată în noi, dacă ne îndepărtăm de lucrările celui rău şi respingem influenţa întunericului, a stricăciunii şi a morţii, dacă ne îndepărtăm

---

[96] Predică rostită în anul 1967, în timpul Postului Mare.

conştient de acestea printr-un efort de voinţă, fără milă faţă de noi şi slăbiciunile noastre. Mai mult, ne angajăm în viaţa veşnică numai dacă adoptăm în această viaţă o conduită inspirată din Evanghelie, adică îndepărtată de orice lucru care ar profana viaţa, şi consacrată rugăciunii.

Pe de altă parte, ne rugăm Domnului să Se unească cu noi, să asume toată greutatea vieţii noastre şi să o poarte cu noi. Însă, din această pricină, trebuie să fim pregătiţi să primim în viaţa noastră destinul Fiului lui Dumnezeu Întrupat, să primim cele ale cerului, partea lui Dumnezeu şi a Adevărului, cu toate consecinţele care pot decurge din aceasta. În primul rând aşteptăm lupta interioară cu minciuna şi puterile morţii care locuiesc în noi, apoi grija de a apăra cauza adevărului divin, a misterului Împărăţiei lui Dumnezeu, a dragostei divine de pe pământ în relaţiile cu oamenii. Iar acolo unde vom fi chemaţi să facem un anumit sacrificiu, să ne sacrificăm pe noi înşine. În sfârşit, să fim pregătiţi, oricât ne-ar costa, în numele Domnului şi a adevărului Său, să fim respinşi, să fim excluşi, să devenim străini în ochii tuturor celor care, conştient sau nu, se ridică împotriva Adevărului.

Pentru toate aceste raţiuni, atunci când ne pregătim să ne împărtăşim cu Sfintele Taine, ne concentrăm toată atenţia să venim la spovedanie cu conştiinţa trează, renunţând la orice minciună şi la orice lucru ce ne-ar putea subjuga, pentru a fi pregătiţi, după ce ne-am spovedit, să ne unim cu Hristos şi să intrăm într-o viaţă nouă, oricât ne-ar costa aceasta. Dacă vom acţiona astfel, atunci darul Sfintei Împărtăşanii, unirea cu Hristos, sălăşluirea harului Sfântului Duh în inimile noastre şi relaţiile noi, inexprimabile, care se creează între noi şi Tatăl, şi prin El cu toţi oamenii, vor fi purtătoare de roade. În caz contrar, vom fi cuprinşi de neliniştea de a ne simţi fără ajutor şi fără putere, acestea având-le doar în apropierea lui Dumnezeu, iar aceasta se întâmplă nu din faptul că Dumnezeu nu ne acordă ajuto-

DESPRE ÎMPĂRTĂŞIRE [96]

Să intrăm în viaţa nouă, oricât ne-ar costa aceasta

În cursul săptămânilor Postului Mare, vor fi mulţi cei care se vor împărtăşi cu Sfintele Taine. Această împărtăşire trebuie făcută într-o manieră profundă, cunoscând ceea ce facem, ceea ce cerem şi la ce ne angajăm.

A ne împărtăşi cu Sfintele Taine înseamnă a cere lui Dumnezeu a Se uni cu noi nu numai în suflet ci chiar şi în trupul nostru, viaţa Sa devenind viaţa noastră, iar viaţa noastră devenind viaţa Lui. Iată de ce, atunci când, dacă după ce ne-am împărtăşit, facem lucrurile întunericului, Îl atragem cu forţa într-un anumit fel pe Domnul pe acelaşi drum pe care, în zilele Patimilor a fost dus la răstignire, suferinţă şi insulte. Trebuie să ne amintim acest lucru.

În acelaşi timp, dorim să primim de la Domnul o viaţă nouă, o viaţă din belşug. Ea ne este dăruită definitiv atunci când Domnul vine spre noi pentru a ne uni cu El, căci viaţa veşnică ne copleşeşte şi ne penetrează. Dar noi primim rău acest dar al vieţii. Vrem să ducem o viaţă fără întristări, fără a ne asuma inconvenientele acestei vieţi. Dar viaţa veşnică are şi un aspect, să-i zicem, negativ, ea poate fi greu de purtat şi nu este exclusiv sursa unei mari bucurii.

Pe de o parte ne angajăm în viaţa veacului ce va să vină numai dacă această viaţă este consolidată în noi, dacă ne îndepărtăm de lucrările celui rău şi respingem influenţa întunericului, a stricăciunii şi a morţii, dacă ne îndepărtăm

[96] Predică rostită în anul 1967, în timpul Postului Mare.

conştient de acestea printr-un efort de voinţă, fără milă faţă de noi şi slăbiciunile noastre. Mai mult, ne angajăm în viaţa veşnică numai dacă adoptăm în această viaţă o conduită inspirată din Evanghelie, adică îndepărtată de orice lucru care ar profana viaţa, şi consacrată rugăciunii.

Pe de altă parte, ne rugăm Domnului să Se unească cu noi, să asume toată greutatea vieţii noastre şi să o poarte cu noi. Însă, din această pricină, trebuie să fim pregătiţi să primim în viaţa noastră destinul Fiului lui Dumnezeu Întrupat, să primim cele ale cerului, partea lui Dumnezeu şi a Adevărului, cu toate consecinţele care pot decurge din aceasta. În primul rând aşteptăm lupta interioară cu minciuna şi puterile morţii care locuiesc în noi, apoi grija de a apăra cauza adevărului divin, a misterului Împărăţiei lui Dumnezeu, a dragostei divine de pe pământ în relaţiile cu oamenii. Iar acolo unde vom fi chemaţi să facem un anumit sacrificiu, să ne sacrificăm pe noi înşine. În sfârşit, să fim pregătiţi, oricât ne-ar costa, în numele Domnului şi a adevărului Său, să fim respinşi, să fim excluşi, să devenim străini în ochii tuturor celor care, conştient sau nu, se ridică împotriva Adevărului.

Pentru toate aceste raţiuni, atunci când ne pregătim să ne împărtăşim cu Sfintele Taine, ne concentrăm toată atenţia să venim la spovedanie cu conştiinţa trează, renunţând la orice minciună şi la orice lucru ce ne-ar putea subjuga, pentru a fi pregătiţi, după ce ne-am spovedit, să ne unim cu Hristos şi să intrăm într-o viaţă nouă, oricât ne-ar costa aceasta. Dacă vom acţiona astfel, atunci darul Sfintei Împărtăşanii, unirea cu Hristos, sălăşluirea harului Sfântului Duh în inimile noastre şi relaţiile noi, inexprimabile, care se creează între noi şi Tatăl, şi prin El cu toţi oamenii, vor fi purtătoare de roade. În caz contrar, vom fi cuprinşi de neliniştea de a ne simţi fără ajutor şi fără putere, acestea avându-le doar în apropierea lui Dumnezeu, iar aceasta se întâmplă nu din faptul că Dumnezeu nu ne acordă ajuto-

rul Său, sau că puterile ne lipsesc, ci pentru că noi am risipit darul lui Dumnezeu în deşertul vieţii.

Acum, să primim cu bucurie această viaţă nouă, atât cei care ne-am împărtăşit, cât şi cei care sunt pe punctul de-a se împărtăşi de această biruinţă şi bucurie de nedescris. Să trăim în aşa măsură încât, prin noi, cerul să fie prezent pe pământ şi Împărăţia lui Dumnezeu dinlăuntrul nostru să copleşească tot ceea ce ne înconjoară, de la lucrurile cele mai mici până la cele mai mari. Amin.

DESPRE POST ŞI ÎMPĂRTĂŞANIE [97]

Să ne înfăţişăm înaintea divanului judecăţii lui Dumnezeu

În aceste zile ale Postului Crăciunului, care ne duc până la sărbătoarea Naşterii Domnului, Biserica, prin cuvintele aceluiaşi Hristos, ne pune într-o gardă aspră şi clară. În parabola acestei zile, cea a bogatului nemilostiv (Lc. 12, 16-21), Domnul vorbeşte de hambarele pline de recoltele bogate. Noi toţi suntem bogaţi, fiecare în felul său, şi nu neapărat în bunuri materiale. Cu câtă siguranţă ne bazăm bogăţia pe relaţia noastră cu Dumnezeu, în speranţa fermă că respectăm cuvintele Evangheliei, ale lui Hristos Însuşi, învăţătura Apostolilor şi credinţa noastră ortodoxă! Lungă va fi durata vieţii noastre şi vom acumula multe gânduri şi cunoştinţe, iar inimile noastre, ele însele, vor deveni bogate de sentimentele ce răspund frumuseţii cuvântului lui Dumnezeu.

Însă noi nu ştim aceste lucruri. Pentru noi mântuirea este în puterea lui Dumnezeu şi în harul Său. Dumnezeu, prin harul Său, ne învaţă puţin câte puţin şi chiar ne purifică şi ne transfigurează. Deşi Dumnezeu ne acordă harul Său fără măsură, „Din plinătatea Lui noi toţi am luat şi har peste har" (In. 1, 16), totuşi noi nu putem primi darurile Sale decât într-o măsură foarte limitată. Nu suntem totdeauna capabili de-a ne deschide inima harului lui Dumnezeu. Bunele noastre intenţii ne trădează. Ne lipseşte curajul de a merge până la capăt pe drumul pe care l-am ales

[97] Predică rostită la 30 noiembrie 1986

pentru frumuseţea şi desăvârşirea vieţii Sale. Apostolul Pavel ne oferă o imagine: noi suntem asemenea crengilor ofilite, grefate rană cu rană pe arborele dătător de viaţă care e Hristos (Rom. 11, 17). Da, noi suntem altoiţi, dar câtă cantitate de sevă purtătoare de viaţă se va putea scurge prin vasele crengilor? Câtă abundenţă de viaţă va fi dată şi câtă primită? Totul este în funcţie de gradul de deschidere a vaselor crengilor şi de cantitatea de sevă capabilă să se scurgă liber. Dar aceste lucruri depind de noi.

Iată că a sosit timpul postului şi a reculegerii. Acest timp ne va pune faţă în faţă cu Dumnezeu, care a venit în trup pentru a ne mântui. Venirea Sa este o judecată, căci nu e posibil a ne întâlni cu Dumnezeu fără a ne confrunta cu judecata. Va exista oare la această judecată un lucru comun între noi şi Fiul lui Dumnezeu, un lucru prin care să ne înrudim cu dragostea plină de sacrificiu, răstignită şi abandonată în mâinile noastre? Sau va trebui să-I zicem în faţă: „am primit darurile Tale, dar ca omul din parabolă, care şi-a îngropat talantul (Mt. 25, 14-30), n-am produs nimic". Vom fi ca invitaţii de la Cina nunţii fiului de împărat (Lc. 14, 16-34) care au refuzat pe rând invitaţia: unul pentru că îşi cumpărase pământ şi voia să profite de prerogativele sale de proprietar, astfel că a devenit sclavul pământului; altul pentru că, prins fiind de afaceri, nu avea timpul necesar de a se rupe de afacerile sale pentru Dumnezeu, pentru a petrece un timp cu El; altul, pentru că, în sfârşit, şi-a găsit o femeie după inima lui şi nu mai avea loc în inima lui pentru a împărţi bucuria sa cu Mirele Împărăţiei.

Această parabolă va fi citită la sfârşitul postului Crăciunului, chiar înainte de venirea Mântuitorului. Cum ne vom pregăti pentru aceasta? Vom aduna oare totdeauna tot mai multe, fără a produce roade?

Postul nu înseamnă numai că suntem îndemnaţi să înmulţim cererile noastre către Dumnezeu sau să ne pre-

zentăm la Sfânta Împărtăşanie mai des decât de obicei. Postul este timpul în care trebuie să ne punem în faţa Judecăţii lui Dumnezeu, să ascultăm vocea conştiinţei noastre şi *să ne abţinem de la împărtăşanie dacă nu o putem face cu vrednicie*. A ne împărtăşi cu vrednicie înseamnă că, înainte de a ne apropia de potir, trebuie să ne împăcăm cu duşmanii noştri. Trebuie să ne facem un examen al gândurilor sufletului şi inimii noastre, a acelora care ne îndeamnă să-l trădăm pe Dumnezeu şi să fim făţărnici în faţa oamenilor şi să acţionăm în consecinţă. Trebuie să facem pace cu Dumnezeu Cel viu, pentru că altfel ar părea că El ar fi murit în zadar pentru noi. După ce am trecut prin spovedanie, prin pocăinţă şi printr-un examen scrupulos al vieţii, prima noastră obligaţie este să ne punem sub acuzare fără indulgenţă şi fără milă. Ne îndepărtăm astfel de tot ceea ce ne-ar putea condamna şi nu ne apropiem cu neglijenţă de Sfânta Masă.

Aceasta presupune un anumit număr de lucruri simple dar indispensabile. Nu trebuie să venim la Sfânta Împărtăşanie dacă am venit după începutul Liturghiei. Nu trebuie să ne împărtăşim dacă nu ne-am pregătit în timpul săptămânii precedente prin rugăciune, examen de conştiinţă şi citirea rugăciunilor înainte de Sfânta Împărtăşanie. Dacă aceste rugăciuni sunt prea lungi pentru a fi citite sâmbătă seara după vecernie, ele pot fi împărţite de-a lungul săptămânii, citindu-le în continuarea rugăciunilor de seară şi de dimineaţă. În orice caz, disciplina care ni se cere totdeauna, trebuie respectată în aceste zile cu o seriozitate şi mai mare. Biserica Ortodoxă învaţă că cei care doresc să se împărtăşească trebuie să participe la vecernia de sâmbătă seara, pentru a fi pregătiţi să-L întâlnească pe Domnul în ziua Învierii Sale.

Aceste prescripţii nu constituie doar o regulă formală, disciplinară. Acestea sunt îndemnuri care ne duc în profunzimile vieţii spirituale şi fac posibilă o întâlnire mai

vrednică, profundă – în orice caz mai puţin nevrednică – cu Domnul.

Să intrăm aşadar imediat în post, să ne pregătim să ne disciplinăm sufletul cu seriozitate şi să cercetăm atent mişcările inimii. Să ne analizăm pe noi înşine asupra comportamentului faţă de alţii, faţă de noi înşine şi faţă de Dumnezeu. Învăţăm noi oare în Biserică, aşa cum suntem sfătuiţi, să ne rugăm, să-l slăvim pe Dumnezeu şi să ne supunem poruncilor divine?

Să acordăm o mai mare atenţie decât de obicei, regulilor exterioare ale postului. Ele sunt calculate pentru a ne ajuta să scuturăm lipsa noastră de dinamism şi îngăduinţa faţă de slăbiciunile noastre, să trezim sensibilitatea şi vigoarea noastră şi să ne împiedice de a ne înţepeni în ataşamentul faţă de lume, care blochează orice înălţare spre Dumnezeu.

Urmaţi aceste reguli, respectaţi cu rigoare dispoziţiile necesare pe întreaga durată a postului, fiţi în aşteptarea venirii Domnului, îndepărtaţi-vă de pasivitate şi superficialitate şi privegheaţi asemenea santinelei care aştepta sosirea reginei sau a regelui. Să ne amintim că a ne găsi în prezenţa lui Dumnezeu este onoarea cea mai mare şi cea mai sfântă care ni se poate întâmpla. În aceasta nu avem nici un drept, ci e o onoare, cea mai sublimă, pe care Dumnezeu ne-o face, având un comportament demn de El. Amin.

RUGĂCIUNE ÎNAINTE DE SFÂNTA ÎMPĂRTĂŞANIE [98]

– fragment dintr-o mărturisire colectivă –

Doamne, stau în acest ceas în faţa Ta, cu toată nedreptatea mea şi îmbrăcat cu harul Tău. Doamne, ca fiul risipitor, ca oaia cea pierdută, vino şi mă caută, iartă-mă şi mă vindecă! Doamne, în fiecare clipă păcătuiesc în faţa Ta... Eu nu simt bucuria întâlnirii cu Tine, nu mă ostenesc să Te caut... Doamne, cu câtă uşurinţă m-am dedat deşertăciunilor vieţii şi gândurilor deşarte! Doamne, şi cu câtă greutate stau în faţa Ta în tăcere şi în închinare, în rugăciune şi în singurătate! Doamne, iartă-mă... Dacă Te-aş iubi cu adevărat, Te-aş căuta în fiecare clipă, aş suspina după Tine ziua şi noaptea, m-aş desfăta în fiecare clipă de singurătate pentru a fi cu Tine. Dar nu este aşa, Doamne...

Tu mi-ai dăruit viaţa, m-ai chemat să fiu prietenul Tău, Tu ai coborât pe pământ devenind unul dintre noi, unul din rasa noastră după trup. Tu ai murit pe Cruce, mergând în întâmpinarea morţii prin durerea din Grădina Ghetsimani. Doamne, răspunzând la toate acestea, nu pot să-ţi ofer faptele izvorâte din har, care mă îndeamnă să-mi schimb viaţa, să trăiesc cu Tine, pentru Tine, pentru ca să pun în aplicare dragostea Ta... Doamne, dacă Te-aş iubi, Te-aş căuta, Ţi-aş sluji... Iartă-mi cuvintele mincinoase

[98] Această mărturisire colectivă este o rugăciune publică rostită în biserica păstorită de părintele Antonie în timpul postului Naşterii Domnului din decembrie 1978.

atunci când vorbesc despre viața mea. Doamne, să mi Te descoperi!

Trupul meu este pătruns de harul pe care mi l-ai dat pentru a mă împărtăşi de Tine, întreaga mea viață este unită cu Tine prin Botez. Tu mi-ai trimis pe Sfântul Tău Duh, Tu L-ai întipărit în mine prin darul încreştinării... Doamne, Tu le-ai zis Apostolilor Tăi că nimic nu ne poate despărți de dragostea Ta: dă-mi, Doamne, să mă trezesc din moartea păcatului, a somnului şi a stricăciunii! Doamne, îndepărtează de la mine uitarea, laşitatea, lipsa de mulțumire şi nesimțirea pietrei!

Doamne, păcătuiesc față de Tine în fiecare clipă, în relațiile mele cu semenii. Însă Tu ne-ai zis: „Ceea ce ați făcut unuia dintre aceşti mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut"... Doamne, Tu crezi în noi, deşi ştii tot ceea ce ne preocupă pe noi. Cât despre mine, eu nu sunt capabil să cred în fratele meu, în sora mea, în apropiații mei. Nu văd decât fața exterioară a lucrurilor. Ştiu, Doamne, că Tu crezi în ei, însă eu rămân departe de credința în Tine, de speranța de neclintit pe care Tu o ai față de noi; rămân departe şi de dragostea Ta. O! Doamne, iartă-mă!

Dragostea mea este strâmtă, este îngustă față de cei spre care îmi deschid inima, această inimă atât de rațională. Pretind mult din partea celor care mă iubesc, dar eu sunt zgârcit când le dăruiesc dragostea mea. Din ceea ce am, nu dau decât foarte puțin, iar pe mine nici vorbă să mă dăruiesc. Tu ne-ai poruncit fiecăruia dintre noi să avem un cuvânt de mângâiere, un cuvânt de încurajare, un cuvânt de bucurie, un cuvânt de adevăr, un cuvânt de credință şi un cuvânt de nădejde, şi pe deasupra, să avem cuvântul dragostei Tale. Însă noi nu avem aceste cuvinte, eu însumi nu le am. Iar acolo unde se găsesc aceste cuvinte, ele sunt lipsite de orice conținut, ele sunt goale, Doamne, „Sunt aramă sunătoare şi chimval răsunător" (1 Cor. 13, 1).

Doamne, păcătuiesc în fiecare clipă împotriva aproapelui meu prin înşelăciune, ipocrizie şi răceală, prin uitare şi duşmănie... Păcătuiesc în cele materiale, păcătuiesc în cele spirituale, păcătuiesc în toate, Doamne. Eu Te lipsesc de acel lucru pentru care Tu Ţi-ai dat viaţa: păcătosul care piere. Eu nu caut oaia cea pierdută, iar când aceasta apare, o izgonesc, o judec şi o condamn...

Doamne, Tu aştepţi de la mine, ca şi de la fiecare dintre noi, să tratăm cu cinste trupul nostru, sufletul nostru, inima şi voinţa noastră, întreaga noastră fiinţă, pentru că trupul nostru s-a împărtăşit de sfinţenia din apele Botezului, din Pâinea şi din vinul Euharistiei, din Trupul şi Sângele Tău... Doamne, am păcătuit împotriva trupului meu prin neglijenţă, prin patimile mele. Am păcătuit împotriva sufletului meu prin mediocritatea în care l-am ţinut, prin ataşamentul meu exagerat faţă de lume, prin distracţiile mele. Am păcătuit contra inimii mele, mergând pe căi nedrepte şi nu mi-am purificat deloc inima... Doamne, oare voi mai vedea Slava Ta, căci mi-am acoperit inima de întuneric! Inima mea nu mai mărturiseşte cuvântul Tău, nu mai vibrează în prezenţa Ta. Doamne, inima mea nu se mai însufleţeşte la întâlnirea cu Tine, ea este moartă şi rece ca o piatră... Doamne, viaţa mea este superficială, ea nu se desfăşoară decât la suprafaţa sufletului meu, mi-e teamă de tot ceea ce mă duce spre cele ce-mi sunt superioare; mi-e teamă de singurătate, de deşertul şi uscăciunea inimii, mi-e teamă de profunzimi şi de întuneric. Dar Tu, Doamne, Tu mă aştepţi în profunzimile inimii. Doamne, eu distrug în mine fiinţa pe care Tu ai creat-o pentru viaţa veşnică. Iartă-mă şi ai milă de mine!

Iar noi, Biserica lui Hristos, comunitatea adunată aici în numele Tău, Doamne, nu suntem oare păcătoşi în faţa Ta? În societatea noastră, pot oamenii să înţeleagă în mod real adevărul, să vadă dreptatea, să întâlnească dragostea,

compasiunea, blândeţea, mila, cumpătarea, răbdarea, iertarea şi credinţa?

Doamne, noi Te judecăm după criteriile noastre, iartă-ne. Din cauza noastră, numele Tău este defăimat. Iartă-ne, Doamne, iartă Biserica Ta care a uitat Cuvântul Vieţii şi a renunţat a mai trăi... Doamne, trimite harul Sfântului Tău Duh, mişcă profunzimile inimii noastre, *înnoieşte-ne, Doamne, cu puterea Ta, cu frica Ta, cu dragostea Ta*... Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile Maicii Tale, înnoieşte-ne, iartă-ne, curăţeşte-ne şi ne vindecă! Dă-ne slăbiciunea sfântă a aceluia care a primit pe Domnul[99], dă-ne puterea Ta în locul forţelor noastre înşelătoare, fă-ne fiinţe noi, Doamne! Binevoieşte ca Împărtăşirea cu Sfintele Taine să nu ne fie nici spre judecată, nici spre osândă! Dă-ne astfel să ne unim cu Trupul şi Sângele Tău, curăţindu-ne sufletul şi trupul şi făcându-ne una cu Tine, împărtăşindu-ne cu veşnicia Ta şi primind şi soarta Ta vremelnică de pe pământ... Doamne, Tu ne-ai spus nouă aşa cum le-ai zis Apostolilor Tăi Iacob şi Ioan: „Sunteţi pregătiţi să beţi Paharul pe care trebuie să-L beau şi să vă botezaţi cu Botezul cu care mă botez Eu?" (Mc. 10, 38). Dă-ne şi nouă să răspundem cu aceştia: „Suntem pregătiţi să ne unim cu Crucea Ta, să bem Paharul Tău, să ne cufundăm în groaza prin care Tu ai trecut, pentru mântuirea sufletului nostru şi pentru mântuirea aproapelui nostru". Doamne, primeşte-ne pe noi, cei ce ne pocăim şi ne mântuieşte pe noi!

Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu înalţă sfânta şi atotputernica ta rugăciune la Fiul tău şi Dumnezeul nostru, pentru ca să fie mântuite prin tine sufletele noastre! Stăpâna noastră, tu ţi-ai pus încrederea în Dumnezeu şi prin tine s-a împlinit tot ceea ce Dumnezeu ne-a promis: roagă-te cu osârdie lui Hristos să ne înnoiască atât cât e

---

[99] E vorba de dreptul Simeon (Lc. 2, 28)

posibil! Facă-se voia Sa întru noi pentru ca, fără a minţi, din adâncul sufletului nostru, să fim gata a zice rugăciunea Sa, invocând pe Tatăl cel Ceresc ca Tatăl nostru cel adevărat, noi cei ce suntem fiii şi fiicele Lui. Amin.

POSTFAȚĂ

Această carte este o culegere de predici rostite de Mitropolitul Antonie de Suroj, capul Bisericii Ortodoxe de sub jurisdicția Moscovei, din Marea Britanie, al cărei sediu se află la Londra. Aceste predici sau „cuvântări intime", cum le numește editorul care a publicat înregistrările, acoperă mai bine de douăzeci de ani din viața acestui mare episcop, al cărui talent de predicator este deja cunoscut publicului francez grație mai multor traduceri. Mai bine de jumătate din omilii, de o lungime variabilă – dar nici una neatingând lungimea acelora a Sfântului Ioan Gură de Aur, care putea vorbi o oră sau două fără întrerupere! – au fost rostite cu ocazia Postului Paștilor și a Crăciunului. Astfel ele se adresează oamenilor deja sensibilizați să intre în post ca într-o perioadă de pocăință și chiar, insistă autorul, o pocăință veselă și de a se pregăti pentru spovedanie ca și cum ar fi în ceasul morții lor sau în fața Judecății din urmă. Acesta este nivelul extrem de înalt la care autorul plasează Taina Sfintei Spovedanii, care evită ca credincioșii să rămână închiși în păcatul lor și îi deschide spre calea vieții veșnice.

Aceste texte n-au fost revizuite de autor, ele păstrând prospețimea spontaneității momentului în care au fost rostite. Noi am respectat aspectul sau repetițiile inerente limbajului oral. Gândirea, fără a se supune întru totul rigorii elaborării unui text în liniștea biroului, își urmează cu un elan plin de viață și maturitate linia unei mari coerențe. Omul care vorbește are un mesaj precis de transmis unor persoane care în cea mai mare parte sunt familiare

vorbitorului, care le cunoaşte în acelaşi timp forţa şi slăbiciunile şi, mai ales, foamea şi setea spirituală care trebuie stâmpărate. Cititorul poate în acest timp să se identifice cu acest public preocupat de perfecţiunea interioară şi să citească aceste rânduri ca şi cum le-ar asculta în realitate şi să perceapă, dincolo de traducere, vocea liniştită, mlădioasă şi modelată a predicatorului.

Ni s-a părut că nu este inutil ca în largile deschideri ecumenice ale timpului nostru, să dăruim o scurtă imagine a noţiunii de pocăinţă, ca un răspuns la apelul adresat oricărui creştin, şi al noţiunii de spovedanie, în special la cei pentru care aceasta constituie o taină, astfel zis un act „ritual" prin care omul păcătos este restaurat la demnitatea sa de fiu al lui Dumnezeu. Ortodocşii şi catolicii consideră spovedania ca Taină, deşi în Biserica Apuseană frecvenţa sa a fost diminuată considerabil, cu riscul de a cădea pe ici colo în desuetudine, în timp ce în Bisericile Protestante rămâne individualismul riguros, chiar dacă „terapia sufletului" se desfăşoară deseori în prezenţa pastorului.

În latină cuvântul „penitenţă" evocă o pedeapsă, o sancţiune de tip juridic pentru a îndrepta abaterile de la drumul drept. În greacă este folosit cuvântul „metanoia" care înseamnă convertire, întoarcere, schimbarea direcţiei. Pocăinţa este o reînnoire a modului de a trăi, de a gândi şi a simţi lucrurile, de a iubi. Pe scurt, este o transfigurare a persoanei în voinţa sa de a renunţa la păcat cu ajutorul harului divin. Accentul este pus pe conştientizarea stării de păcătoşenie în faţa milostivirii infinite a lui Dumnezeu şi pe spiritul de decizie pentru a se supune voinţei divine. Taina încearcă mai puţin să aplice o pedeapsă – deşi putem avea şi epitimii, canoane sau puneri la încercare – cât mai ales să aducă remedii pentru a uşura rănile provocate de păcat şi pentru a deschide căi de

vindecare. Astfel preotul ne îndeamnă: „Îndrăzneşte! Ai venit la doctor, ia seama să nu te întorci nevindecat!”[100].

La botez toate păcatele sunt iertate, însă posibilitatea de a păcătui nu dispare. Omul va cădea din nou în vechile obişnuinţe şi iertarea trebuie reînnoită. Mărturisirea păcatelor, numită adeseori „al doilea botez” vine să purifice, să restaureze şi să sfinţească pe cel păcătos. Nu există nici un catalog al păcatelor, nici distincţia între păcate neînsemnate şi păcate de moarte. Dacă „moartea este plata păcatului” (Rom. 6, 23), cum zice Sfântul Apostol Pavel, atunci orice păcat, fie el cât de mic, poartă în el puterea morţii. Mitropolitul Antonie atrage atenţia mai puţin asupra păcatelor grele (adulter, crimă, furt) a căror evidenţă ţâşneşte în ochii tuturor, ci mai ales asupra multitudinii de păcate „mici” ale vieţii de zi cu zi care fac sufletul să sufere şi-l distrug încetul cu încetul. El ne propune să dezlegăm aceste „noduri” ale păcatului şi să dezrădăcinăm păcatele încă de la apariţia lor, pentru a nu lăsa timpul să le acopere cu mantia uitării sub care, în somnul inconştientului, ele nu încetează de a-şi vărsa otrava. Psihologia ne învaţă că anumite mişcări ale dispoziţiei noastre, ale mâniei, sunt legate de pulsaţiile psihice a căror stăpânire poate scăpa voinţei. Iertarea este totală, dată pentru toate păcatele conştiente sau inconştiente, comise cu ştiinţă sau prin nebăgare de seamă, toate sunt spălate de Dumnezeu dacă spovedania este sinceră, iar voinţa nu cade din nou în vechile obişnuinţe.

Cât este de dificil să apară sentimentul păcătoşeniei, să vedem cum se naşte pocăinţa şi să facem să se odihnească nădejdea iertării doar în Dumnezeu! Atâţia oameni zic: „Dar n-am omorât, n-am făcut rău la nimeni” sau, mai rău zic: „Eu nu am păcate”. A reîncălzi o asemenea indife-

---

[100] Rugăciunea a treia a molitvei înainte de spovedanie, *Aghiasmatar*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti,1992, p. 59

renţă de gheaţă nu e un lucru uşor, ne zice autorul acestei cărţi. El ne spune că penitenţii serioşi dobândesc o mare sensibilitate a stării lor de păcătoşenie şi folosesc toate armele pentru a lupta contra păcatului.

Atunci când o persoană se împărtăşeşte rar – din nefericire, obicei frecvent în Biserica Ortodoxă – şi este cerută pregătirea corespunzătoare, mitropolitul Antonie are în vedere în special citirea rugăciunilor penitenţiale, examenul de conştiinţă şi spovedania. Esenţialul e de a evita orice banalizare a Sfintei Împărtăşanii. Când o persoană practicantă vine regulat să se împărtăşească cu Pâinea cea Cerească, spovedania poate fi rărită în timp, mai puţin când au loc căderi imprevizibile. Orice păcat, am văzut aceasta, provoacă, în funcţie de gravitatea sa, o rană a sufletului, o boală gravă sau una chiar incurabilă. Taina iertării e simţită ca o vindecare spirituală. „El este aici doctor, nu judecător. Aici nimeni nu este condamnat, ci fiecare primeşte iertarea păcatelor" (Sfântul Ioan Gură de Aur). Mitropolitul Antonie merge până acolo încât zice că penitentul trebuie să se prezinte la spovedanie ca şi cum s-ar afla în faţa morţii, pregătit să înfrunte Judecata din urmă.

Pentru ce este necesară prezenţa unui preot? Mai întâi pentru a administra Taina şi a permite penitentului să poată lua un nou început, un nou start în viaţă. Apoi pentru că o spovedanie făcută în taină, oricât de salutară ar fi, nu este suficientă; prezenţa unei alte persoane este necesară, chiar dacă este stânjenitoare şi dureroasă, importantă fiind depăşirea ruşinii, care vrea să ascundă gravitatea ticăloşiilor, aşa cum o remarcă autorul. El insistă mult pe pregătirea pentru spovedanie care, dacă e făcută cu o mare seriozitate, ar putea avea chiar o importanţă mai mare decât spovedania. În sfârşit, prezenţa preotului ca martor, nu ca judecător, dă celui ce se spovedeşte sentimentul că, dacă păcatul său îi aparţine în întregime, natura sa păcătoasă este împărtăşită de acest martor care, într-un anumit sens,

poartă indirect responsabilitatea păcatului. Noi toţi suntem responsabili pentru toţi şi pentru tot, spune Dostoievski, pe care Mitropolitul Antonie îl citează cu plăcere. El însuşi foloseşte întotdeauna pronumele „noi", integrându-se astfel în turma credincioşilor săi cărora nu li se adresează pe un ton de judecător, ci asimilându-se cu comunitatea umană de păcătoşi. El ne avertizează să nu închidem pe cel care suferă în păcatul său, ci să-i permitem să se elibereze de ceea ce îl sufocă. Într-un fel, toată comunitatea euharistică împărtăşeşte greutatea păcatului care copleşeşte pe anumiţi membri ai săi şi are misiunea de a-l ajuta, prin rugăciune, pentru a se descotorosi de păcatul său.

Se cunoaşte rolul important pe care îl joacă în Biserica Ortodoxă stareţii, acei oameni cu o strălucire dulce şi luminoasă, care au harisma discernământului duhovnicesc. Ei duc o viaţă liniştită şi retrasă, însă unii dintre ei trăiesc chiar în inima Bisericii ca instituţie, aşa cum a fost cazul Mitropolitului Antonie de Suroj. Autoritatea lor nu vine din funcţiunea lor în Biserică, ci chiar de la Duhul Sfânt. Citirea scrierilor acestor oameni duhovniceşti ne arată la aceştia o remarcabilă ştiinţă a mecanismelor „psyche-ului", a pulsaţiilor pasionale, a pericolelor refulării. „Multe patimi sunt ascunse în sufletul nostru şi scapă atenţiei. Ispita le descoperă" ne spune Evagrie Ponticul. Scoaterea la lumină a gândurilor ascunse, a dorinţelor rele care îmbracă inima ne permite să ne eliberăm de obsesiile bolnăvicioase şi de neliniştea care sunt sursă de suferinţă şi ne pot deregla profund viaţa. La o astfel de coborâre în abisuri personale ale sufletului ne invită cartea părintelui Antonie.

Mărturisirea păcatelor, reconcilierea, terapia sufletului, desăvârşirea spirituală, oricare ar fi denumirea adoptată, poate fi un subiect rodnic de discuţie între catolici, protestanţi şi ortodocşi. Însuşi Domnul ne îndeamnă la acestea: „El le-a zis: astfel este scris... să se propovăduiască pocăinţa şi iertarea păcatelor în numele Său la toate nea-

murile" (Lc. 24, 46-47). Într-o epocă în care Dumnezeu este retras din prim-planul scenei, în care sensul paternității și al disciplinei în dobândirea valorilor s-au slăbit, respectiv s-au șters, n-ar fi oare necesar să vedem cum unii și alții pun în aplicare această invitație a lui Hristos de la sfârșitul Evangheliei după Luca?

Este de asemenea posibil să punem în paralel practica spovedaniei și cea a psihanalizei pentru a le delimita câmpurile lor de acțiune care pot ocazional să se întretaie, fără a se confunda vreodată. Psihanaliza poate, trebuie explicat, să scoată la lumină laturi ascunse ale sufletului, dar nu va putea niciodată să acorde iertarea, singura care permite o vindecare definitivă a rănii.

Iertarea se situează între Dumnezeu cel sfânt și omul păcătos. Dumnezeu nu iartă din înălțimea atotputerniciei Sale. Greșeala nu poate fi ștearsă decât prin Jertfa Celui care a luat asupra Sa păcatul lumii, Mielul înjunghiat pe Cruce (I Ptr. 1, 19; Apoc. 5,6). Această dragoste jertfelnică a lui Hristos pentru întreaga umanitate răspunde dragostei Tatălui pe care vrea s-o descopere creaturii Sale. Doar Hristos are puterea morală de a ierta păcatele, asumându-le până la ultima lor consecință – moartea și distrugându-le prin biruința Sa asupra morții. Creștinul este chemat, așa cum o face mitropolitul Antonie, să coboare în vinovăția universală pentru a o împărtăși și a o oferi ca jertfă Tatălui. Toți suntem vinovați. A fi păcătos înseamnă a împărtăși vinovăția universală, dar și afirmarea mântuirii dăruite de Iisus Hristos prin împărtășirea din Potirul euharistic. Este *„fiorul sufletului în fața porții Raiului"*.

Mitropolitul Antonie de Suroj (cu numele de familie: Bloom) s-a născut în 1914 la Lausanne. Prima sa copilărie a petrecut-o în Persia (Iran) unde tatăl său era consul al Rusiei. Mama sa era sora celebrului compozitor Scriabin. Ca urmare a revoluției din Rusia, familia sa a rătăcit prin Europa, sfârșind prin a se stabili la Paris. Viitorul mitropo-

lit şi-a terminat aici studiile secundare, apoi cele de biologie şi medicină la universitate, în acest timp primind şi cetăţenia franceză. În 1939, în momentul plecării sale pe front ca şi chirurg al armatei franceze, el a depus voturile monahale în secret. În 1943 a intrat în mănăstire. În timpul ocupaţiei germane Antonie a fost medic în rândurile Rezistenţei. A continuat să profeseze meseria de medic şi după terminarea războiului, până în 1948, dată când a fost chemat la preoţie, hirotonit, apoi trimis în Marea Britanie. În 1957 a fost ridicat la demnitatea de episcop, în 1963 la cea de mitropolit apoi de exarh al patriarhatului Moscovei, fiind eliberat din această demnitate la cererea sa în 1974[101]. De atunci el s-a consacrat în întregime misiunii de a dărui hrană spirituală turmei diocezei sale care, sub conducerea sa, a avut o remarcabilă răspândire atât pe întreg teritoriul Marii Britanii, cât şi la toţi cei care au venit să caute ajutor sau sfat de la sfinţia sa.

Părintele Antonie a participat la lucrările Consiliului Ecumenic al Bisericilor, al cărui sediu este la Geneva, şi a făcut parte din delegaţia Bisericii Ruse la intrarea acesteia in sânul C.E.B. până la adunarea de la New Delhi din 1961, ca şi la adunarea de la Geneva din 1966. Este doctor „honoris causa" al Facultăţii de Teologie din Aberdeen pentru „predicarea cuvântului lui Dumnezeu şi reînnoirea vieţii spirituale din ţară" – se zice că un sfert de secol mitropolitul Antonie a fost personalitatea cea mai celebră în Marea Britanie după Beatles! –, al Academiei Teologice din Moscova pentru lucrările sale în domeniul teologic, pastoral şi omiletic şi al Universităţii din Cambridge. Cărţile sale despre rugăciune şi viaţa spirituală au fost traduse în numeroase limbi.

---

[101] A trebuit să revină asupra acestei retrageri, rămânând mitropolit de Suroj până în 2003.

Iată ce scria editorul rus: „El însuşi n-a redactat niciodată nimic, ci se pregătea înaintea cuvântărilor şi a conferinţelor sale. Tot ceea ce a fost editat a luat naştere plecând de la cuvântul adresat direct unui auditoriu, nicidecum unei mulţimi anonime, ci unor persoane precise, „omului de pe stradă", care suferă, deseori fără să ştie, de o foame spirituală şi de nevoia de a intra prin rugăciune în comuniune cu Dumnezeu.

Privirea pe care mitropolitul o aşează asupra pocăinţei, spovedaniei şi împărtăşirii este de o profunzime uimitoare, fiind înrădăcinată în Tradiţia Părinţilor în ceea ce priveşte asceza şi rugăciunea şi reflectă profunzimea unei bogate experienţe personale. Deseori credinţa noastră se aprinde în contact cu oamenii pe care îi întâlnim şi a căror credinţă vie străluceşte puternic în ei şi-i însufleţeşte pe toţi cei din jurul lor.

Michel Evdokimov

CONVERTIREA PĂRINTELUI ANTONIE DE SUROJ[102]

În 1966 părintele Antonie a participat la o întâlnire ecumenică la Geneva, unde şi-a povestit convertirea din tinereţe. „Într-o zi, în timpul Postului Mare, pe când eram membru al unei organizaţii a tineretului rus din Franţa, unul dintre animatorii noştri mi-a zis: *Vino, căci am invitat un preot să ne vorbească.* I-am răspuns indignat că nu merg. Eu nu mergeam la biserică şi nu credeam în Dumnezeu. Nu voiam să pierd timpul degeaba. Atunci cel care mă invitase mi-a explicat că toţi ceilalţi din grupul nostru reacţionaseră la fel dar este ruşinos ca preotul să vină şi să nu fie nimeni să-l asculte. Animatorul meu era un om înţelept. El nu încerca să mă convingă să ascult cu atenţie cuvintele preotului şi nici că în aceste cuvinte voi găsi poate adevărul. Nu-l asculta, mi-a zis: *Nu trebuie să faci nimic. Rămâi în sală şi să fii prezent acolo doar cu trupul.* Eram pregătit să fac acest efort doar pentru mişcarea mea de tineret, cum atât de bine eram pregătit să-mi exprim întreaga mea indiferenţă faţă de Dumnezeu şi faţă de reprezentantul său. M-am aşezat deci la conferinţă cu o indignare şi un dezgust în creştere. Preotul care ne vorbea, cum am realizat mai târziu, era un om mare dar atunci nu eram capabil să percep această măreţie. Aveam doar imaginea unui Hristos şi a unui creştinism care mă revolta profund. Când conferinţa s-a terminat, m-am întors în grabă acasă, pentru a verifica

[102] *La conversion d'André Bloom*, în *Le chameau et le chas, Journal de la Jeunesse Orthodoxe*, nr. 6, novembre, 2003, pp. 15-16

adevărul cuvintelor preotului. I-am cerut mamei o Evanghelie pentru că voiam să ştiu dacă Evanghelia susţinea monstruoasa impresie pe care mi-a lăsat-o această conferinţă. Nu aşteptam nimic bun de la lectura mea, deci am început să număr capitolele celor patru Evanghelii, pentru a fi sigur că o citesc pe cea mai scurtă, deoarece nu voiam să-mi pierd timpul inutil. Am început să citesc Evanghelia după Sfântul Marcu. Nu ştiu cum să vă spun ce s-a întâmplat. Voi încerca să fiu clar, iar cei ce au avut experienţe asemănătoare vor înţelege. Pe când citeam începutul Evangheliei după Marcu, înainte de a ajunge la capitolul al treilea, mi-am dat seama de o prezenţă. N-am văzut nimic, n-am auzit nimic, n-am avut nici o halucinaţie. Era simpla certitudine că Domnul era acolo lângă mine şi că eu mă aflam în prezenţa Aceluia a cărui viaţă începusem să o citesc cu o atâta repulsie şi cu o astfel de intenţie rea. A fost prima mea întâlnire esenţială şi fundamentală cu Domnul. Din acest moment ştiam că Domnul există".

Părintele Antonie de Suroj a murit la 4 august 2003, la vârsta de 89 de ani. Datorită suferinţei sale din ultimul timp, părintele Antonie a cerut în repetate rânduri Sinodului Bisericii Ruse să-i aprobe demisia din demnitatea de mitropolit al diocezei britanice de Suroj. Sinodul Bisericii Ruse, întrunit pentru aniversarea centenarului canonizării Sfântul Serafim de Sarov, i-a acceptat demisia abia la 1 august 2003, rămânându-i părintelui Antonie doar trei zile de pregătire pentru „marea trecere". Ne părăsea atunci „una dintre personalităţile cele mai respectate – chiar unanim respectată – a ortodoxiei din Europa Occidentală" (Elisabeth Behr-Sigel) sau, cum îl numea un ziarist englez, „vocea cea mai puternică din Marea Britanie"[103]. În Rusia, ţara de origine a părintelui, a apărut chiar un film – documentar realizat de Valentina Mateevna, intitulat „Aposto-

[103] *Ibidem*, p. 16

lul iubirii" şi consacrat părintelui Antonie. Rămân celebrele sale cuvinte şi predici adresate credincioşilor săi şi publicate în diferite culegeri, dintre care amintim: *Prière vivante (Rugăciunea vie)*, *L' Ecole de la prière (Şcoala rugăciunii)*, *Certitude de la foi (Certitudinea credinţei)*, *Voyage spirituel (Călătoria duhovnicească)* şi *La vie, la Maladie et la Mort (Viaţa, Boala şi Moartea)*. Datorită acestor predici, părintele Antonie de Suroj a fost numit, pe drept cuvânt, „părintele spiritual al secolului XX"[104].

---

[104] P. Charles Mullier, *Antoine Bloom – Le sacrament de guerison,* Esprit et Vie, Editions du Cerf, nr. 90, septembre, 2003, p. 31

CUPRINS

c-da 73, nr. coli 7; format A5 - 61/86;

Tipărită la Tipografia Arhiepiscopiei Ortodoxe
Alba Iulia, str. Francisca, nr. 1